

ንተቅዋ ተሰነቄ

ፀሐፊ:- ዑስማን ኑሪ ቶፕባሽ
Oseman Nuri Topbash

ትሮፕሙ ሳማህርቲ:- አሕመድ ሐሴን (አቡ ቢላል)
አቀናባሪ:- ሐሰን ታጁ
ትሮፕሙ ትግርቲ:- ዓብደልጀሊል (አቡ ዓብዱላህ)

ሙሙታማዴ ሳሰበዎን ሲሚትድ
0913878788

የአሳታሚው መብት በህግ

የተጠበቀ ነው

All Rights are reserved

አንደኛ እትም ጥር 2004

AFKAD 9

Addis ababa Ethiopia

First Edition January 2012

ማውጫ

ርእሲ	ገፅ
መጻዕግ	5
ምዕራፍ ሓደ	
ብፈተናታት ዝተመለከት ዓለም	14
ተቅዋ እንታይ ኢዩ?	17
ምዕራፍ ክልተ	
ናይ ህይወት ዓላማ	22
ምዕራፍ ሰለስተ	
እብ ጉዳይካ ኩሉ ተቅዋ ይሃልውካ	38
ናብ ኣላህ ነቃረበሎም መንገድታት	39
ምዕራፍ ኣርባዕተ	
ናብ ድሕነት ዘቕርቡና ምሽጥራት	40
ናብቲ ግጉይ ጎደና ኣይትዝበል	41
ኩሉሻዕ ምስ ሓቀኛታት ኩን	45
ንህሪ ከም ምጭባጥ	47
ተቅዋ ኣብ ዲባዳ	48
ተቅዋ ኣብ ግዜ ፆም	50
ተቅዋ ምዕዋት እንትንህብ	51
ተቅዋ ኣብ ሓጂ እዋን	54
ምዕራፍ ሓመሽተ	
ናይ ተቅዋ ዕንቅፋታት	56
ኩርዓት	56
ቁቁፀ	57
ሽለልተኛነት	59
ናይ ገንዘብ ፍቅር	60

ምእራፍ ሸድሸተ	
ተቅዋ ፀባይና ንክዕሪ ዘለዎ ግደ	67
ተቅዋን ኢእሳርን	70
ተቅዋ ኣብ ኢህሳን	72
ምዕራፍ ሸውዓተ	
ተቅዋ ምስ ምብቅዕቃዕ	74
ተቅዋ ኣብ ተውብት	76
ተቅዋ ብዕቡቅ ነገር ኣብ ምእዛዝን ካብ ሕማቅ ነገር ኣብ ምክልካልን ዘለዎ ግደ	78
ተኣማኒ ንሙኻን ናይ ተቅዋ አድላይነት	80
ተቅዋን ፍቕርን	82
ምዕራፍ ሸሞንተ	
ዝተፈላለዩ ናይ ተቅዋ መልክዓት	87
ተቅዋ ኣብ ኢክላስ	87
ተቅዋ ዝግለፀሉ መንገዲ	90
ናይ ተቅዋ ፈተና ምሕላፍ	90
ተቅዋ ተኸደኑ	91
ተቅዋ ዝበለፀ ስንቂ	92

መእተዊ

ምስጋና ነቲ ክቡርን ልዑልን ዝኾነ ጎይታና ዝተገበአ ይኹን። እቲ ነዚ ሰፊሕ ዓለም (ዩኒቨርስ) ዘግነዩ (ዝመስረተ) ዝኾነ። ንወድሰብ ብዝተራቀቐ ጥበብ ፈጢርዎ። ምእንታን ንዕኩ ክግዛእ ድማ ሃይማኖት ዝበሃል ነገር ኣዋቂርሉ። ከምእዉን ኢክላስ (ስራሕኻን ንኣላህ ምንፃህ) ተቅዋ (ንዕኩ ምፍራሕን) ዝበሉ ነገራት እዉን ኣምሂርዎ።

ናይ ኣላህ ሰላምን ርህሄን ኣብልዕሊ ቶም ካብ ኩሉ ፍጥረታት ንላዕሊ ብሩህን ምልኩዑን ዝኾነ ነቢ ሙሓመድ(ሰ.ዐ.ወ) ይወረድ። ብርግፅ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) እኹል ናይ ተቅዋን ኢክላስን መምህርን ኣርኣዩን ኔርዎ።

* በዚ ኾነ በቲ ናይ ወድሰብ ህይወት ምህላቅ ዘይተሪፍ ኢዩ። ሓደ መዓልቲ ንናይ ሕድሕድ ሰብ ፀሓይ ካብ ምዕራብ ኣይቐርን። እቲ ቀንዲ ቁም ነገር ግን እቲ ህይወት ከመይ ይሓልፍ ክትብል ኢዩ። ንኣላህ እናፈራሕኻ ንዕኩ ጥራይ ኢልካ ብኢክላስ ስራሕቲ እናተግበርካ ይሕሽ ወይስ ብመሃይምነትን ፣ ሱቕ ኢልካ እናዓንደርካ ምሕላፍ ይሕሽ? ዝብል ኢዩ።

* ወድሰብ ናብ እዛ ዓለም ካብ ዝመፅእ ጀሚሩ ካብ ጎንታቱ ዘለዉ ነገራት እዉን እናቋመተ ምዕዛብ ካብ ዝጅምርን እንታይ ዝወሰደ ትንህርቲ ኣሎ? ኣብዛ ዓለም ዝተፈጠረሉ ብሓቂ ብዘይ ዓላማ ድዩ? እዛ ዓለም ንባዕላ እንተኾነትስ? ንሙኻን ኣላህ ካብ ወድሰብ ዝደልዩ ነገርክ እንታይ ኢዩ? በቃ ከም ድሌቱ እናዓንደረ ሓሊፉ ድሕሪኡ ሞት ዝበሃል መፂኡ ናብ በዓል ክልተ ወይ ኣርባዕተ እመት ጉድጓድ ምስ ኣዕደፎ ናይዚ ሰብ ጉዳይ ኣብቂዑ ድዩ? ናይዛ ህይወት ዓላማኽ እዚ ጥራይ ድዩ? በሊፅና ሰቲና ከም ድሌትና ዓንዲርና ካብኡ ሙጝት ጥራይ? ታይደኣ! እዚ ሰብ ኣብዛ ዓለም

ንዝተውሃቡቶ ህይወት ትርጉም ፣ መቐረት ዘለዎ ክትኸውን ንዓላማ እዉን ሙሉእ ክኸውንን ዝደሊ ዝንተኸይኑ መጀመርያ ምስ ኣላህ ክፋለጥ ኣለዎ። ድሕሪዚ ንዕኡ ጥራይ እናተገዘኡ ብንፅሁነት ዝተቃመመ ሰናይ ስራሕቲ እናሰርሐ ተቐዋ ዝበሃል ጋቢ ክገልበብ ኣለዎ። ንሙኝኑ እዚ ተቐዋ ዝበሃል ነገር እንታይ ኢዩ? ተቐዋ ማለት ኣብ ሞንጎ ጎይታን ባርያን ዘሎ ረኽቦም ብፀልማት ዝግግቱ ነገራት ኣልጊሱ እቲ ባርያ ናብ ጎይትኡ ብሰናይ ስራሕቲ ኣንጊሁ(ብኢኸላስ) እናተግበረ (እናሰርሐ) ዘቐረቦን በዚ ድማ ዘወታሪ ንክኸውን ጥንካረ ዝህቦን ኢዩ።

ስለዚ ተቐዋ (ንኣላህ ምፍራሕ) ዝበልናዮ ነገር ኣብ ዝተወሰነ ጊዜ ጥራሕ ወይ ድማ ኣብ ገለገለ ናይ ኣምላኽ ዓይነታት ጥራሕ ተግባርናዮ ኣብ ካልእ ጊዜ ድማ ኣየድልን ኢልና ንኣድጎ ነገር ኣይኮነን። እኳ ደኣስ ኣብ እምነትና ፣ ዒባዳናን ምስ ካልኣት ፍጡራት ኣብ ዝህልወና ማሕበራዊ ረኽቢን ብኣጊሩ ኣብ ኩሉ ዓይነት ናይ ህይወት መዳይ (ጉዳይና) ኣብ ሕድሕድ ናይ ህይወትና ቅፅበት ኣድላዩን ኣገዳስን ዝኾነ ነገር ኢዩ። ሓደሰብ ተቐዋ ኣለዎ ክንበል እንተኸይና እቲ ሰብ ምስ ናይ ዓለማት ጎይታ ዘወታሪ ዝኾነ ሰናይ ረኽቢ እንተሃልይዎን ናቱ ፈታዊ እዉን እንተኸይኑን ከም ዝኾነ ክንፈልጥ ኣለና።

ብኻለእ ኣገላልፃ ድማ ኢኸላስን (ስራሕኻ ንኣላህ ምንፃ) ተቐዋን (ንኣላህ ምፍራሕ) ማለት እቲ ሙሽጣዊ እንታይነትና (ስብእናና) ካብ ዝተፈላለዩ ሕማማት ምፅራይ ፣ ብናይ ኣላህ ሓይሊ ድማ ሰናያት ስራሕቲ ምስራሕና ዒባዳ ብምስራሕ ድማ ልብና ብራህዋ ዝተመለከት ምግባርን ኢዩ። ነዛ ከምዚ ዓይነት ደረጃ ዝበፀሐት ልቢ እዚ ዝስዕብ ቁርኣን ዓንቀፅ ከምዚ ይገልፃ፡-

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّن رَّبِّهِ ۗ فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ

قُلُوبِهِمْ مِّن ذِكْرِ اللَّهِ ۗ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ [٢٢]

ኣላህ ኣፍ ልቡ ብኢሰላም ዘስፈሐሉን ፣ ንሱ ኸኣ ካብ ኅይትኡ ኣብ ብርሃን ዝኾነ (ልቡ ከም ዝነቐፀ ድዩ?) ልብታቶም ካብ ምዝክር ኣላህ ዝነቐፀ ወይለኦም ፣ ንሳቶም ኣብ ግልፂ ሰከተት ኢዮም(22) (ዙመር-22).

ብርግፅ ናይ ከምዚኣ ዓይነት ልቢ ሰብ ዋና ንክንክወን ካብቲ ዝረኸሰ ተስፋን መንፈሳዊ ፀልማትን ካብ ዝገልብቡ ስጋዊ ህርፊት ክንፀሪ ኣለና። እቲ ክቡር ኣላህ ኣብዚ ናይ መንፈሰሳዊ ቃልሲ ከቢድነቱ ዘኪሩ ነገር ግና ኣብዚ ቃልሲ ተዓዋታይ ንዝኸወን ሰብ ኣብዱንያ ኮነ ኣብ ቀፃሊት ዓለም ዘወዳ ከም ዝሸልም ነቲ ኣብዚ ቃልሲ ዝተሸነፈ (ዝተሳዕረ) ድማ ኪሳራ ከም ዘሐንግጦን ብኸምዚ የፍልጠና፡-

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا [١] وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا [٢] وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا [٣]

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا [٤] وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا [٥] وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا [٦]

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا [٧] فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا [٨] قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا

[٩] وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا [١٠]

- ብፀሓይን (ግርማ) ብርሃንን ይምሕል(1) ብውርሒ እዉን ምስ ሰዓባ(2) ብቀትሪ ግርማ(ፀሓይ) ምስ ገለሃ(3) ብለይቲ (ብፀልማቲ) ምስ ሸፈና(4) ብሰማይ ብዝሃነፃ (ኅይታ)(5) ብምድሪ ብዘንፀፋ (6) ብነፍሱን ብዝሰረሐን (7) ሕንጋደኣን ጥንቃቕኣን ብዘፍለጣ (ኣላህ

ይምሕል) (8) (ካብ ሓጢያት) ዘንፃሃ ብርግዕ ተጻዊቱ(9)
(ብሓጢያት) ዝሓበኣ ብርግዕ ፈሺሉ(10)(ኣል ሸምስ 1-10)

* ጀላሉዲን ናማ ዝተበሃሉ መንፈሳዊ ምሁር ከምዚ ይብሉና፡-
ኣንታ ሓቂ ደሊኻ እትንክራተት ሰብ! ብሓቂኮ ፊርዓዊነ ኮነ ነቢ
ሙሳ ኣይሞቱን። ኣብ ናትካ ኣካል ነፍሲ ዘሪኦም እናተሓወሱ
ይርከቡለው። ንባዕሎም ኣብ ናትካ እንታይነት ወሽጢ ኣብ ደምካን
ስጋኻን ተኸዊሎም ይፀናተዉለው። ኣብ ወሽጢ ልብኻ እዉን
መወዳእታ ዘይብሉ ቃልሲ የካይዱለው። ነቢ ቃልሲ እዚ ብፅምና
ኣዳሚፅካ ንፊረዓዊነ ናይ ምድምሳስ ግደ ናትካ ኢዩ።

ኣቡዘር(ረ.ዓ) ከምዚ የዋግዑና፡- ሓደ ግዜ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ
ኢሎሙና፡- ኣነ ሰባት ብሓቂ እንተዝገብርዎ ዝድሕንሉ ናይ ቁርኣን
ዓንቀፅ ይፈልጥለኹ። ብፆቶም ድማ ኣንቱም ክቡር ልኡኽ ኣላህ
እቲኣ ዓንቀፅ ኣየነይቲ ኢያ? ክብሉ ሓተትዎም ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ድማ
ነቢ ዝስዕብ ዓንቀፅ አንበቡልና፡-

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا [٢]

- ንኣላህ ዝፈርሕ ሰብ ንዕኡ መወ.ዕኢ ይገብረሉ...(2) (ጠላቅ-2)

ሓደ መዓልቲ ሓደ ሰብኣይ ናብ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) መዲኡ ክቡር
ልኡኽ ኣላህ ክገይሽ ኢየሞ ዱዓ ይግበሩለይ በሎም። ነቢ(ሰ.ዐ.ወ)
ድማ «ኣላህ ተቅዎ ይለግስካ» ኢሎም ዱዓ ገበሩሉ። እቲ ሰብኣይ
ድማ ወሱኽለይ ክብል ደጊሙ ሓተተ። ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ድማ « ኣላህ
ሓጢያትካ ይምሓርካ» በልዎ። እቲ ሰብኣይ ኣዝዩ ተሓጉሱ
ኣንቱም ክቡር ልኡኽ ኣላህ ኣቦይን ኣደይን ንዓኹም መስዋእቲ
ይኹንልኩም ወስኹለይ ክብል መሊሱ ሓተተ። ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ድማ
«ኣብ ዝኸድካ እንተኸድካ ኣላህ ሰናይ ስራሕ ንክትሰርሕ
የግርሀልካ» በልዎ። (ቲርሚዚ)

ኣብዚ ልቢ ክንብሎ ዘለና ነገር ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ነዚ ሰብኣይ ዝገበርሉ ናይ መጀመርያ ዱዓ ተቅዋ ንክልገስ ኢዩ። ድሕሪዚ ሓጥያቱ ንክመሓር ፀለይሉ። ኣብ መወዳእታ ድማ ኣብ ዝኸደ ከይዱ ሰናይ ስራሕ ክገርሀሉ ዱዓ ጌይረሙሉ። እዚ ድማ ሓደሰብ ኣብ መጀመርያ ተቅዋ ሒዙ እንተተንቀሳቂሱ ምስረት ንከግንይ ኮነ ሰናይ ስራሕ ንክገርሀሉ ቀሊል ሙኻኑ እዩ ዘርእየና። ሓደሰብ ተቅዋ ክረክብ ዝደሊ እንተኾይኑ ኣብኩሉ ዓይነት ስርሑ ክጥንቀቕን ክነቅሕን ኣለዎ። እቲ ሓያል ኣላህ ኣብ ቁርኣኑ ብዛዕባ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ኮነ ብዛዕባ ቶም ዝሓለፉ ነቢታት መልእክቲ ከምዚ የመሓላልፍ።

.....ኣንቱም ህዝበይ! ካብ ቅፅዓት ኣላህ ዘድሕነኒ መን ኢዩ? ኣይትዝክሩን? (30)

يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا ۖ إِنِّي أُجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي ۖ أَفَلَا

تَعْقِلُونَ [٥١]

- ኦ ህዝበይ! ኣብኩ (ኣብ ምብፀሓይ) ዓስቢ ኣይሓተኩምን፡ ዓስቢይ ኣብቲ ዝፈጠረኒ ጥራይ ኢዩ። ንስኻትኩም ጠቀርቲ (ቀጠፍቲ) ኢኹም፡ (51-ሁድ)

* ሓደ ሰብ ብምስትንታንን ናይዛ ዓለም መልክፅ እናመርመረ ግዜኡ እንትጅምር ሓንጎሉ ነዚ ዝስዕብ ሕቶታት ምድግጋም ይጅምር። ናብዚ ዓለም እንታይ ክገብር መዲእ? ብህይወት ናይ ምንባሪይ ዓላማ ከ እንታይ ኢዩ? እዚ ስራሕ ዓለም ናይ መን ኢዩ? ዘድልዩኒ ነገራት ዘማልአለይ ከ መን ኢዩ? መወዳእታይ ከ እንታይ ኢዩ? ወዘተ.....

ሓደሰብ ልቢ ኢሉ ነዘን ሕቶታት እንተስተንቲኑዎንን ከም እዉን ጎይታኡ ክመርሖ ድሌት ዘለዎ እንተኾይኑን ንኣላህ ካብ ምምላኽን ኣብትእዛዙ ካብ ምወዳልን ሓንቲ ሰከንድ እኳ ብከንቱ ክትሓልፍ

አይደልም። ሞላኳ ህይወት ሓፃር ትኩን ደአምበር ነገር ግን ንሓደሱብ ብዘይረብሕን ፣ ብበለ ተባህለ ዘሕለፎም ግዜታት ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ይብሉና፡- ክልተ ናይ ጎይታ ብዙሕ ሰብ ትኩረት ኣይገብረለንን (ሸለል ይብለን)። ንሳተን ዉን ጥዕናን ትርፌ ግዜ። (ቡኻሪ)

- ብዛዕባ እቲ ዓቕሞኻ ዘፍዘዘ ኣካል ዘደንዘዘ ዝኾነ ናይ ፍርዲ መዓልቲ (ቂያማ) ልቢ ኢልና እንተስተንቲና ድሕሪኡ ካብ ግዜና ገለ ቅፅበት ትኣክል እኳ እንተኾነት ብዘይረብሕ ከምልጠና ግን ኣይንደልን። እዚ ግና ዓቢ ዝኾነ ናይ ኢማን ጥንካሪ የድልዮ። ምክንያቱ እቲ ቁርኣን መምርሕታትን ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ትእዛዛት ተቀቢልና ናብ ተግባር ናይ ምቕያር ባህሪ ስለዘድልይ። ነዚ ጥራሕ ብምትግባር ድማ ኢዩ ኣብዛ ዓለም ዝተዘርኸ ዘርኢ ኣብ ቀፃሊት ዓለም ምዕዳድ ዝከኣል። ኣላህ ድማ ከምዚ ይብል፡-

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَاسْتَنْظِرُوا نَفْسَ مَا قَدَّمْتُمْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ

[١٨] إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

- ኦ ኣንቲም ዝኣመንኩም! ንኣላህ ፍርሑ ፣ ዝኾነት ነፍሲ ንዕባሕ ዘሕለፈቶ ትርክ ፣ ንኣላህ ፍርሑ ኣብ እትገብርዎ ዉስጠ ፈላጥ ኢዩ (18-ሓሸር)

ካልእ ንተቅዋ ናይ ባዕልና ጥሪት ንገብረሉ መንገዲ ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ጠቕላላ ስብእንኣም ብምምሃር ከምቲ ናቶም ዓይነት ኣካይዳ ምኻድ ኢዩ። ናይ ነቢ (ሰ.ዐ.ወ) ብዎት ነዚ ነገር ብደንቢ ዝፈልጡ ስለዝነበሩ ድማ እዮም ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ካብ ኩሉ ነገር ኣብሊዖም ካብ ነፍሶም ከይቀረዩ ዝፈትዉዎም ዝነበሩ። ብኹሉ ዓይነት ናይ ህይወት መዳይ ድማ ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ይስዕቡ ኔሮም። ካብዚ ሓሊፉ ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ንባዕሎም ኮነ ምስ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ)

ዝተተሓሓዘ ዝኾነ ነገር ኣዝዮም ይፈትዉ ኔሮም። ነዚ ድማ ዘረጋግፀልና ታሪኽ ንታዓዘብ፡-

* ኣነስ ኢብኑ ማሊክ ከም ዘዋግዑ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ብዙሕ ግዜ ኣብ ናይ ኡሙ ሱለይም ገዛ ይኸዱ ኔሮም። ከይዶም እዉን ሓደሓደ ግዜ ኣብቲ ኣጎዛ ንእሽተይ ግድም ኢሎም ንቁሩብ ግዜ ይህርሱ ኔሮም። ሓደ መዓልቲ ኡሙ ሱለይም ኣብ ገዛ ኣብ ዘይነበረትሉ ሰዓት ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ናብ ገዝኣ ከዱ። ከምልማዶም ድማ ቁሩብ ክፀርፉ ደልዮም ሃረሱ። ካብኡ ኡሙ ሱለይም ኣብ ዙረት (ደገ) ፀኒሓ እንትትምለስ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ኣብ ገዝኣ ከም ዝሃረሱ ተነገራ። ናብ ገዝኣ እንትትኣትዉ እዉን ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ረሃፅ ካብ ግንባሮም ናብቲ ሃሪሶምሉ ዝነበሩ ኣጎዛ እንትንጠባጠብ ተመልከተት። ካብኡ ብቅልጡፍ ከይዳ ናይ ጨናኣ ጥርሙዝ ኣምፂኣ ካብቲ ርሃዖም እናልዐለት ናብቲ ጥርሙዝ ክትመልእ ጀመረት ኣብዚ ግዜ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ነቅሑ። «እንታ ደኣ ትገብረለኺ?» ኢሎም ሓተትዎ። ንሳ ድማ « ኣንቱም ክቡር ልኡኽ ኣላህ እዚ ነገር ንደቅና(ንቆልዑትና) ንበረካ ክኾኖም ክንጥቀሙሉ ስለ ዝደለኹ ኢዩ» በለቶ። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ «ድንቁ ፅቡቕ ገበርኪ» በልዎ። እዚ ታሪኽ ዘርኤና ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ብዶት እቲ ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ዝነበሮም ዓሚቕ ፍቕሪ ኣዝዩ ዓቢ ከም ዝነበረ ኢዩ። ንሕና እዉን ኣብዚ ናይ ፀልማት ዘበን ኮይና ንጥቀሞ ነገር ኣሎ። ንሱ እዉን ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ካብ ልቢ ምፍቃርን ኣርኣዶነቶም ሓንቲ ብሓንቲ ምስዓብን ኣብዛ ዓለም ኮነ ኣብ ቀፃሊ ዓለም ንዘሎ ስክዒት(ዓወት) ንክነግንይ ዝሕግዘና ምሽጢር ኢዩ። ነቲ ቅኑፅ መንገዲ እንድሕር ሒዝና ነዚ ንኸነፅብኛ ድማ ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ናይ ህይወት ኣካይዳ እንተስዒብና ከምእዉን ንዕኡም ካብ ኩሉ ነገር ንላዕሊ ኣብሊፅና ንዕኡም ብምፍቃዉ ላዕልን ታሕትን እንተይልና ኣዚና በላሕቲ (ለባማት) የብለና። ኣላህ(ሱ.ወ) ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ናይ ህይወት ሜዳ

ክንስዕብ ኣዝዩ ግቡእ ሙኅኑ ኣብ ቁርኣን ከም ዝስዕብ የተሓሳስበና።

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ

- እቲ ልኡኽ ዝሃበኩም (ዝኾነ) ነገር ሓዘዎ..... (ኣል ሓሸር-7)

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [٣١]

- ንኣላህ ትፈትዉ እንተኾይንኩም ኣላህ ንኸፈትወኩምን ንኣጥያትኩም ንኸምሕርን ሰዓቡኒ በሎም ፤ ኣላህ መሓሪን ርህሩህን ኢዩ። (31-ኣል ዒምራን)

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ

الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا [٢١]

- ኣብ ኣላህን ዳሕረወይቲ መዓልትን ተስፋ ጌሩ ንኣላህ ብዙሕ ንዝዝክር ንዓኹም ብርግፅ ኣብ ሰናይ ኣርኣዮ ልኡኽ ኣላህ ኣለኩም። (21-ኣሕዛብ)

مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ

- ንልኡኽ ዝምእዝዝ ብርግፅ ንኣላህ ተማእዝዝ..... (80-ኒሳእ)

* ዝቢ ጉዳይ ብዝምልከት ብዙሕ ናይ ቁርኣን ዓንቀፃት ምዝካር እኳ ዝከኣል እንተኾነ ካብ ሓዲስ ድማ ንኣብነት ዝኣክል፡-

«ኣቡ ሁረይራ(ፈ.ዓ) ካብ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ከም ዝስዕብ እንትብሉ ከም ዝሰምዑ ይነግሩና።» ኣብ ኡመተይ ኩሉ ጀነት ክእትዉ እዮም እቶም ዝእበዩ እንትተርፉ ፤ ኣንቱም ልኡኽ ኣላህ ጀነት እተዉ ተባሂሉ ዝኣቢ መን ኢዩ? ክብሉ ብዎቶም ሓተትዎም ፤

ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ዝተእዘዘኒ ጀነት ክኣትዉ ኢዩ። ኣይእዘዘን ኢሉ
ዝጻመፀ ድማ (ጀነት ንኸይኣትዉ) ዝኣበዩ ኢዩ በሉ። (ቡኻሪ)
* ስለዚ ኩላትና ነዚ ዝስዕብ ሕቶ ንባዕልና ክንሓትት ኣለና። ናተይ
ኩነታት ከ? ኣክያይዳይ መነባብሮይ ንዕኡም ዶ ይመስል?

ምዕራፍ ሓዳ

ብፊተናታት (መከራታት) ዝተመሰሰት ህደወት

ኣብዚ ዩኒቨርሲና እታ ብሕይወት ናይ ፍጡራት መንበሪ ዝኾነት ዓለምና ምድሪ ፣ ኣብ ባሕሪ ኮነ ኣብ መሬት ኣብ ዝንቀሳቀሱ ስፍራ ቁፅሪ ዘይብሎም ፍጡራት ኣገዩ ደስ ብዝብልን ብፅሑቕ መልክዕን ዝተፈጠረ ሰብ ኢዩ። እዚ ኣገዩ ማራኺ ብዝኾነ ቅርፂ ዝተፈጠረ ወድሰብ ኣብ ዉሽጢ ምክሳብ ፣ ምገዳር ፣ ምሕታት ፣ ምስትዉዓል ፣ ምክንያታዊ ሙኝንን ዝብሉን ካልኦትን ፀጋታት ዝሓቆፈ ኢዩ። ነገር ግና ኣላህ(ሱ.ወ) ነዚ ፍጡር እዚ(ወድሰብ) ድሕሪ ምስ ፈጠሮ ሱቕ ኢሉ ኣይሓደጎን። ናይ ሰብ ጉዳይ ኣብዛ ዓለም በሊዑ ሰትዩ ፣ ዘሊሉን ዓንዲሩን ፣ ወሊዱ ተዋሊዱ ፣ ዓብይ ኣሪጉ ሞይቱን ድሕሪዚ ናይ ወድሰብ ጉዕዞ ኣብ ከምዚ ከብቅፅ ኣይገበረን። እኳ ደኣስ ጉዕዞኡ ከመይ ሙኝኑ ኣብ ቁርኣን ይነግረና።

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى [٣٦] أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ

يُمْنِي [٣٧]

- ሰብ ብዘይ ቁፅፅር ክፍኖ (ክሕደግ) ይሓስብ? ኣብ ዝፈሰስ ንግብ ፍትወት ኣይገበረን ድዩ? (36-37) ኣልቂዶማ

فَتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ [١٧] مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ [١٨] مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ

ثُمَّ إِذَا شَاءَ فَقَدَرَهُ [١٩] ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ [٢٠] ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ [٢١]

أَنْشَرَهُ [٢٢]

- ሰብ ተቀቲሉ(ተረጊሙ) እንታይ ኣኸሐደ? (17) (ጎይትኡ) ካብ ኣየናይ ነገር ፈጠርዎ? ኣይሓሰብን(18) ካብ ንግብ ፍትወት (ማይዘርኢ) ፈጠርዎ ዓቕን ኣካላቱ እዉን ወሲኑ(19) ካብኡ

(መወ.ዕኢ) መንገዲ ኣቃሊልሉ(20) ካብኡ ኣሚትዎ ፣ ከም ዝቕበር ጌርዎ(21) ካብኡ እንተደለየ የተሰኦ(22) (17-22 ዓበሰ)

* ስለዚ ወድሰብ ናብዛ ዓለም ዚኣ ዝመጡሉ ዋና ዓላማ ንክፍተን ኢዩ። ወድሰብ(አቦና ኣደም) ካብ ዝፍጠሩ ኣትሒዞም ኣብዛ ዓለም እግሩ ዝረገፀት ዝኾነ ይኹን ሰብ ክፍተን ናይ ግድን ኢዩ። ነዚ ፈተና እንተዘይሓሊፉ ድማ ወይልኡ። ኣዝዩ ከቢድ ፀባዓ ንቕድሚቱ ይፀበዩ ኢዩ።

* ናይ ወድሰብ ህይወት ታሪኹ ምፅሓፍ ካብ ዝጅምር ኣትሒዙ ዘለዉ ገፃት እናገለፀ እንተዝፀዘብ ህይወት ንኹሉ ወድሰብ ሓንቲ ዓይነት ሙጻና ምተረደኦ። ንሱ እዉን ፈተና ኢዩ። ነዚ ድማ እቶም ካብ ፍጡራት ብሉፅ ዝኾኑን ኣላህ(ሱ.ወ) ዓቢ ክብረትን ሞገስ ዘለዎም ነቢ.(ሱ.ወ) ነዚ ሓቂ ብኸምዚ የሕፅርዎ።

* ኣቡ ሁረይራ(ረ.ዓ) ነቢ.(ሱ.ወ) ሓደ ሙስሊም ወይ ሓንቲ ሙስሊም (ኣብዛዓለም) ኣብባዕሉ ፣ ኣብደቁ (ወዳ)ን ኣብ ንብረቱን (ሃፍቱን) ምንም ወንጀል (ሓጢያት) ክይሃለዎ ክሎ እስካብ ንጎይትኡ ዝጋነ ተደጋጋሚ ፈተና ይበፅሖ ኢዩ። (ቲርማዚ)

* ኣብዚ ትኹረት ክንህበሉ ዝግበኣና ነጥቢ ወድሰብ እዚ ኩሉ ዘበን ፈተና እንትበፅሖ ከመይ ጌሩ ኣእሙሮኡን ፣ ኣተሓሳስብኡን ናይ ምስትዉዓል ክእለቱ ተጠቂሙ ክፃወርም ከምዝኸኣለን ከመይ ጌዶሩ ናብ ሰናይ ነገር ክቕይሮም ከምዝኸኣለን ኢዩ። እንበኣርከስ ወድሰብ ነዚ ኹሉ መከራ ናይ ኣላህ ሓገዝ ከይረኸበ ብባዕሉ ጥራይ ክሓልፎምን ክስፅሮም ከም ዘይኸእል ምፍላጥ እዉን ካብቲ ናይዛ

ዓለም ፈተና ሓንቲአን ምስላፍ ኢዩ። ይኹን ደካምበር ነዚ ኹሉ ፀገም ንክንሓልፍ እቲ መሓራይን ርህሩህን ኣላህ ብዘይ ገለ መምርሒ፣ መፅሓፍትን ነቢታትን ንበይንትና ነቲ ፀገም ክንዋፅኦ ኣይሓደገናን።

* እቲ ሓቂ ድማ ኣላህ(ሱ.ወ) ነቢታት፣ መፅሓፍትን ካልኦት ትእምርትታን(ወሕይ) እንተዘይልእኸልና እኳ ኑሩ ሰማያትን ምድርታት ኣብ ሞንጎኦም ዝሓዘዎም ነገራትን ብምስትውዓል ነዚ ኹሉ ዝፈጠረ ጎይታ ምንባሩ ተረዲእና ኣምልኾ እዉን ንዕኡ ጥራይ ከምዝግብኦን ንምፍላጥ ኣይምሓንገደን ኔሩ። ኣላህ ከምዚ ይብል፡-

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ
وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ ۗ وَكَثِيرٌ
حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ ۗ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّكْرِمٍ ۗ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ

[١٨] مَا يَشَاءُ

ኣላህ ኣብ ሰማያትን ኣብ ምድርን ዘሎ ፀሓይን ወርሒን ከዋክብትን እንባታትን ኣግራባትን ተንቀሳቓሶን ብዙሓት ኣብ ሰባትን ንዕኡ ከም ዝሰግድሉ ኣይትፈልጡን ዲኹም? (18-ኣልሓድ)

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ [١٦]

ንሰማይን ምድርን ኣብ መንጎኦም ንዘሎን ንቀልዲ ኣይፈጠርናን (16-ኣንቢያ)

ተቅዋ ስንታዬ ሲዩ?

ናይ ኣላህ ፈተውቲ ዝኾኑ ሰባት ተቅዋ ዝብል ቃል ብብዙሕ መንገዲ ይትርጉሙዎ። ተቅዋ ዝብል ቃል ብዙሕ ናብ ወሽጢ ከይኣተና ላዕሊ ላዕሊ ንተርጉም እንተይልና «ንባዕልኻ ካብ ዝኾነ ይኹን ንኣላህ ዘየሕጉስ ስራሕ ኮነ ዘረባ ምዕቃብ ፣ ምሕላውን ምርሓቕን» ማለት ይኸውን። ስለዚ ተቅዋ እንተሃለዩና ናይ ጎይታ ሓለዋ ኣለና ማለት ኢዩ። ስለዚ ተቅዋ ሓደ ሰብ ነቲ ኣላህ ዝኸልከሎ ነገር ብምርሓቕን ነቲ ዝኣዘዞ ነገር ብዓቕሙ ዝፈቕዶ ብምትግባርን ካብ ጉይታኡ እዉን ረዲኤት ብምሕታትን ዘግንዮ ሓለዋን ወሕስናን ኢዩ ምባል ይክኣል። ስለዚ ተቅዋ ንምግናይ ንነፍስና ካብቲ ስጋዊ ድሌትን ስምዒትን ብምዕጋት ነዚ መንፈሳዊ ህይወት ዓቢ ዋጋን ቦታን ክንህቦን ይግብኣና።

- ተቅዋ ብኻልእ ገፅ ድማ ንተርጉም እንተይልና «ናይ ኢስላም ጠቕላላ ናይ ስነምግባር ደንብታት ብሙሉእ ልቢን ድሌትን ምትግባር ፣ ንኣላህ ምፍራሕን ብዝተወሃበና ሽሽይ ምትእኽኻልን የመልክት። ዓሊ ኢብኑ ኣቡ ጣሊብ(ፈ.ዓ) ተቅዋ ብኸምዚ ይገልፅዎ»። «ተቅዋ ማለት ብዝተረኸበ (ሺሻይ) ምብቅዕቃዕ (ይኣኽለኒ ምባልን) ንመዓልቲ ፍርዲ ድማ ምድላውን» ኢዩ።

- እቶም ብተቅዋ ሽነኽ ንወድሰብ ኣርኣዩ ዝኾኑ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ብዛዕባ ተቅዋን ኣብ ኣየናይ ደረጃ ከምዝኾነ መቀመጢኡን እንተብራህርሁ ሰሚዖም ከምዚ የዋግዑና፡-

«ኣይትሓሳሰዱ፡ ዋጋ ኣይተጋድዱ፡ ኣይበኣሱ፡ ኣይትኮራረዩ (ሓዴኹም ንሓዴኹም ገፅ ኣይክለኣዩ)፡ ገሌኹም ኣብ ናይ ገሌኹም ዕጋዳ ኣይሓምሱ ፣ ንሰኻትኩም ናይ ኣላህ ባራዩ ኮይንኩም ኣሕዋት ኩኑ። መ-ስሊም ንመ-ስሊም ሓዉ ኢዩ። ብሙኝኑ ድማ ኣይብድሎን ፣ ኣይሕስዎን ፣ ኣይንዕቅን።» (ካብኡ ነቢ (ሰ.ዐ.ወ)

ብሊይም ናብ ኣፍልጦም እናጠቐሙ) ንኣላህ ምፍራሕ ኣብዚ ኢዩ።
በሉ። (ቅዕል ኣቢሎም) ንኣደ ሙስሊም ደሙ ፣ ገንዘቡን ክብረቱን
(ክትንክፍ) ክልኩል ኢዩ። (ሙስሊም)

* እቲ ክቡር ጎይታና ድማ እቶም ተቅዋ ዘለዎም ሰባት (ንዕኡ
ዝፈርሑ) ደሞዞም (ዓስቦም) እንታይ ከምዝኾነ ኣብ ቁርኣት
ይነግረና።

﴿ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ

وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ [۱۳۳]

ናብ ምሕረት ጎይታኹምን ናብ ግፍሓ ክንዲ ሰማይትን ምድርን
ዝኾነት ገነት ንኣላህ ንዝፈርሑ ዝተዳለወት ናብ ዝኾነት
ተቀላጠፉ። (133- 9ምራን)

* ንሙኳኑ ናብተቅዋ ከቃርቡና ዝክእሉ ነገራት እንታይ እንታይ
ኢዮም? ኣላህ ድማ ይሕበረና፡-

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ

الْمُحْسِنِينَ [۶۹]

እቶም ኣብ መንገድና ንዝተቐለሱ ብርግፅ መንገድና
ክንመርሑም ኢና ፣ ኣላህ ክኣ ምስ ሰናይት ኢዩ(69-9ንክቡት)

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ [۹۹]

እቲ ሓቂ (ሞት) ክሳብ ዝመጠካ ንጎይታኹ ተገዛእ (99 - ሒ.ጅ.ር)

وَادْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا [۸:]

ስም ጎይታኻ ዘክር ፣ ካብ ካልእ ናብኡ (ብተገዛእነት) ምብታኽ ተብተኽ (ጠቐሊልካ ናብ ጎይታኻ ተፀምበር)(8-መ-ዘሚል)

* እዞም ኣብ ላዕሊ ዝተዘርዘሩ ዓንቀፃት ዘርድኡና ንናይ ባዕልኻ ነፍሲ እናተቃለስካ ኣብ ናይ ጎይታ መንገዲ ምልፋዕ (ምፅዓር) ተቅዋ ከም ዘወሀበና ኢዩ። ንነፍስኻ ድማ ካብቲ ወልቃዊ ስምዒታን ድሌታት ጎቲጎካ ናብ ናይ ጎይታ ድሌትን ፍቶትን ንምንብርካኽ ዝግበር ቃልሲ ድማ እቲ ዝዓበዩ ጂሃድ ኢዩ። ኣላህ(ሱ.ወ) ከምዚ ይብሉና፡-

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَئِكَ هُمُ

الْفَائِزُونَ [٥٢]

ንኣላህን ንልኡኽን ዝምእዘዝ ከምእዉን ንኣላህ ዝፈርሕን ዝጥንቀቕን ንሳቶም እቶም ዕዉታት ኢዮም (52-ኑር)

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ

الْعَالَمِينَ [٦]

ዝተቐለሰ ንነብሱ ኢዩ ዝቃለስ ፡ ኣላህ ካብ ዓለማት ዝሃብተመ ኢዩ። (6-ዓንኩቡት)

* ነቢ.(ሱ.ዐ.ወ) እዉን ከመይ ጌርና ምስ ነፍስና እናተቃለስና ናብ ጎይታ ክንቀርብ ከምእንኽእል ኣብ ሓዲሶም ብኸምዚ ይሕብሩና።

* ኣቡ-ሁ-ረይራ ካብ ነቢ.(ሱ.ዐ.ወ) ኣላህ ኣብ ሓዲሶል ቁድሲ ከምዚ ዝስዕብ ከምዝበለ እንተምህሩ ስሚዐ ይብሉና፡-

ኣላህ ከምዚ ይብል፡ «ንፈታወያይ ንዝተፃለኸ (ንዝተበኣሶ) ንዕኡ ንዉግኡ ተዳልየሉ ኣለኹ»። ሓደ ባርያይ ናባይ ዝተፈተወ ንክኾን ነቲ ኣብ ልዕሊኡ ፈርዲ (ግዴታ) ዝገበርኩሉ ነገር ካብ ምፍፃም

ዝበለፀ ካልእ የለን። ካብቲ ግዴታኡ ሓሊፉ ድማ ብድሌቱ ሱናታት (ነዋፊል) እንትትግብር ድማ ናባይ ኣዝዩ ዝተፈተወ ይኸውን። እንድሕር ፈትየዮ ድማ ዝሪኡሉ ዓይኒ ፣ ዝሰምዑሉ እዝኒ ፣ ዝድህስሰሉ ኢድ ፣ ዝሰጉመሉ እግሪ ክኸነሉ እዮ። እንተሓተቱኒ እወን ክህቦ ኢዮ። ሓልወኒ እንተይሉኒ እወን ክሕልዎ ኢዮ። (ቡኻሪ)

* ኣነስ(ፈ.ዓ) እወን ብዘመሓለፍዎ ሓዲስ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ካብ ጎይታኦም ሓዲስል ቁድሲ ከምዚ ይብሉና፡- ኣላህ ከምዚ ኢሉ፡- «ሓደ ባርያይ ናባይ ሓደ ስዳሮ ኢድ ቐሪቡ ድማ ሓደ ስጉምቲ ይቐርቡ። እናቀልጠፈ (እናሰጎመ) እንተመዲዩኒ ድማ እናጎዮኹ ክበዎ ኢዮ»።

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلْمُ مَا تُؤَسُّوسُ بِهِ نَفْسُهُ ^ص وَنَحْنُ

أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ [١٦]

ንሰብ ነፍሱ (ብሓስቡ) ንእትወሰወሰ እናፈለጥና ብርግዕ ፈጠርናዮ። ንሕና ካብ መትኒታት ስራወር ደም ናብኡ ዝቐረብና ኢና። (16-ቃፍ)

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

ንሱ ኣብ ዝሃለኹም ሃሊኹም ምሳኹም ኢዩ..... (ሓዲድ-4)
 * እታ ናይ ተቐዋ ካቦት ዝደረበት ነፍሲ ከም እወን ብተቐዋ ዝተማላኸዐትን ኣብ ናይ ኣላህ መንገዲ ዕንጻት ከምዝህልዎን ካብ ናይ ሸይጣን ወስዋስ ዝተሓለወት ሙኋናን ዘለዋ ወሕስና ኣብ ቁርኣን ተገሊፀ ይርከብ፡-

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ ۗ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ

[197]

ተሰነቆ ፣ ካብ ኩሉ ዝሓሸ ስንቂ ጥንቃቄ (ንኣላህ ምፍራሕ) ኢዩ ፣ ኦ! ሰብ ኣእምሮ ፍርሒኒ (197-ብቀራ)

* እቶም ኣብ ቁርኣን ዝተዘርዘሩ ማዕዳታት ፣ ወቐላታት ፣ ሓበሬታትን ከም እዉን ናይ ነቢያት ታሪኽ እዉን ተደጋጊሞም ዝቐረቡልና ብከንቱ ኣይኮነን። ናይ ዝሓለፉ ህዝብታት ታሪኽ እናንበብና ኤህ! ኢልና ክንሓዝነሎም (ክንድንግፀሎም) ዘይኮነስ ንሕና እዉን ነቲ ዝኸድዎ ኣካይዳን ስዒብና ነቲ ካብ ተቐዋ ዝግነይ ፀጋ ንክንዕደል ኢዩ። ኣላህ ከምዚ ይብል፡-

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ

عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ [٢]

ፍፁም ምእመናን እቶም ኣላህ ምስተዘከረ ልብታቶም ዝፈርሑን ኣዶቱ (ዓንቀፃቱ) እንተተነበበሎም ከኣ እምነት ዝወሰኸሎምን ኣብ ኅይትኦም ጥራይ ዝምክሑን ኢዮም(2) (ኣንፋል-2)

* ኢብኑ ዓጣኡላህል ኢስከንደሪ ዝተብሃሉ ናይ ኣላህ ፈታዊ (ወልዶ) ተቐዋ ማለት ኩሉ ነገር ሙኝኑ ከረድኡና እንትድልዩ ከምዚ ይብሉና። ኣንታ ኅይታይ! ንዓኻ ዝረኸበ ሰብ እንታይ ይስእን? ንዓኻ ዝስኣነ ሰብ ከ እንታይ ይረክብ?

* መብዛሕትኡ ሰብ ተቐዋ ንክይህልዎ ዝገብር ነገር መንፈሳዊ ጥሜት ፣ ናይዛ ዓለም ህርፈትን ንቁርኣን ከምቲ ዝግብኣን ዝድለን ኣፀቢቕና ዘይምርዳእናን ኢዩ። ብዛዕባዚ ድማ እንሸኣላህ ኣብ ዝቅፅል ምዕራፍ ክንዕዘቦ ኢና።

ምዕራፍ ክስተ

ህይወት ዓላማ ሳለዋደ? ስንተሃሳብዋለን ስንታይ ሲዩ?

ካብ ሎሚ ቅድሚ 3500 ዓመት ዝነበረ ነቢ ከምዚ ከምዝበለ ተዘንትዩ ይርከብ። ህይወት (ዕምሪ) (ዕድሜ) 70 ወይ 80 ዓመት ጥራ ኢዩ እንተኾነት ንሳ እዉን ብንሂን መከራን_ዝተመለከት ኢያ።

ነንሕድሕድ ሰብ ድማ ኣብ ዛግለም ኣብ ዝነበረሉ ግዜ ናይ ህይወት ዓላማ እንታይ ኢዩ? ኢሉ ምሕታቱ ኣይቐርን። ናብርኡ ንምምሕያሽ ፣ ስድቤቱ ንምጥዋር ኢሉ ሓሲቡ ፀዓርዓር እንትብል ከምቲ ዝተበሃለ 70 ወይ 80 ዓመት ይኾን። ድሕሪኡ ድማ ይመወት። ቢቃ ድሕሪ ሙማቱ ኩሉ ነገር ኣብቂፀ ማለት ድዩ? እዚ ሰብ ናይ መወዳእታ ጉዕዞኡ ኣጠናቂቑ ድዩ? ወይስ ካልእ ዝዕበዮ ነገር ኣሎ?

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ [٥٦]

ጋኔንን ሰብን ንክግንዘቡኒ እምበር ንክልኦ ኣይፈጠርኩዎምን። (56-ኣልሃሪያት)

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۗ

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ [٢]

እቲ መንኩም ተግባርኩም ዝሓሸ ሙኝኑ ክፍትነኩም ሞትን ህይወትን ዝፈጠረ ኢዩ። ንሱ ክቡርን መሓርን ኢዩ (2) (ሙልክ)

* ዋላኳ እዘን ክልተ ዓንቀፃት ቁርኣን ናይ ህይወት ዓላማ እንታይ ከም ዝኾነ ንምሕባር እኹላት እንተኾና ግና ዘይስትወዕሉ ሰባት ነዚ ቁርኣን ዓንቀፅ እንተንብቡ እንታይ ይጠቐሞም? ከመይ ጌሮም ከ ንኣላህ ክፈርሑዎ ይኽእሉ?

* ብሓቂ ኣብዛ ዓለም ካብ ምብራቕ ክሳብ ምዕራብ ዘለዉ መብዛሕትኦም ሰባት ሓጎስ ንምርካብ ኢሎም ናይዛ ዓለም ሃብቲ ፡ ዘብልለጭልጭ ነገር ንምርካብ ኢሎም ፀዓርዓር ክብሉ ይስትወዑሉ። ነገር ግን እቶም ናይዛ ዓለም ቁሳዊ ሃብቲ ብብዘሉ ዘተኣኻኸቡ ሰባት ህይወቶም እንታይ ይመስል? ሓጎስ ኣለዎምዶ? ሓደ ኣብ ካናዳ ዝርከብ ታዓዛቢ ሙሁር ኣዝዩ ብዙሕ ዓለማዊ ሃብቲ ዘለዎም ሰባት ሕጉሳት ዘይሙኻኖም ከምዝዛረቡ እዩ ዝሕብረና። ንሙኝኑ ኣብዛ ዓለም ኩሉ ግዜ ሕጉስ ዝኾነ ሰብ ኣሎዶ? እንተሃልዩ ድማ ናይ ታሕጓስ ቁልፊ ኣበይ ከምዝኾነ እንተዝሕብረና?

* ኣብ ዝሓለፈ ናይ ኣሜሪካ መንግስቲ ኢልና (ሕጉሳት ክንዶን) ዝኣከብናዮ ናዛ ዓለም ጥቕሚ ጥቕሚ (ሃብቲ) ገለ ነገር ኳ ካብቲ ድሌትና ኣይሳኽፀልናን። ናይዛ ዓለም ሃብቲ ጥራይ ምእካብ በይኑ ነዛ ትርጉም ዘይብላ ህይወትና ትርጉም ንክህልዎ ክገብር ኣይኽእልን።

* ሓደ ናይ ፓሎቲካ መራሒ ከምዚ ይብል፡- ንባዕለይ ኮነ ናይ ህይወተይ ሓቂ እንታይ ከምዝኾነን ዓለማኡን ንምርዳእ ንዓሰርትታት ዓመታት ኣዚዩ ዓሚቕ ምርምር ክገብር ፀኒሐ ኢዮ። ኣነ ዝፈልጦም ድማ ብዙሓት ሰባት ከምዚ ናተይ ከም ዝገብሩ ይፈልጥ ኢዮ። ንባዕልና ብኸምዚ ድማ ንሓትት፡- ኣነ መን ኢዮ? ናይ ህይወተይ ዓላማ ከ እንታይ ኢዮ?

وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِيضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ

[፺፭]

ካብ ዝኸሪ ኣልራሕማን (ካብ ቁርኣን) ዝዕወርን ሸይጣን ንቅይደሉ ፣ ስለዚ ንሱ ንዕኡ ዘይፍለዮ ብዓ ኢዩ። (36-ዙኸፍፍ)

* መብዛሕትኡ ሰብ እዛ ዓለም እናኸፈአት እንትትከይድ ነዛ ህይወት መቐረት ስለዝስእነላ ናይ ህይወት ዓላማ እንታይ ኢዩ እናበለ ምሕታቱ ኣይቐርን። ካብ ዓለምና ካብ ሓደ ቢልዮን ንላዕሊ ዝኾኑ ሰባት ብሕማም ዝላቐዩ ኢዮም። ወይ ድማ እኹል ምግብ ዘይረኽቡ ኢዮም። ኣብዚ ዘበና ዝሞቱ ደቂ ሰባት ካብ ዝሓለፈ ዘበን ካብ ዝሞቱ ሰባት ኣርባዕተ ዕዕፊ ይኾኑ ኢዮም። በብግዚኡ ገበን እናወሰኸ ይኸይድሎ። ናይ ስድራቤታት ምግብታትን ኣደንዘዘቲ ዕፃዋታት (ሓሸሸት) ምጥቃም ፣ ኤድስ፣ ካልኣት ብፆታዊ ርክብ ዝመፁ ሕማማታትን ካልኣት ጎዳኣቲ ሕማማትን ነገራትን ምስፍሕፍሖም ነዛ ዓለም ኣዝያ ኣፀጋሚት ክትኾን ይገብርዋ ኢዮም።

« ናይዛ ዓለም መራሕቲ ዝብሃሉ ሰባት ሰብኣዊ ስድራቤት ንዘጥቅዑ ዘለው ዝተፈላለዩ ብዙሓት ፀገማት መፍትሒ ከምዕኡ ኣይከኣሉን። ስለዚ ሰባት ናይ ህይወት ዓላማ እንታይ ኢዩ? ኢሎም ምሕታቶም ኣይደንቑን ፣ ይብሉ ሓደ ሙሁር።

- ብምዃኑ ነዚ ጉዳይ ብዝምልከት ሙሁራንን ናይ ሃይማኖት መራሕቲን እንታይ ዓይነት መልሲ ይህቡ? ነዚ ንክንደይ ዘበናት ዝፀንሐ ናይ ደቅሰባት ፀገም ከ መፍትሒ ረኺቦምሉዶ?

- ናይ ኮንሬንሺየስ ሃይማኖት ምሁር ዝኾኑ ዳዎ-ሚንግ. «እቲ ናይ መወዳእታ ናይ ህይወት ትርጉም ኣብቲ ልሙድ ዝኾነ ሰብኣዊ ህልውናና ይርከብ» ይብሉና። በዚ ኣካይዳ ድማ ሰባት ምወላዶም ፣ ምንባሮምን ንህይወት ንምሕላፍ ክብሉ ፀፃርፃር ምባሎም ቀፃሊ

ኢዩ ማለት ኢዩ። እዚ ድማ ነቲ ደቅሰባት ዘለዎም ፀገም መፍትሒ ዝኸዉን ገለ ተስፋ እኳ የብሉን። ንሙኡኑ እዚ ኣመላኽኽታ ትኽክል ድዩ?

- ኣብ ናይ ካልኣይ ዓለም ጦርነት ካብ ናይ ናዚ ኣዶልፍ ሂትለር መጨፍጨፊ መደበር ዉሽጢ ብህይወት ዝተረፉ ኤሌ ሺዘል ዝተበሃሉ ኣረጋዊ ኣይሁዳዊ ሰብ ከምዚ ይብሉ። እዚ «ናይ ህይወት ዓላማ እንታይ ኢዩ?» ዝብል ናይ ብዙሓት ሰባት ሕቶ መልሲ ክርከበሉ ኣለዎ። መልሲ ከም ዘለዎ ይፈልጥ ኢዩ።

- ናይ ሓደ መፅሄት ኣዳላዊ ዝኾኑ ቫርማንት ኖይስተር ዝተበሃሉ ፀሓፊ ከምዚ ይብሉ፡- ብዛዕባ ባዕሉ ማለት እዉን ብዛዕባ ወድሰብ ኣብዚ ዩኒቨርስ ዘለዎ ቦታ እንትንጉሳስብ ካብቲ ቅድሚ ሕዚ ዝነበርዮ ደቅሰባት ገለ ዕቤት (ስልጣን) ከምዘየብልና ኢዩ። ምኽንያቱ ሕዚ እዉን እንተኾነ ኣነ መን ኢዩ? ኣብዛ ዓለምስ ንምንታይ ኢዩ ተረኺበ? ድሕሪዛ ዓለምከ እንታይ ይፀበየና? ዝብሉ ሕቶታት ክሳብ ሕዚ መልሲ ስለ ዘይረኽብናሉም።

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا

[፶፯]

- ኣብዛ ዓለም (ልባ) ዕዉር ዝኾነ ኣብ ደሕረዊቲ (ዓለም) ኣዝዩ መንገዲ ዝስሓተን ዕዉርን ኢዩ። (72-ኢስራእ)

- ሓደ ናይ ስርዓት-ለዉጢ ምሁር ዝኾ ስቴፈንጄይ ጎልድ ድማ ከምዚ ይብሉ፡- እኹል መልሲ ክንረክብ ንሃርፍ ንኸዉን ፤ ነገር ግን ፍፁም ኣይነግንይን። ብዙሓት ናይ ሃይማኖት መራሕቲ ድሕሪ ሞት ኣብ ደሕረወይቲ ዓለም (ሰማይ) ንዘልኣለም ህያዉ ኮይንካ ንምንገር ነቲ ትኽክለኛ ናይ ህይወት መንገዲ ምስዓብ ኢዩ። ነቲ ፀይቂ(ክፉእ) ሰብ ድማ ኣብ ቀፃሊ ዓለም ዝፀበዮ ኣብ ሓዊ ኣትዩ ምቅፃል ከምዝኾነ ይዛረቡ። ነገር ግን ብዚ ኣካይዳ

እንተረከና እዚ ወድሰብ ንክንደይ ዘበናት ዘሕልፎም ኣፀጋጣ ህይወት ቀፃሊ ሙኁኑ ኢዩ። ስለዚ ናይ ጎይታ ዓላማ እንድሕር ሰባት ኣብ ሰማይ ክነብሩ እንተኮይኑ ፣ ንምንታይ ንመላእክቲ ከምዝገበርዎ ልክፅ ንሰባት እዉን ካብ መጀመርያኡ ኣብ ሰማይ ክነብሩ ጌይሩ ዘይምፈጠርዎ ኔሩ? ይብሉ።

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مُرِيدٍ [٣] كَتَبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ

عَذَابِ السَّعِيرِ [٤]

- ካብ ሰባት ካብ ኣላህ ብዘይ ፍልጠት ዝባታዕን ንእኩይ ሸይጣን ዝስዕቡን ኣሎ (3) ንዝሰዓቦ የስሕቶ ፡ ናብ ስቓይ ነዓዲ ሓዊ እዉን ይመርሖ ብምባል ኣብኡ ተፃሒፉ (ተፈሪዱ) (4-ሓጅ)

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ

مُنِيرٍ [٨] ثَانِي عِطْفِهِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ^ط لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ

وَنُذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ [٩] ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ

وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ [١٠]

- ካብ ሰባት ብዘይ ገለ ፍልጠት ብዘይ መርትዖን ብዘይ መብርሂን መዕሓፍን ኣብ ኣላህ ዝባታዕ ኣሎ (8) ብትዕቢት ካብ መንገዲ ኣላህ ክስሕት (ይካታዕ) ኣብ ቀረባ ዓለም ወርደት ኣለዎ ኣብ መዓልቲ ትንሳኤ ኣሕራሪ መቅፃቲ ኣለዎ (9) እቲ ድማ ኣእዳዉካ

ብዝፈፀምዎ (ሓጢያት) ኢዩ ፤ ኣላህ ከኣ ንባርቱ በዳሊ ኣይኮነን (10) (8-9 ሓጅ)

* ኣቕይሽቲ እኳ እንተኾነ ከምዚ ዓይነት ጉዳይ ኣዚዩ እዩ ዘዋቅዖምን ዝርብሽምን። ኣብ ለንደን ዝርከብ ናይ ቅዱስ ጳውሎስ ካቴድራል ኣብ ዝሓለፈ መራሒ ዝነበሩ ዶክተር ዳብልዮ ኣር ኢንጅራዊ ግዜ ከምዚ ይብሉ፡- ኣብ ናይ ህይወት ዘበኒይ እንትነብር ናይ ህይወት ትርጉሙን ዓለማን ንምርካብ ኢሎ ብዙሕ ፅዒረ ኢዩ። ኣብ ዝኾነ ይኹን ግዜ መስረታዊ ሕቶታት ኢዮም ኢሎ ናይ ዝኣምነሎም ሰለስተ ሕቶታት እዉን መልሲ ንምርካብ ሞኪረ ኔረ። ንሳቶም እዉን ዘዉታሪነት፡- ናይ ወድሰብ ጠቕላላ ባህሪ ዝብሉ ኢዮም። ነገር ግን ባዕሪይ ኣይተሳኽዐን። ንሓዲስን እውን መልሲ ኣየግነኹን።

لَكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ ۖ فَلَا يُنَازِعُنَكَ فِي الْأَمْرِ

وَإِن ۖ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ ۖ إِنَّكَ لَعَلىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ [٦٧] وَإِن

جَادِلُوكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ [٦٨] اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ [٦٩]

- ንኹሉ ህዝቢ ዝምርኩሉ ስርዓት ሃይማኖት ጌርናለና ፤ ስለዚ ኣብ ትእዛዛቱ ኣይካትዑኻ ናብ ጎይታኻ ፀወፅ ፤ ንስኻ ብርግፅ ብተመራሕነትን ኣብ ቅኑዕ መንገዲ ኢኻ(67) እንተተካትዑኻ ኣላህ እትንብርዎ ዝፈልጥ ኢዩ በሎም (68) ኣላህ ኣብ መዓልቲ ትንሳኤ በቲ ብኡ ትፈላለዩሉ ዝነበርኩም ኣብ ሞንጎኹም ይፈርድ(69) (67-69 ኣልሓጅ)

* ብዛዕባ ናይ ህይወት ዓላማ ብዝምልከት ብዙሓት ሙሁራትን ናይ ሃይማኖት መራሕቲን ዝሃብዎም ዝተፈላለዩ ሓሳብ እንታይ መፍትሒ ኣምቂኦም? ናይ ኩሎም ሓሳባት ምስ ናይ ሓደ ኣረጋዊ ኣቦ ዝተዛረብዎ ዝመሳሰል ኢዩ፡ ከምዚ ፀኒሐ ኢዩ። ሕዚ ግን ሕይወት ዓላምን እንታይ ኢዩ? እናበልኩ ይሓትት ፀኒሐ ኢዩ። ሕዚ ግን ሕይወት ዓላማን ትርጉሙን ሃለዎ ኣይሃለዎ ኣይግድሰንን።

* ካብዚ ተላዒሎም ብዙሓት ግጉያት ሰባት ኣብ ዓለም ዘለዉ ሃይማኖታት ኣብ ዉሽጦም ብዙሕ ዓይነት ኣመላኻኽታት ከም ዝሓቆፈን ሓደሰብ ድማ እምነት ሃለዎ ኣይሃለዎ ምንም ዘምፀኦ ለዉጢ የለን ኢሎም ይኣምኑ። ምናልባት ሃይማኖት ንሓደሰብ ንዘጋጥሞ ፀገም ብመጠኑ ተፃዊሩ ክኸይድን ፤ ኣብ ሓንጎሉን እዉን ዝተወሰነ ዕረፍቲ ዝህቦን ከምእዉን ንኣእሙሮ ዘሕፍር ኢዩ ዝብል እምነት ኣለዎም። ካልኦት ሰባት ድማ ሃይማኖትን ኮንቲ እምነትን ምስ በለ ተባህለን ምንም ዘፈላልዮም ነገር የለን። ንብዙሕ ሚእቲ ዓመታት ዝወሃቡ ዝነበሩ ሃይማኖታዊ ሓሳባት ናይቲ ዝተለዓለ ብዛዕባ ህይወት ሕቶ ካብ ዘይምምላኽም ብተወሳኺ ንናይ ደቂሰባት መነባብሮ ገለ ትኣክል ምምሕያሽ ከም ዘዩምፅኡ ኢዩ። እንድያዉም ናይዛ ዓለም ሃይማኖታዊ ሓሳባት ናይቲ ዝለዓለ ብዛዕባ ህይወት ሕቶ ካብ ዘይምምላኽም ብተወሳኺ ንናይ ደቂ ሰባት መነባብሮ ገለ ምዕባለ ንድሕሪት ከም ዝጎተትዎን ኣብ ሞንጎ ሰባት እዉን ዕልእን ዉግእን ንክበዝሕ ቀንዲ መንገዲታት ኮይኖም እዮም ፤ በሃልቲ ኢዮም።

وَإِنْ تَطَعْتَ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ۚ إِنَّ

يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ [١١٦]

ኣብ ምድሪ ኣብ ዘለዉ ንመብዛሕቶም እንተተማእዘዘካ ኣብ መንገዲ ኣላህ የስሕቱኻ ምጥርጣር እምበር ካልእ ኣይስዕቡን፡ ንሳቶም ሓሰዉቲ ጥራይ ኢዮም፡፡ (116-ኣንጻም)

- ነገር ግን ሕዚ እዉን ግና ናይ ህይወት ትርጉም (ዓላማ) ንምፍላጥ ኢልካ ምጉያይ(ምፅዓር) ዝድግፉ ሰባት ብዙሓት ኢዮም፡፡ ናይ ስርዓት ኣእምሮ ምሁር ዝኾኑ ቪክቶር ፍራንክል ከምዚ ይብሉ፡- ሓደሰብ ናይ ህይወት ትርጉም ንክፈልጥ ኢሉ ኣብ ዝደኽሞ ንላዕሊ ዝበለፀ ካልእ ስራሕ የለን፡፡ ሓደሰብ ናይ ህይወት ትርጉም እንተፈሊጡ ካልእ ይኸኛ ኣዝዩ ኣፀጋሚ ዝኾነ ነገር እንተጓጎፎኪ ንክገወርን ኣብ ዓለም ኣብ ዘለዉ ነገራት ኩሎም ብዝበለፀ ክርድኦ ከም ዝኽእልን ኣፈይ መሊኦ ክዛረብ ይኽእል ኢዮ፡፡

* እንበኣርከስ ናይ ህይወት ዓላማን ትርጉሙን መን ክነግረና ይኽእል? ንኣብነት ናይ ሓንቲ ቅርፂ መወጊኢት ማሸን ዓላማን ወፅኢትን መሀዚ ብደንቢ ጌይሩ ክርድኦ ከም ዝኽእል ፍሉጥ ኢዮ፡፡ ካባና ዝድለ ነቲ መሃዚ ማሸን ምሕታት 'ዩ፡፡

* ጉዳዩ ከምዚ እንተኾይኑ ኣብታ ዝነኣሰት ዋህዮ ጀሚሩ ክሳብቲ ዝግበዩ ህይወት ዘለዎ ኣብ ዙርያ ምድሪ ዘለዉ ኣዝዮም ደቀኸቲ ዝኾኑ ሞሌኩላትን ኣቶማት ኣዝዩ ዘድንቑ ኣቀማምጣን ኣሰራርዓን ኣለዎም፡፡ ብዛዕባ እቲ ፍፁምነት ዝተመልኦ ናይ ወድሰብ ኣኣመሮ ኣወቓኸሩ ከ እንታይ ትብሉ? እንነብረላ ዓለም ዘላቶም ናይ ዙረት ፀሓይ ምህዋርን ዩኒቨርስን ከ እንታይ ንብል? እዚ ኹሉ ኣደናቂ ነገራትን ካልኦትን ደኣ ፈጣሪ ኣየድልዮምንዶ?

* ኢንሳክሎፒድያ ኣሜሪካና ኣብ ናይ ህይወታዊያን ፍጥረታት ዝሪኦ ኣዚዩ ንምእማኑን ዝከብድን ዘድንቕን ዝኾነ ኣሰራርፃን ኣሰራርሓን ብኸምዚ ይገልፃል:- ዕንባታት ኮነ ኣናእሽተይ ነፍስታት ወይ ድማ መጥበዉቲ እንሰሳታትን ኣዚና ብዕምቆት እንትንምርምር እቲ ናይ ሰዉነቶም ክፍለ ኣካላት ኣሰራርፃን ኣቀምምጣን ኣዝዩ ንምግማቱን ንምእማኑን ዝኸብድ ኢዩ። እንግሊዛዊ ናይ ኸዋኽብቲ ተመራመርቲ ስር በርናርድ ሎብል ናይ ህያዊያን ኣካላቶም ዝፍጠሉ ዘርእታት (ዋህዮታት) (organisms) ብዛዕባ ኬሚካላዊ ዉህደቶም ከምዚ ይብሉ:- ካብቶም ኣዚዮም ኣናእሽቲ ዝኾኑ ናይ ፕሮቲናት ሞሌኩላት ሓዲኦም ንምርካብ (ንምፍጣር) ኣዝዩ ዝኸብድ ኢዩ። ኣረ ብፍፁም ዘይሕሰብ ኢዩ።

سُنْرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ

الْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ [٥٣]

ንሱ (ቁርኣን) ሓቂ መጻኑ ክሳብ ዝገለፀሎም ኣብ (ዝረሓቕ) ዘባታትን ኣብ ነፍስታቶምን ተኣምራታትና ክነሪኦም ኢና። ጎይታኻ ንሱ ኣብ ነገራት ኩሉ ተዓዛቢ መጻኑ ኣይኣኸሎምን? (53 ፍሲሶት)

ብተወሳኺ ናይ ኸዋኽብቲ ተመራመርቲ ዝኾኑ ፍሬድ ወይል ከምዚ ብሉ:- ናይ ባይሎጂ (ስነ-ህይወት) ትምህርቲ ክፍሊ ክሳብ ሕዚ ህይወት ብኣጋጣሚ ዝተገነዩ ኢዩ ካብ ዝብል ሓሳብ ዝልወጡ ኣይመስሉን። ነገር ግና ተመራመርቲ ብዛዕባ ናይ ስነ ህይወት ኣዚዩ ዘድንቕን ንምግማት ዝኸብድን ስርዓት ምንቅስቃስን ብዝረኽቡ ቁፅሪ ህይወት ብኣጋጣሚ ዝተገነዩት መጻኑ ኣዝዩ ዝነኣሰ ዕድል እናኾነ መዓኡ። ኢሉ ኢሉ ድማ ኣብ መወዳእታ ፍፁም ብኣጋጣሚ ክትፍጠር ኣይትኸእልን።

* ኣብ ቀረባ ግዜ ኣዚዮም እናማዕበሉ ዝመፁ ዘለዉ ናይ ሳይንስ ክፍሊ ዝኾነ ሞሌኩላር ባዮሎጂ ብፍላይ ኣብ ጂን (ዘርኢ ወድሰብ)፣ ሞሌኩልን ኣቶምን ፅንዓት ዝገብር ኢዮ። ናይዚ ክፍሊ ሳይንስ ምሁር ዝኾኑ ሚካኤል ዴንታን ኣብዚ ሕዚ ኣፅኒዖም ዝረኽቡዎ ነገር ከምዚ ይነግሩና፡- ካብቶም ንፈልጦም ዋህዮታት ብኣዳናጋራይነቱ (ኣዝዩ ዘደንቕን ኣእሙሮ ዘይበፅሑን ካብ ሙኝን ዝተለዓለ) እቲ ዝነኣሰ መጠን ዘለዎ ሓደ ዋህዮ እንተወሲድና ኣስራርሕኡ ቅርፁን ኣቀማምጥኡን ኣዝዩ ዘደንቕን ዘደናግርን ካብ ሙኝን ዝተለዓለ ከምዚ ዓይነት ፍጥረት ድማ ብኣጋጣሚ ዝተገነዩ ኢዮ ኢልካ ምሕሳብ ዘይሕሰብ ኢዮ። እዚ ፍጥረት ብኣጋጣሚ ዝተገነዩ ሙኝኑ ሓሳብ ወድቂ ዝኾነሉ ምኽንያት ናይቲ ፍጥረት ኣደናግራይነትን ኣፈጣጥራን ጥራይ ዘይኮነስ ናይቲ ዝተሰረሐሉ (ዝተቀመጠሉ ኣስራርጋ) ወሰን ዘይብሉ ዘደንቕ ክእለት ኢዮ።

ዴንታን ወግዖም ይቅፅሉልና፡- ብዝኸደና ኬድና እንተነስተወዕል ክንዲ ዝተመራመርና እንተንመራመር ነዚ ዋህዮ ብኣጋጣሚ ኢዮ ተገንዩ ዝበል ሓሳብ ወድቂ ዝገብረልና እቲ ካብቲ ፍጥረት ኣዝዩ ዝማርኽ ናይ ፈጣሪ ክእለትን ብቅዓትን ኢዮ።

* ብኣጋጣሚ ዝተገነዩ ፍጥረታት ንሕና ካብ ዓቕምና ንላዕሊ ዝኾነ ኣዝዩ ዝኸብድ ነገር ብኣጋጣሚ ካብ ዝግነዩ ፍፁም ኣዚዮ ዘደንቕ ዝኾነ ፕሮቲን ወይ ጂን (ዘርኢ) ክግነይ ይገብሩ ኢዮም ኢልካ ምሕሳብ ይመስልዶ?

* ሓደ ዋህዮ ካብቶም ህይወት ዘይብሉም ኣዝዩ ዝተራቀቐ ዝኾነ ኣስራርሓ ዘለዎም ክባራት ኣእማን ኣዚዮ ዓቢ ፍልልይ ኢዮ ዘለዎ። ዴንታን ሓሳብም እንትዛዘመ፡- እቶም ነዚ ኹሉ ፍጥረት ብኣጋጣሚ ኢዮ ተገንዩ ዝበሉ ሰባት ሓቂ ክቕበሉ ዘይደልዩን ብነበረዩ ነበረ ዝኣምኑን ኢዮም። እንድያዉም ፍጡራት ብኣጋጣሚ

እዮም ተገንዮም ዝብል ሓሳብ ኣብ ደርጋዊ ዘመን ኣብ 19 ክ/ዘ ተስፋ-ሕፊ-ሒ ዝነበረ ፅወ.ፅዋይ ኢዩ።

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ ^ص وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ [٦٠]

- ነቶም ብዳሕረወይቲ ዓለም ዜኣምኑ ክፉኡ መመስ ኣለዎም፡
ንኣላህ መምለሲ ኣለዎ ንሱ ክቡርን ጥበባዊን ኪዩ (60-ነሕል)

فَإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تَسْمَعُ الصَّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا
مُدْبِرِينَ [٥٢] وَمَا أَنْتَ بِهَادٍ الْعُمَىٰ عَنِ ضَلَالَتِهِمْ ^ص إِنْ تَسْمَعُ
إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ [٥٣]

ንስኻ ንምወታት ኣይተስምዕን ፡ ንመገማት ክኣ ተጠወዮም ምስ
ሃደሙ ገደዲት ኣይተስምዕን (52) ንስኻ ንፅወራት ካብ ስሕተቶም
ትመርሕ ኣይኮንኻን..... (53-ሩም)

* ሕይወት ዘይብሎም ነገራት ሱቕ ኢሎም ብኣጋጣሚ ህይወት
ዘለዎ ነገር ክፈጥሩ ኣይክእሉን። ነንሕድሕድ ፍጥረት ድማ ናይ
ግድን ዝሰርሖ ኣካል የድልዮ ኢዩ። ስለዚ ድማ እዚ ኣብ መሬት
ዘለዉ ኣዝዩ ዝገርም ናይ ኣፈጣጥራ ስርዓት ዘለዎም ፍጡራት
ብኣጋጣሚ ክርከቡ ኣይክእሉን። እስቲ ብዘይ ገለ ናይ ኣፈጣጥር
ስርዓት ዝተፈጥረ እንታይ ኣሎ? እቲ ፍጡር ቅርፁ ኣዝዩ ከቢድን
ዘድንቕን ብዝኾነ ቁፅሪ ናይቲ ዝፈጠሮ ኣካል ሓይልን ብቅዓትን
የመላኽት።

- ነዚ ኹሉ ብሓደ ኣብነት ምርግጋፅ ይከኣል? ሓደ ቀለም
ዝተቀበለ ነገር እንተሪእና ዝኾነ ቀባኢ (ለማዒ) ክምዝቕበኦ

ንርዳኢ። ሓደ መፅሓፍ እንትነንብብ እዉን ዝኾነ ፀሓፊ ከም ዝፀሓፎ ንፈልጥ። ገዛ እዉን እንትንርኢ ገዛ ዝስርሕ (ነዳቓይ) ከም ዘሎ ኢና ንርዳኢ። ናይ ትራፊክ መብራህቲ እንትንፅዘብ እዉን ነዚ ሕጊ ዘወፀኦ ኣካል ከም ዘሎ ኣይጠፍእናን። ነዞም ነገራት እዚኦም መን ከምዝሰረሐም እኳ ፈሊና እንተዘይፈለጥናዮ ነገር ግን ንዕኡም ዝፈጠረ (ዝሰርሕ) ኣካል ከምዘሎ ግን ዝሕበኦ ኣይኮነን። ከምእዉን ኣብ ምድሪ ዘለዉ ሕያዉ ፍጥረታት እንትንፅዘብ ነዚ ኣዝዩ ከቢድ ዝኾነ ስርዓት ፍጥረቶም ዝፈጠረ ኣካል ከም ዘሎ ንርዳኢ። እዚ ነዘን ኩለን ቢልዮናት ናይ ከዋኽብቲ ጥምረት ሓቀፉ ዝሓዘ እዚ ሰፊሕ ህዋዊ ዓለም (ዩኒቨርስ) ኣዝዩ ዝገርምን ንምርዳኡ ዝኸብድን ካብ ሙጂኑ ዝተለዓለ ነዚ ፍጥረት ከዳልዉ ዝኸእል ሓይልን ክእለትን ዘለዎ ኣካል ከምዘሎ ርዱእ ኢዩ። እዞም ኣብዚ ዩኒቨርስ ዝርከቡ ዓበይትን ኣናእሽተይ ፍጥረታት ናይ ምንቅስቃሳቶም ብርሃኖም ፣ ድምፃም ፣ ናይ ኤልክትሪክ ማግኔቶም ናይ ስሕበት ሓይሎምን ኣዝዩ ዝገርምን ገለ ጉድለት ብዘይብሉ ኣካይዳ ስርዓት እዮም ዝምርሑ። ታይደኣ ነዞም ፍጥረታትን ብስርዓት ዘንቀሳቅስ ሕጊ ብዘይ ሓጋጊ ክፍጠር ይኸእልዶ?

* ናይ ስነ ሮኬት ሳይንቲስት ዝኾኑ ጀርመናዊ ፎን ብራውን ከምዚ ይብሉ፡- እዚ ናይዚ ዩኒቨርስ ኣሰራርሓ ሕግን ገለ ጉድለት ኮነ ጌጋ ስለ ዘይብሉ ሮኬት ንምስራሕ ኣየፀግመናንን ካብዚ ብተወሳኺ እዉን እቲ ናብ ወርሒ ዝትኮስ ሮኬት ዝኸደሉ ግዜ ክንዲ ናይ ማይክሮ ሰክንድ ትኣክል ከይተጋገና ጊዜኡ ክነቕምጥ ንኸእል ኢና። ስለዚ ነዚ ስርዓታትን ህግታትን ዘዳለዉ ኣካል ክህልዉ ኣለዎ።

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ۗ مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ
 الرَّحْمَنِ مِن تَفَوتٍ ط ۗ فَأَرْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ
 [٣] ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ

حَسِيرٌ [٤]

- እቲ ንሸውዓተ ሰማይ ኣፀፋፂፋ ዝፈጠረ ኢዩ። ብኣፈጣጥራ ኣርራሕማን ዝተፈላለዩን ዘይተወሃሃደን ኣይትሪኪን ፣ ኣፂንትኻ ምለስ ካብ ነቃዓት ገለ ትሪኪዶ? (3) ካብኡ ደጋጊምካ ዓይንካ መላልስ ፣ ዓይንኻ ተዋሪዱን ደኺሙን ይምለሱካ(4)(3-4 ሙልክ)

ብርግፅ ነቲ ዓቢ ቀራዒን ሕጊን ስርዓትን ደንጋጋይን በዚ ስጋዊ ዓይንና ክንሪኦ ኣይንክልን። ከይረኣዩ ዝኣመኑ ጻድቕት ኢዮም። ዝብል ተፃሒፉ ይርከብ። ንሙጅኑ ነዚ ኹሉ ትእምርትታትን ምሽጢራትን ድሕሪ ምርኣዩ ዝክሕድ ይህልወዶኹን? ስለዚ ተቅዋ ማለት ካብቲ ናይ ስምዒት ሕዋስትና ዝረሓቐ ዝኾነ ነገራት ብእኡ ምእማን ኢዩ።

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

[٣]

እቶም ብርሑቅ ዝኣምኑ ሰባት ዘቐሙን ካብቲ ዝሃብናዮም (ሸሻይ) እዉን ዝምፅዉቱን ኢዮም (3-ብቀራ)

ንኣብነት ናይ መሬት ሓይሊ ስሕበት ፣ ማግኔት ፣ ወይ ናይ ኤሌትሪክ ሓይልን ከም እዉን ናይ ፊደዮ ማዕበላት ብዓይንና ስለ ዘይረኣናዮም የለዉን ኢልናዶ ክንክሕድ? ስለዚ ነቲ ነዚ ኣብዚ ዩኒቨርስ ዘሎ ፍጥረት ብሙሉእ ዘግነዮን ዝንቀሳቐስሉ ስርዓት

ዘዳለወን ዝኾነ ኣካል ብዓይንና ስለ ዘይረኣናዮ ጥራሕ ከመይ ጌርና ክንክሕድ ንክእል?

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ۗ وَهُوَ اللَّطِيفُ ۗ

الْخَبِيرُ [١٠٣]

- ኣዲንቲ ኣየርክብኦን (ኣይበዕሕኦን) ፣ ንሱ ንኣዲንቲ የርክብ ፣ ንሱ ርህሩህ ወሽጢ ፈጥሮ ኢዩ። (103-ኣንጻም)

ናይ ፈዚክስ ተመራማሪይ ዝኾኑ ፕል ዴቪስ ወድሰብ ብኣጋጣሚ ከምዘይተገነዩ ኢዮም ዝጠቓሱ። ማለት ናብዚ ዓለም ዝመጸሉ ዓላማ ኣሎ ኢዩ ክብሉ ይወስኹ። በቲ ዝገበርክዎ ምርምር እዚ ናይዛ ዩኒቨርስ ኣገዩ ዝገርም ምንቅስቃስ ብኣጋጣሚ ዝተገነዩ ኢዮ ምባል ይኸብደኒ ኢዩ። ዝኾነ ካልእ ዓሚቕ ዝኾነ መብራህርሂ ዘድልዮ ነገር ከምዘሎ እየ ዝርዳእ።

سُنِرِبِهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ

الْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ [٥٣] أَلَا

إِنَّهُمْ فِي مَرِيَّةٍ مِّنْ لِّقَاءِ رَبِّهِمْ ۗ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ [٥٤]

ንሱ (ቁርኣን) ሓቂ መ-ኝኑ ክሳብ ዝገለጸሉም ኣብ (ዝረ-ሓቕ) ዘባታትን ኣብ ነፍስታቶምን ተኣምራታትና ክነሪኦም ኢና ፣ ጎይታኻ ንሱ ኣብ ነገራት ኩሉ ተዓቢ መ-ኝኖም ኣይኣክሉምን (53) ንሳቶም ኣብ ምርኻብ ጎይታኦም ኣብ ምንርጣር ኢዮም ፣ ንሱ ኣብ ኩሉ ነገራት ኣክባቢ ኢዩ (54) (53-34 ፉሲለት)

እንበኣርከስ ኣብ ዓለም ደቅሰባት በተለይ ኣብ መ-ስሊሚን ወፃኢቲ ካልኦት ነቲ ብዘይምፍላጦም እዩ። ናይ ኣላህ (ሱ.ወ) ባህሪን

መግለጺዎችን ናይዛ ዓለምን ኣብ ወሽጣ ዝሓቆፎቶም ፍጥረታትን ቡተለይ ወድሰብን ዝተፈጠረሉ ዓላማ እንተዘይፈሊጡ ድማ ንኣላህ ተቅዋ (ፍርሒ) ኣይህልዎን። ስለዚ ንጎይታ ከየንደልካን ከይጨለፍካን ምፍላጥ ምስ ናይ ህይወት ዓላማ ምፍላጥ ፅኑ-ፅ ረኽቢ ኣለዎ። ኣላህ ድማ ከምዚ ይብል፡-

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ^ج سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

[ገፃ]

ንኣላህ ኣብ መዓልቲ ትንሳኤ ምድሪ ከላ ዕጂኽ ክትከወን ሰማይት እዉን ብሓይሉ ይጥቓለሉ (ምስዚ ካልእ ብምፅዓዲም) ዝግባእ ክብሩ ኣየኽብርዎን ካብ ዘሽርኽዎ ነገሁ፡ ልዒሉ (67- ዙመር)

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالإِنسِ ^ط لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا
يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا
يَسْمَعُونَ بِهَا ^ج أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ ^ج أُولَئِكَ هُمُ

الْغَافِلُونَ [ገፃፃ]

ካብ ኣጋንንትን ካብ ሰባትን ብዙሓት ንገሃነም ፈጠርና ፤
ልብታት ኣለዎም ዘይርድእሉም ፤ ኣዒንቲ ኣለዎም ዘይርእዩለን ፤
ኣእሃን ኣለዎም ዘይሰምዑለን ፤ ንሳቶም ከም እንስታት ኢዮም ፤

እኔደክ ንሳቶም ኣዚዮም ዝሰሓቱ ኢዮም ፤ እቶም ዝንጉዓት ንሳቶም እዮም (179-ኣዕራፍ)

ምዕራፍ ሰበሰተ

ኣብ ጉዳይካ ኹሉ ዉሽጢ ተቅዋ (ንኣሳህ ፍርዲ)

ደሃሰዉካ

ዓለም ካብ ቀደም ላዕልን ታሕትን ዝመለከት ኢያ ኔራ ፤ ሕዝዉን ኢያ። ናይ ወድሰብ ህይወት ኣብ ሞንጎ ናይ መከራን ፀገምን ምስ ናይ ሓጎስን ራህዋን ኣማኣኺላ ትነብር ፍጥረት ኢያ። ሓደሰብ ኣብ ህይወቱ መከራን ፀገምን ከሕልፍ ናይ ግድን ኢያ። ከምኡ-ልክዕ ድማ ራህዋን ምቕትን እውን የሕልፍ ኢያ። ስለዚ ናይዛ ዓለም ኣካይዳ ብደንቢ እንተስተዉዒልና እቲ ንሂኣን መከራኣን ዝበዘሐ ኮይኑ ንረኽቡ። እቲ ናይ ዓለማት ጎይታ ኣላህ(ሱ.ወ) ነዚ ሓቂ እዚ ብኸምዚ ይገልፀልና።

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ [٢٧]

ኦ ኣንታ ሰብ! ንሰኻ ንጎይታኻ ክሳብ ትራኸብ ምልፋዕ ለፋዒ ኢኻ ፤ ተራኻቢኡ እዉን ኢኻ (6-ኢ.ንሺ.ቃቅ)

ስለዚ ብኹሉ ዓይነት ናይ ህይወት ምንቅስቃስ ተቅዋ ክህልወና ይግባእ። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ነዚ ነገር እዚ ኣፅኒዖም ብኸምዚ የተሓሳስቡና፡- ኣብ ፀገም ግዜ ኮነ ኣብራህዋ ንኣላህ ፍርሓዮ። ይብሉና።

ስለዚ ኣብ መከራ ግዜ ትዕግስቲ ጌርና ኣመዛዘንቲ እዉን ኮይና ናይ ኣላህ ረድኤት ብምሕታት ንነገራት ክንቆግፀር ግድን ኢያ። ራህዋን ሺሻይን ኣብ ዝተማለኦ ግዜ ድማ ንጎይታና ኣመስገንቲ ክንኸዉን ይግባእ። ካብዚ ሓሊፉ ግና ካብ ትዕቢት ዝተለዓለ ኣለኹ ኣለኹ

እናበልካ ናብ ዝተዋረደ ደረጃ ምጥሓል ናይ ሙእሚን ባህሪ ኣይኮነን። ሓደ ፈተና(ፀገም) ኣብ ዘጋጥመና ግዜ እዉን ኣብ ዉሽጡ ካልእ ሰናይ ነገር ሓዙ ክኸዉን ይኽእል ይኾን ኢልና

ብትዕግስቲ ዉሽጥና ክነረጋግእ ኣለና። ብከምዚ ዓይነት ኣበሃህላ እዚ ፀበባ እዚ ንዓይ ኣብ ዉሽጡ ፅቡቕ ነገር ይህልዎ ይኾን ፣ ወይ ድማ ኣላህ ብትዕግስተይ ዓቢ ዓስቢ (አጅሪ) ክህበኒ ይኾን ምባል ኢዩ።

ናብ ኣላህ እንቃረበሎም መንገድታት

ኣላህ ከም ዝስዕብ ይብል:-

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ [٣٥]

ኦ ኣንቲም ዝኣመንኩም! ንኣላህ ፍርሑ፡ ናብ እዉን መቃረቢ (ሰናይ ተግባር) ድልዩ፡ ምእንታን ክትዕውቱ ብመንገዱ ተቓለሱ (35-ማኢዳ)

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ [١٩٠] رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ ^ط وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن أَنْصَارٍ [١٩٢]

ንሰማይትን ምድርን ኣብ ምፍጣር ንለይትን ቀትርን ኣብ ምፍልላይ ንበዓል ኣእሙርታት ብርግፅ ምልክታት ኣለዉ(190) (ንሳቶም) እቶም ቆይሞም ተቐሚጠምን ተጋዲሞምን ንኣላህ

ዝገበክሩ ብኣፈጣጥራ ሰማያትን ምድሪን ዝሰትንተኑ ፣ ኦ ነይታና!
 ነዚ ብክንቱ ኣይፈጣርካዮን ፣ ንፁህ ኢኻ ፣ ካብ መቐፃዕቲ ሓዊ
 ኣድሕነና ዝብሉ ኢዮም(191)(ዲምራን 190-191)

ምዕራፍ ሳርባዕተ

ናብ ድሕነት ዘቀርቡና ምሽጢፍት

ኣላህ ኣብ ናይ ቁርኣን ገለገለ ምዕራፋት ብማሕላ እንተ
 ጀሚሩዎም እቲ ዘንብቦም ሰብ ነቶም ዓንቀፃት ትኹረት ክህበሉም
 ስለ ዝደለዮ ኢዩ። ብኻልእ ገፅ ድማ ኣላህ ኣብዚሒሑ ኣብሓደ
 ምዕራፍ እንተምሒሉ ኣብቲ ሱራ ኣዚዩ ኣዕኒዑ ንሰብ ከስተብሃለሉ
 ዝግብእም ነገር ከምዘሎ ምእንታን ክፈልጡ ኢዩ። ንኣብነት ኣላህ
 ኣብ ሱራቱል- ሸምስ ኣብ መእተዊኡ ብሸዉዓተ ናይ ፍጥረታትን
 ክስተታትን ምሒሉ ኢዩ። ኣብ መወዳእታ እቲ ማሕላ ድማ ብዛዕባ
 ነፍሱን ኣብ ወሽጣ ዝሓዘቶ ስምዒትን ዝንባለን ዝምልከት እዩ።
 ከምእዉን ሓደሰብ ንናይ ነፍሱ ስምዒት ስዒቡ ናብ ዝኣተወቶ
 እናተወ ኣብ ሓጢያት እንተጥሒልዋ እዚ ሰብ ካብ ፈሸልቲ
 መኻኑ ይነግረና፡- ብኸምዚ፡-

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا [١] وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّاهَا [٢] وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا

[٣] وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا [٤] وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا [٥] وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا

[٦] وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا [٧] فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا [٨]

ብፀሓይን (ግርማ) ብርሃናን ይምሕል (1) ብወርሒ ወን ምስ
 ሰዓባ (2) ብቀትሪ ግርማ (ፀሓይ) ምስ ገለሃ (3) ብለይቲ

(ብፀልማት) ምስ ሸፈና (4) ብሰማይ ብዝሃነዓ (ጎይታ) (5) ብምድሪ ብዝገፀፋ (6) ብነፍሲን ብዝሰርሓን (7) ሕንጋይኣን ጥንቃቅኣን ብዝፍለጣን (ኣላህ ይምሕል) (8) (ኣልሸምሲ - 1-8)

እቲ ናይ ዓለማት ጎይታ ድህሪ እዚ ኩሉ ማሕለታት ዘሎ ዓላማ ከምዚ ይገልጾ።

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا [٩] وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا [١٠]

(ካብ ሓጢያት) ዘገፀሃ ብርግፅ ተዓዊቱ(9) (ብሓጥያት) ዝሓበኣ ብርግፅ ፈሺሉ(10) (9-10 ኣልሸምስ)

* ቁርኣን ኣብዚ ምዕራፍ ዘረድኦና ነፍሲያ ንሕማቅ ኮነ ንፅቡቕ ተግባር ዝተገረሀት ሙኄናን ናብ ዝደለዮ ድማ ዝመርሓ እቲ በዓል ዋናኣ ሙኄኑ ኢዩ። ስለዚ ተቅዋ ንክህልወና ቀንዲ ዝሕግዘና ነገር ንነፍስና ካብ ስምዒታ ምዕጋት ኢዩ።

ናብቲ ግጉይ ጎደና ኣይትዝበል

ኣብ ሃይማኖት ምንም ምልምማፅ (ምምስሳል) የለን። ሓደ ሰብ ኣሚነ ኢዩ እንተይሉ ካብ ከሓድቲ ኮነ ካብ ሓጢያተኛታት ሙሉእ ንሙሉእ ክርሕቕ ኣለዎ። ቁርኣን ከምዚ ይብለና፡-

فَلَا تُطْعِ الْمُكذِّبِينَ [٨] وَدُّوْا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ [٩] وَلَا تُطْعِ

كُلَّ خَلَّافٍ مَّهِينٍ [١٠] هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِنَمِيمٍ [١١] مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ

مُعْتَدٍ أَثِيمٍ [١٢] عَتُلٌّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ [١٣]

ንሓዉስቲ ኣይትማእዘዝ (8) እንተትመሳሰሉምን እንተዝመሳሰሉኻን ፈተዉ(9) ንኹሉ መሓሊ ዉርደተኛ ኣይትማእዘዝ (10) ንሰብ እናካፈሉን እናባኣሰን ዝኸይድ (11) ንዓጋቲ ሰናይ ፣ ገሃሲን(ደረት ሓላፊ) ሓጢያተኛን ኣይትማእዘዝ (12) ነቓፅ ፣ ብድሕሪኡ ድማ ደቓላ ኢዩ(13) (8-13 ኣልቀለም)

* ኣላህ ኣብዚ ላዕለዎይ ዓንቀፃት እንታይ ክምዕደና ከምዝደለዩ ግልፂ ኢዩ። ምክንያቱ ናይ ወድሰብ ነፍሲ ብተፈጥሮኡ ንመቓምጥታን መናብርታን ስለ ትመሳሰል ኢዩ። ኣላህ ድማ ኣብካልእ ዓንቀፅ ከምዚ ይብለና፡-

وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ

ናብቶም ዝበደሉ ክኣ ኣይትልገቡ (ኣይትቕረቡ) ፣ (እንተዘይኣለ) ሓዊ ክትንክፈኩም ኢዩ..... (113-ሁድ)

ቶም እናዓርኮም ሰባትን ምስቶም መዋዓልትናን ኣዚና ክንጥንቀቅ ኣለና። ምክንያቱ ኣዝዩ ክፋኡን ሓጢያተኛን፣ ልቡ ነቓፅ (ዋላ መ-ሰለም) እንተኸይኑ ኣብዚሕና ምስኡ ምወዓል ብዘብዛሕና ቁፅሪ ኣብ ሞንጎናን ኣብ ሞንጎኡን ዘሎ ናይ ባህሪ ፍልልይ እናፀበበ ድሕሪ ምምዕኡ ኣብ መወዳእታ ናቱ ፀባይ ብምወራስ ሓደ ዓይነት ስለ ንኸወን ኢዩ። እዚ ምቅርራብ ድማ ኣብዛ ቀረባ ዓለምዚኣ ጥራይ ተገዲቡ ዝቐሪ ዘይኮነስ ሳዕቤኑ ክሳብቲ ደሕረዎይ ዓለም ቀፃሊ መጻኢ ኅይታና ኣብ ቁርኣን ይነግረና፡-

وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ

الرَّسُولِ سَبِيلاً [٢٧] يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فَلَانًا خَلِيلًا [٢٨]

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ^ك وَكَانَ الشَّيْطَانُ

لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا [٢٩:]

በዳሊ:- ዋይ ትምኒተይ! ምስ ልኡኽ ቅኑፅ መንገዲ እንተዝሕዝ ኔሩ እናበለ (ብጣዕሳ) ክልተ ኣእዳዉ ዝነኽሰሉ መዓልቲ (ዘክር) (27) ዋይ ጥፍኣተይ! ንእገለ ፈታዊ ህረ እንተዘይሕዝ ኔረ (ይምነ) (28) (ቃል እምነት) ምስ መፀኣኒ ድሕሪኡ ካብ ዝኽሪ ብርግፅ ኣስሒቱኒ (ይብል) ፤ ሰይጣን ከኣ ንሰብ (ኣዋሪዱ) ጠላሚ ኢዩ (29) (ፍርቃን 27-29)

* ኣላህ(ሱ.ወ) ነቶም ንዕኡ ፀላእቲ ዝኾኑን ዝዋግኡን ሰባት ፈተውቲ ኮነ ኣዕርኽቲ ጌርና ክንሕዝ ከም ዘይብልና ብግልፂ ይመኽረና።

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ

إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ

الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ ^ل أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا

فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي ^ج تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ

بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ ^ح وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ

السَّبِيلِ [١]

ኦ ኣንቲም ዝኣመንኩም ንፀላእተይን ፀላእትኹምን ኣይትመሓዘዉዎም ካብ ሓቂ ንዝመፀኣልኩም ሃይማኖት እናከሓዱ ነቲ ልኡኽ ንዓኹምን ብኣላህ ጎይታኹም ስለ ዝኣመንኩም(ካብ መካ) ይሰጉ(1-ሙምተሒናህ)

ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ክብሉ ናይ ሰናይ ዓርኪን ናይ ክፉእ ዓርኪን ምሳሌ ይነግሩና። ምስ ሰናይ ሰብ ዝዓርኽ (ዝቕመጥ) ሰብ ልክዕ ምስ ሸያጢ ዕቡቕ ጨና ከም ዝቕመጥ ሰብ ኢዩ። ጨና ወይ ይገዝእ እንተዘይገዝእ እኳ ዕቡቕ ጨና ይጨንዎ። ምስ ክፉእ (ፀይቂ) ሰብ ዝዓርኽ (ዝቕመጥ) ልክዕ ኣብ ጎሊ ነፋሒ ሓዊ (ሓዒን ቀጥቃጢ) ከምዝቕመጥ ሰብ እዩ። ወይ ሓዊ ተፈናጢሩ የንድዳ ወይ ከዓ ካብቲ ሓሙኽሽቲ ይዕጠን (ይዕፍኖ)። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ኣብ ካልእ ሓዲሶም ድማ ከምዚ ይብሉ። ንሙናፊቃት (ምስሉያት) ጎይታይ(ሓለቓይ) ኣይትበልዎም። ምኽንያቱ ነቲ ሰብ ኣብ ልዕሌኹም ትዕቢት ይወስኾን ንጎይታኹም እዉን ተቆጥዑ ስለዘለኹም ኢኹም። (ኣቡ ዳዉድ) ብተወሳኺ እዉን ከም ዝስዕብ ብሉና።

ምስ ሰባት ዝተመሳሰለ ከምኣቶም (ካብኣቶም) ኢዩ። (ኣቡ ዳዉድ) ዋላኳ ተቅዋ ኣብ ልብና ንምስራፅ ከቢድ እንተኾነ ነገር ግና ንናይ ክሓድቲ ፣ ንናይ ኣይሁድ ናይ ክርስትያን ቁስ ኣካላዊ ባህልታቶም ፣ ናይ ኣነባብርኦም መልክዕ ምምስሳል ኣብ ኢማና ደካማታት ንክንከውን ዓቢ ግደ ኢዩ ዝጫወት። ወግዕታቶም ምስዓብ (ምድናቅ ኮነ ምድጋፍ) ኣብ ልቢ ዘምዕኦ ናይ ንፍቅና ሳዕቤን ከቢድ ኢዩ። ነዚ ድማ ኢዮም ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ንመስሊምን ዓይ መዓልቲ ናይ ሙሓረም ወርሒ ንክፀሙዎ እንትእገዙ 10ይ ን መበል 11 መዓልትን እዉን ክወስኹዎን ዝኣዘዙ ምኽንያቱ ድማ ዓይ መዓልቲ ኣይሁድ እዉን ይፀሙዎ ስለዝነበሩ ኢዩ። ስለዚ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ከመይ ጌርና ሃይማኖትና ምስ ካልኣት ሃይማኖት

ከይተመሳስልና ክንክድ ከምዘለና ደንጊጎሙልና ኢዮም። ስለዚ ብዘይረብሑ ናይ ጓናታት (ከሓድቲ) ሓሳባት ልብና ብምጭናቕ ከም እዉን ዝነብሩሉ ናይ ህይወት መልክዕ እናቀዳሕካ ናብ ሃይማኖትካ ምዉሳኽ ልክዕ ደምስርካ (ጅማትካ) ከም ምቁራፅ ኢዮ። ምኽንያቱ ድማ ናትና ዲን ሒዝዎ ዝመፀ ናይ ህይወት አካይዳ ሓዲግና ናይ ካልእ ኣብ ንስዕብ ምስ ጎይታ ዘለና ረኽቢ ስለዝቁረፀ እዚ ድማ ጅማቱ (ደምስሩ) ዝተቐረፀ ደሙ ፈሲሱ ተወዲኡ ሙጂቱ ከምዘይተርፎ ሰብ ልክዕ ኢዮ።

ልቢ (ቀልቢ) ባዕላ (ዓርሳ) ዝኸኣለትን ካልእ ይትረፍ እቲ ናይ ትእዛዛት ቀንዲ ማዕበል ዝኾነ ሓንጎል እኳ ምስ ሞተ ንሳ ግን ሀርመታ (ወቅዲታ) ትቅፅል ሙኻና እዩ ሳይንስ ዘረጋግፁልና። ስለዚ ካብ ዝተፈላለዩ ንልቢ ዝብክሉ ኣተሓሳስባታት ኮነ ስራሕቲ ምሕላወ ተቅዋ ንክነግንይ ቀንዲ መንገዲ ኢዮ።

ኩሉ ሻዕ ምስ ሓቀኛታት ኹኑ

መብዛሕትኡ ግዜ ካብቶም ደጋጊሞም ንቐርቦም ሰባት ዕኑዕ ዝስዕቡና ሙኻኑ ተፈጥራዊ ባህሪዮ። ብርግዕ ብስራሕ ወይ ብሓደ ሓደ ጉዳይ ምስቶም ባህሪኦም ኮነ ምንቅስቃሳቶም ካብ ና ቁርኣን ወፃኢ ዝኾነን ኢስላሚ መልክዕ ዘይብሉም ዝኾኑን ካብዚ ሓሊፉ እዉን ምስ ካሓድቲ ክንጋነይ ሓቢርና ክንወዕል ንክእል ንኾን። ነገር ግና ኣብዚ ግዜ እንታይ ክንገብር ከምዘለናን ክሳብ መፃዝ ሓቢርና ክንገግዝ ከም ንክእልን እንወስኖ ባዕልና ኢና። ምንም ቃልሲ ከይገበርና ተቅዋ ዝበሃል ነገር ልክዕ ከም ዘርቲ ኣብ ርእስና ባዕሉ መዲኡ ክፃልብ ክንፅበ የብልናን። ኣላህ(ሱ.ወ) ነዚ ብዝምልከት ከምዚ ይብል።

እቶም ኣብ መንገድና ዝቐለሱ ብርግዕ መንገድና ክንመርሖም ኢና ፤ ኣላህ ከኣ ምስ ሰናይት ኢዮ። (69-ዓንክቡት)

ንሓቂ ኣዕኒዕኻ ምሓዘን ኣብኡ ጠጠዉ ምባልን ናይ ባድቻት ስራሕ እንትኸዉን ናይ ጎይታ ርህሄ ንምርካብን ልብና ንምቅናዕን ድማ ወሳኒ ኢዩ። ኣላህ ነቶም ሓቀኛታትን ንሓቅን ዝፈትዉ ሙኻኑ ኣብ ብዙሕ ቦታ ገሊፁ ይርከብ፡- ካብ እቶም ገሊኡም፡-

وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ

ሓቀኛታትን (ኣወዳታት) ሓቀኛታትን (ኣዋልድን)....(ኣሕዛብ 35)

فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ [٢١]

ንኣላህ እንተዝኣምኑ ንዕኡም ዝሓሸ ሙኻነ(21-መሓመድ)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ [١١٩]

ኦ ኣንቲም ዝኣመንኩም! ንኣላህ ፍርሑ ምስ ሓቀኛታት ኹኑ (ተወባህ 119)

እቶም ፍቱዉ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ሓቀኛ ሙኻን (ሓቂ) ሓርነት ከም ዝልግስ ብኸምዚ ይነግሩና፡- ሓቂ ናብ ሰናይ ነገር ይመርሕ ፤ ሰናይ ስራሕ ድማ ናብ ጀነት ይመርሕ። ሓሶት ናብ ሕማቕ (ክፉእ) ስራሕ ይመርሕ ፤ ክፉእ ስራሕ ድማ ናብ ጀሃነም ይመርሕ። ሓደሰብ ሓሶት እንትደጋግም ኣብዳ ኣላህ ሓሳዊ ተባሂሉ ይምዝገብ (ይፀሓፍ) ። (ቡኻሪን ሙስሊምን)

* ኣቡ ሙሓመድ ሓሰን ኢብን ዓሊ.(ፈ.ዓ) ካብ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ዝሰመዖ ሓዲስ ከምዚ ይነግረና «ዘጠራጥረካ ነገር ሕደግ ናብ ዘየጠራጥረካ እቶ። ሓቂ ንሓንጎል ዕረፍቲ እንትትኾን ሓሶት ድማ ንሓንጎል ዝብፅብፅ ኢዩ። (ቡኻሪን ሙስሊምን)

ኣብ ካልእ ሓዲስ ድማ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ይብሉና፡- ሓደ ዓዳጋይን ሸቶጣይን ኣብ ዝሸያየጥሉ ግዜ ክሳብ ወዲኦም ዘይተፈላለዩ እቲ ዕዳጋ ክፈርስ ይኸእል ኢዩ። ዓዳጋይን ገዝኣይን ሓቂ እንተተዛሪቦም

እቲ መሸጠኦም ዝተባረኸ ኢዩ። ናይቲ ኣቅሓ ነወሪ እንተሓቢኦምን እንተሓስዮምን ግና እቲ ምሽይያጦም በረካ ይስእን። (ቡኻሪን ሙስሊምን)

* ሰዕድ ሲራዚ ምስ ሓቀኛታት ሙኝን ጥቅሙ እንትገልፁ ከምዚ ይብሉ፡- እቲ ናይቶም ብዓት በዓቲ (ኣስሓቡል ካህና) ከልቢ ምስቶም ናይ ኣላህ ባራዩ ብሙኝኑ ጥራይ ኣብ ዱንያ ካብ ዘለዉ ኣኻልብ ተፈልዩ ኣብ ቁርኣን ታሪኹ ንክዝከር በቂው ኢዩ። ብኻልእ ገፅ ግና ምስ እቶም ሓቀኛታት ካብ ሙኝን ንዓርሶም ዘርሕቑ ሰባት ከም ናይ ነቢ ኑሕን ሉጥን(ዓ.ሰ) ኣንስቲ ዝበሉ ኣብ መሬት ካብ ዝወረደን ኣዝዩ ዘሳቑ ቅፅዓት ብተወሳኺ ኣብቲ ቀፃሊ ዓለም ካብ ዘሎ ኣዝዩ ከቢድ ቅፅዓትን ኣየምለጥን። እዚ ዘርኤና ድማ ፅቡቕ ስራሕ ደኣምበር ናይ ሰናይት ሰባት ኣዝማድ (ስጋ) ሙኝን ሓራ ኣየውፅእን። ነዚ መርትዖ ዝኾነና ድማ ኣቡሁረይራ ካብ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ዝስምዕዎ ሓዲስ ከምዚ የወግዑና። ንሓደ ሙእሚን ካብቲ ዘለዎ ጭንቀት ዝገለገለ ኣላህ ኣብቲ መዓልቲ ፍርዱ ሓደ ጭንቀት የልግሱሉ።..... ሰባት ኣብ ናይ ኣላህ ገዛ (መስጂድ) ተኣኪቦም ናይ ኣላህ ቁርኣን ኣብ ዘንብቡ ግዜ ኣብ ልዕሊኦም ምርግጋእ የስፍን። ናይ ኣላህ ርህራሄ እዉን ይኸበም። መልኣይካታት እዉን ይፅጅብዎም። ኣላህ ኣብቶም ናብኡ ኣዝዮም ቀረባ ዝኾኑ መልኣይካታት ኮይኑ ይዝክሮም። ስርሑ ንድሕሪት ዝጎተቶ(ዘትርፎ) ዘርኡ ኣየቕድሞን። (ሙስሊም)

ጓህሪ ከም ምዕሚኽ (ምጭባጥ)

ኣብ ሓዲስ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ከም ዘምሀርዎ ከምዚ ይብሉና፡- ንዓረብ ወይልኦም! ዓቢ ዝኾነ ፈተና ተዳልዩሎሙሎ(ይፅበዮምሎ)። ሓዲሰብ ሙእሚን ኮይኑ የንግህ ከሓዲ(ካፊር) ኮይኑ ዘምሰየሉ። ሙእሚን ኮይኑ ኣምሽዩ ድማ ከሓዲ ኮይኑ ዝሓድረሉ ፈተና።

ንናይ ዓለማዊ ጥቕሚ(ዱንያ) ኢሉ ዲኑ ዝሸጠሉ ግዜ ክመዕኑ ኢዮ። ኣብቲ ግዜ ዲኑ ኣፅኒዑ ዝሓዘ ሰብ ልክዕ ከም ንህሪ ዝግሞኽ(ዝጨበጠ) ሰብ ኢዮ። (ኣሕመድ ሙስሊምን ቲርማዚ)

ተቅዋ ኣብ ኣምልኽ (ዲባዳ) በተለይ ኣብ ሶላት

ንኣላህ ኢልና ኣብ ንሰርሖም ስራሕትታት ኣዚና ብዝተጠንቀቕና ቁፅሪን ናብ ኣላህ እዉን ብዝቐረብና ቁፅሪ ተቅዋ ከም ነግንይ ርዱእ ኢዮ። ስራሕትና እዉን ኣብ ኣላህ ተቀባልነት ዝረክብ እንድሕር ደኣ ነቲ ስራሕ ብጥንቃቕ ሰሪሕናዮ ጥራይ ኢዮ። ንኣብነት ሶላት እንተወሲድና በብመዓልቱ ክንሰግድ ዝተኣዘዘናሉ ቀንዲ ምኽንያት በብመዓልቱ ዝተፈላለዩ ክፍልታት ምስ ኣላህ ረኽቢ ክህልዎምን ክፀንዕን ከምእዉን ረኽብና ቀጻሊ ምእንታን ክኸዉንን ከምኡዉን ካብ ኣፀያፍቲ ነገራት ርሒቅና ምንታን ክንወዕል ተሓሲቡ ኢዮ። እዚ ኣብ ነናይ ሕድሕድ ሶላት ወሽጢ ዘሎ ጥበብ እዮ። ኣላህ(ሱወ) ብዛዕባ ሶላት ከምዚ ይብለና፡-

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ۖ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ۗ

وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ [٤٥]

ንሶላት ኣቁሙ ፤ ሰግደት ካብ ነዉርን ዝፀላእ ነገርን ትኽልክልን ኢዮ ፤ ንኣላህ ምዝካር ዝግበዮ ኢዮ ኣላህ ንእትሰርሖኡ ይፈልጥ (45) (ዓንክቡት 45)

ስለዚ ካብዚ ናይ ቁርኣን ዓንቀፅ ብምባል ንሕና እንሰግዳ ሶላት ከ ብተቀይ ካብ ዝፀላእ ነገርን ካብ ነዉሪ ነገራትን ትኽልክለናዶ? መልስና እዉን እዉ! እንኸይኑ ኣሰዮ! ዝተዓደልና ሰባት ኢና ነገር ግና መልስና ኣይ! እንተኸይኑ ኣብ ዓቢ ፀገም ከምዘለና

ክንፈልጥለና ማለትዮ። እዚ ዝስዕብ ናይ ቁርኣን ዓንቀፅ ድማ ሙእሚኒን ኣብ ሶላት እንተኾኑ ልቦም ኮነ መንፈሶም ናብ ኣላህ ጥራይ ከቋምት(ክሓስብ) ከምዘለዎ ኢዩ ዝምዕደና፡-

كَلَّا لَا تُطَعُّهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ [١٩]

ኣይኮነን! ኣይትማእዘዝ ፤ ሰግድ ተቃረብ (19-ዓለቅ)

ነገር ግና እቲ ሓቂ ካብዚ ንነጅዉ (ንደሓር) ኢዩ ዘለ። ምክንያቱ መብዛሕትና ኣብ ሶላት ኮይና ስለኣላህ ዘይኮይነ እንሓስብስ ስለ ቤተሰብና ፤ ንግድና ፤ ስራሕናን ካልእ ዓለማዉን ማእበራዉን ጉዳይናን ኢና ንሓስብ። እዚ ድማ ካብቲ ግልፂ ዝኾነ ናይ ሸይጣን ወስዋስ ዝመፀ ኢዩ። ከምቲ ኣላህ ዝኣዘዘና ጌርናን ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) እዉን ከምቲ ዝሰገድዎ ዓይነት ኣስጋግዳ እንተንስግድ ኔርና ስድራቤታዊ ህይወትና ምፀበቕ ፤ ንግድና ምተሳኸዐ ፤ ልፍዓትና እዉን ምተዓወተ። እቲ ዝገርምን ዘደንግፀን ናይ ቁርኣን ዓንቀፅ እዉን ኩሉ ግዜ ክሳብ እቲ ቀፃሊ ዓለም ኣብ እዝንና ደወል እናደወለ ዝነብር ከምዚ ዝስዕብ ይቀርብ፡

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ [٤] الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ [٥]

ንሰገድቲ ወይለኦም! (4) ነቶም ንሳቶም ኣብ ሶላቶም ዝንጉዓት (ዝኾኑ) (5) (4-5 ማዕገን) ኣብ ካልእ ቦታ ድማ ኣላህ ነቶም ንዕኡ እናፈርሑን ተመሲጦም (ብኹሹዕ) ዝሰግዱ ሰባት እንተበስሮም ከምዚ ይብለና፡-

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ [١] الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ [٢]

ምእመናን ብርግዕ ተዓዊቶም (1) እቶም ንሳቶም ኣብ ሰግደቶም (ንኣላህ) ሓነኹቲ (ተመሰጥቲ) (2) (1-2 ሙእሚኑን)

ነቢ.ሰ.ዐ.ወ) ሓደ መዓልቲ ሓደ ሰብኣይ እናሰገደ ጭሕሙ እናደራረዘ እንትሪኩ ከምዚ በሉ። ተዓዘቡ! ናይዚ ሰብ ልቢ ንኣላህ እንተትፈርሕ ኔራ (ኹሹዕ እንተዝህልዎ ኔሩ) ኣካላቱ እዉን ንኣላህ ምፈርሖ (ምተኣደቡ) ኔርም።

ተቅዋ ኣብ ግዜ ፆም

ፆም ማለት ናይ ኣላህ ፍቶቱን ዓሰቡን (ኣጅሩን) ደሊኻ ዓርሰኻ ካብ ምግብን መስተን ከምእዉን ካብ ፀያፍ ተግባራትን ቃላትን ዓቁብኻ ምዉዓል ኢዩ። ፆም ትኽክለኛን ተቐባልነት ብዘለዎ ባህሪ ክሳብ ዝተፈፀመ እዉን እቲ ፀዋማይ ጠቅላላ ባህሪኡ ንከመዓራሪ ፣ ንነፍሱ ንክእድብን ናብ ኣላህ ንክቐርብን ዓቢ ግደ ኣለዎ። ካልእ ካብ ፆም እነግንዮ ጥቕሚ፡- ኣብቲ ዝፆምናዮ መዓልቲ ኣዝዩ እንትጠምየናን እንትፀምእናን ንኣንቲ ዳቦን ንብርጭቆ ማይን እንህቦ ግምት ክሳብ ክንደየናይ ከም ዝኾነ የምህረና። ምኽንያቱ ኣብቲ ግዜ ዓቢ መሲሉ ዝርእዮ ዳቦን ማይን ደኣምበር እቲ ኹሉ ዝሰብሰቦ ንብረት ኣብ ሓንጎሉ ኣይመፀሉን። እዚ ድማ ወድሰብ ድኹም ሙጻኑን ብኣካሉ ኮነ ብሃብቱ ክምካሕ ከምዚይብሉን የርኤና። ንኣብነት ኣብ ካልእ ግዜ እታ ቁራስ ዳቦ ኣዝያ ኣብ እተድልዮ ግዜን ብዘይ ንሳ ህይወቱ ኣብ ክተርፈሉ ዘይክእል ኩነታት ነታ ዳቦ ዘለዎ ሃብቲ ከፊሉ ክገዝኣ ኣይፀልእን። ስለዚ ፆም ወድሰብ ልክዑ ክፈልጥ ዝገብርን ኣብዛ ዓለም ድማ ካብ ናይ ጎይታ ድሌትን ፍቃድን ወፃኢ ገለ ነገር ክገብር ዘይክእል ፍጡር ሙጻኑ ንክንርዳእ ዝገብርን ኢዩ።

እንበኣርከስ ንፆምና ተቅዋ እንተወሲኽናሉ ድማ ተቀባልነት ዝረክብ እንትኸዉን እንድሕር ተቅዋ ዘይብሉ ግና ካብ ጥሜትን ፅምእን ወፃኢ ገለ ጥቕሚ ከም ዘይብሉን ኢዩ። ነዚ ድማ ኣላህ፡-

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ

مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ [١٨٣]

አንቱም ዝላመንኩም! ፆም ከምቶም ኣብ ቅድሚኹም ዝነበሩ (ሀዝብታት) ዝተፀሓፊም ኣባኹም እዉን ተፃሒፉ (ተደንገጉሎ) ምእንቲ ክትጥንቀቁ (ክትፈርሑ) (183-በቀራ)

ወድሰብ እቲ ዝላከቦ ሃፍቲ ኩሉ ካልእ ይቕረ እሳ ዓለም እዚ ኣ እኳ እንተኾነት ንዓኣ ከፊሉ ካብ ጥሜትን ዕምኣቱን ክገላግል ከም ዝደሊ ንምርዳእ ነዚ ዝስዕብ ሓዲስ ንሪኦ።

* እቲ ፍሉጥ ናይ ዓባሳዉያን ንጉስ ሃሩነል ረሺድ ኣብ ግዜኡ ኣዝዩ ጥበበኛን (ዓሊም) እሙንን ዝነበረ ኢብን ኢማክ ዝተበሃለ መማኽርቲ ኔርዎ። ሓደ ግዜ ሓቢሮም እናዕለሉ ከለዉ ኢብን ማሊክ ንሃሩነል ረሺድ ኣብ ኢዱ ብርጭቆ ማይ ሒዙ እንትሪኦ ከምዚ ክብል ሓተቶ፡- ኣንታ ናይ ሙእሚንን መራሒ! ኣዚኻ እንተትፀምእ እና ድማ ነዛ ዝሓዝካያ ብርጭቆ ማይ ንክትገዝኣ ሙሉእ ስልጣንኻ እንተትሕተት ክትህባዶ ምፀላእኻ? እቲ ንጉስ ድማ በዚ ሕቶ ተደኒቐ ኣዚየ ክመዉት ክሳብ ዝብል እንተዝፀምእ ኔረ ነዛ ማይ ንክገዝኣ ክብል ሙሉ ስልጣነይ ምክፈልኩ ኔረ በለ። እቲ ዓሊም ድማ ድንቄ እምበኣርከስ! ስልጣን ማለት ምንም ዘይረብሕን ካብ ሓንቲ ብርጭቆ ማይ ዘይሕይሽን ሙኋኑ ኣስተዉዕል ፤ በልዎ።

ተቅዋ ምዕዋት እንትህብ

ዝተገለጹ ሰባት ምዕዋት ክንህብ እንከለና ክንፈልጦ ዝግብኣና ናይ መጀምርያ ነጥቢ እቲ እንህቦ ገንዘብ ትኽክለኛ በዓል ዋንኡ ኣላህ ሙኻኑ ኢዩ። እዚ ድማ ተቅዋ ንክህልወና ዘለዓዕለና ነጥቢ ኢዩ። ወድሰብ ብተፈጥሮኡ ቁቀፀ ሰሪዕዎ ኢዩ። ነገር ግን ነዚ ባህሪ እዚ ብምቁፅፅ ወይድማ ሙሉእ ብሙሉእ ካብ ሰዓይነት ብምወጋድ ኢዩ ነቲ ናይ ጀነት መንገዲ ምሓዝ ንጅምር። እቲ ጥበበኛን መስተወዓልን ጎይታና ድማ ናይ ወድሰብ ባህሪ ቆቋፅን ኣብቲ ዝተወሃቦ ፀጋ ናይ ካልኣት መሰል ዘይሕሉ ሙኻኑ ስለ ዝፈለጠ ነዚ ባህሪና ድማ ምንታን ክንቃለስ ኣብ ቁርኣኑ ከምዚ የዘኻክረና።

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا [١٩] إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا [٢٠] وَإِذَا
 مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا [٢١] إِلَّا الْمُصَلِّينَ [٢٢] الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ
 دَائِمُونَ [٢٣] وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ [٢٤:]

ሰብ ርቡፅ (ህወኸ) ኮይኑ ተፈጠረ (19) ክፋእ (ነገር) ምስ ረኸሶ ይበሳጭ(20) ሰናይ (ነገር) ምስረኸሶ ይበቅቕ(ይቁቁፅ) (21) ብዘይካ እቶም ሰገድቲ (ፀሎተኛታት) (22) እቶም ኣብ ስግደቶም ዘወተርቲ (23) እቶም ኣብ ገንዘቦም ፍሉጥ መሰል ዘሎ(24)(19-24 መዓሪጅ)
 * ስለዚ ኣላህ(ሱ.ወ) ካብና ዝደለዩ እቲ እንምዕወቶ ሕድሕድ ወርቂ ኮነ ገንዘብ ኣብ እንምዕወተሉ ግዜ ነንሕድሕድ ሰደቃ ብዝሃብና ልክፅ ብኣኣ ኣላህ ካብ ጀሃነም ከርሕቀና እንሓስብ ክንከወን ኢዩ። ኣላህ ከምዚ ይብል፡-

إِنَّمَا نَطْعُمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا [٩] إِنَّا
 نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا [١٠] فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ
 الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا [١١]

(ነብሱም) ዝፈተውዎ ምግብ ንድኻ ፣ ንዘኸታም ንምሩኽን ንእሱርን ይምግቡ (8) ንምግቡም ዘለና ኣላህ ንኸፈተወልና ጥራይ ኢዩ ፣ ካብኹም ዋጋን ምምስጋንን ኣይደልን (9) ንሕና ካብ ንይታና (እቲ ንገፅ) ዘፀወግ ብርቱፅ መጻልቲ ንፈርሕ ይብሉ (10) (ኣድዳህር (8-10)

እዚ ናይ ቁርኣን ዓንቀፅ ዘርድኦና እቶም ሰባት ዝምፀዉትዎ ንጎይታኦም ንክሕጉሱ ጥራይ ደኣምበር ካብቶም ሰባት ገለ ነገር ማለት ምስጋና ፣ ክፍሊት (ዋጋ) ኮነ ካልእ ወህብቶ ደልዮም ኣይኮኑን። ብኻልእ ገፅ ድማ እቶም ሰደቃኦም (ምፅወታኦም) ንሰባት ድሕሪ ምስሃቡዎም ነቶም ሰባት ሂበካ እኮ! (ኣይገበርኩልካዶ) እናበሉ ዘሕፍሩን ዝሃስዩን ኣላህ ከምዚ ይወቅሶም።

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذَى ^{قُلْ} وَاللَّهُ
 غَنِيٌّ حَلِيمٌ [٢٦٣] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ

بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ط

ሰናይ ፍሉጥ ዘረባን ምሕረትን ምክፋእ ካብ ዝስዕባ ምዕዋት ዝሓሸት ኢያ ፤ ኣላህ ከኣ ሃብታምን ፀዋርን ኢያ (263) ኦ ኣንቱም ዝኣመንኩም! ከምቲ ገንዘቡ ንሰባት ክርኢ ዝህብን ኣብ ኣላህን ዳሕረወይቲ መዓልቲን ዘይኣምንን ንምዕዋት-ኩም ብምምዕዳቕን ብምክፋእን ኣይተበላሸዉ..... (264) (263-264 በቀራ)

ወድሰብ ካብቲ ዘለዎን ግዴቱ ዓቕን እናወፀኦ ንድኻታት ፣ ንድኹማት ብምሃብ ዕድቂ ንክዮጊ ሸይጣን ኣብ ቅድሚኡ ኣንጋሕጢጡ ብናይ ድኽነት ቃል ሕሹኽ እናበለ የፈራርሖ። እዚ እዉን ኣብ ቁርኣን ተገሊፀ ይርከብ፡-

ሸይጣን (ንክይትህቡ) ብድኽነት የፈራርሖኩም.....
ኣላህ ድማ ነቶም ናይ ሸይጣንን ነፍሶን ቁቀፀ ብምርጋዕ ንጎይታኦም ክፍትዉ ኢሎም ዝምዕዉቱ ዓቢ ዓስቢ ከም ዝህቦም ቃል ኣትይሎምሎ።

وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [٩]

ካብ ንፍገት ነፍሱ ዝሕሎ ንሳቶም እቶም ዕዉታት ኢያም (9) (ኣልሓሸር 9)

እቲ ንሰደቃ እንህቦ ነገር ካብቲ ዕቡቕ ክኸዉን ኣለዎ። እንተዘይ ኣለ ንባዕልና ተወሃብቲ ኮይንና እንተንኸዉን እናፀላእናዮ ደኣንበር

ክንቅበሎ ዘይንፈቱ ዝኾነ ነገር ንሕና እውን ንካልኦት ከምኡ ዓይነት ክንህብ የብልናን። ነዚ ድማ ኣላህ ከምዚ ይብል፡-

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ [٩٢]

ክሳብ ካብቲ እትፈትዉዎ ነቲ ሙሉእ ፍቶት ኣላህ ኣይትረኽቡን ፤ ዝኾነ እትምዕዉትዎ ኣላህ ይፈልጦ ኢዩ። (92-ኣልፂምራን)

ተቅዋ ኣብ ሓጂ እዋን

ናይ ሓጂ ስርዓት ዋላኳ ንክፍፀም ናይ ኣካላውን ገንዘብን ክእለት(ብቅዓት) ዝሓትት እንተኾነ ነገርግን ነቲ ሓጂ ኣብ ዝፍፀመሉ እዋን ግን ቅነዕ ኣረኣጊዖን ኢኸላስን(ምንጻህ) ንምትግባር ድማ ተቅዋ የድልዮ ኢዩ። እቲ ንሓጂ ኢልካ ናብ ናይ ኣላህ ገዛ (ቤይቱላሃል ሓራም) ምኻድካ ጥራሕ ዓቢ ኣጅሪ ከምዘለዎ ኮይኑ እናሃለወ ብእኩ ልክዕ ድማ ኣብኡ ኬድካ ካብቲ ኣላህ ዝኸልከሎ ነገራት ምክልካልን ቡቲ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ዝገበርዎ ናይ ሓጂ ኣገባብራ ዓይነት ምግባርን ነቲ ሓጂ ተቐባልነት ንክህልዎ ዝገብሩ ዓቢይቲ ነጥብታት እዮም። ኣብ ሓጅ ግዜ ካብ ዝተኸልከሉ ነገራት ንኣብነት ኣራዊት ምህዳን ፤ ምስ ሰቢይትኻ ርክብ ምፍጻም አዐያፊ ነገራትን ቃላትን ምፍጻምን ካልኦትን ኢዮም። ነዚ ኹሉ ብምርሓቅ ንፁህ ዝኾነ ናይ ሓጂ ስነ-ስርዓት ንዝፈፀመ ሰብ ልክዕ ኣዲኡ ከም ዝወለደቶ ኮይኑ ከም ዝምለስ ኢዩ እንትብሉ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) የበስሩና።

ምዕራፍ ሓሙሽተ

ናይ ተቀዋ ሰንቀፋታት

1. **ኩርዓት(ትዕቢት):-** ወድሰብ ናብ ጎይትኡ ኣላህ ምእንታን ከይቃረብ ቀንዲን ናይ መጀመርያን ምክንያት (ዕንቅፋት) ኩርዓት ማለት እዉን ንነፍስኻ ካብ ዝግብኣ ንላዕሊ ቦታ ምሃብ ኢዩ። እዚ ድማ ዝግለፅ እቲ ኣላህ(ሱ.ወ) ዝሃበና ፀጋታት ከም ሃፍቲ ፣ ፍልጠት ፣ ጥዕና ፣ መልክፅ ፣ ብልሓትን ፣ ቅርፅ ፣ ሓይሊን ካልኦት ልክፅ ባዕልና ብሓይልና ብፍልጠትናን ከምዘግነናዮም ኢዩ። ኩርዓት(ትዕቢት) መንከማይነት ዝብሉ ባህሪታት ንመጀመርያ ግዜ ኣብ ዲያብሎስ(ኢብሊስ) ኢዮም ተጠኒሶም ተወሊዶም። ብድሕሪኡ እዉን ከም እንኒ ፈርዓዉነን ሃማንን ቃሩንን ዝበሉ ትዕቢተኛታት እዉን ተርእዮም ኢዮም። እቲ ንዓለማት ዘግነዮ ፣ ዘሰናደኦን ፣ ዘመዓራረዮን ዝፈጠረን ዝኾነ ጎይታና ኣዚዩ ዝፀልኦ ሰብ እቲ ስልጣኑ ንዕኡ(ንኣላህ) ዝወዳደርን ብርቱብን (ፀባይ) ሰብን ኢዮም። ነዚ ድማ ኣብ ቁርኣኑ ከምዚ ይብለና፡-

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ

الْجِبَالَ طُولًا [٣٧]

ኣብ ምድሪ ብድርቅና (ትዕቢት) ንሰኻ ንምድሪ ኣይተንኩላን ፣ ብንውሓትኻ እዉን ንእንባታት ኣይተርክብን። (37-ኢስራኦ)

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا ۗ إِنَّ

اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ [١٨] وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ

وَاعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ ۚ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

[١٩]

ምዕጉርትኻ(ብትዕብት) ካብሰባት ኣይትጥወ ፤ ኣብምድሪ ተፈንጢዝኻ ኣይትኺድ ኣላህ ዕቡይን ጃሀራምን ኣይፈቱን(18) ኣብ ኣካይዳኻ ማእከላይ ኩን ፤ ድምፅኻ እዉን ኣትሕት ካብ ድምፅታት እቲ ዕዩፍ ድምፂ ኣእዱግ ኢዩ(19) (ሉቅማን 18-19)

* ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ከምዚ ይብሉና « ሽርጡ (ቀምሹ ወይ ሰሪኡ) ብኩርዓት እናንገደሉ ኣብ መሬት እናጎተተ ዝኸይድ ሰብ ኣላህ ኣብ መዓልቲ ፍርዱ ናብኡ ኣይሪኢን (ይቁጥፆ ኢዩ) ።» -ቡኻሪ)

2. ቁቁዕ (ሀርፈት):- ወድሰብ ናብ ጎይትኡ ከይቀርብ ካብ ዘተዓናቅፍዎ ካልእ ቁቁዕ (ስስዐ ወይ ሀርፈት) ኢዩ። ብዛዕባ ቁቁዕ ኣብ ዝሓለፈ ምዕራፍ ስለ ዘብራህራህናዮ ንሕዚ ሓደሓደ ተወሰኽቲ መጣናኸርቲ ዓንቀፃት ርኢና ክንሓለፍ ኢና። ኣላህ ብዛዕባ ናይ ሰብ ቁቁዕ ከምዚ ይብል:-

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ

الْإِنْفَاقِ ۚ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا [١٠٠]

ንሰኻትኩም ንመኽበናት ርህራሄ ጎታኹም እንተተወንጉ ኔርኩም ኣብዚ ግዜ ብምሃብ ከይወድኣኩም ምፈራሕኹም ኔርኩም። ሰብ ቁቁዕ ኢዩ (100-ኢስራኦ)

አላህ(ሱ.ወ) ምስ ገንዘብና ከመይ ዓይነት ርክብ ክህልወና ከምዘለዎን ከመይ ክነወፀኦ ከምዘለናን እንተነግረና ከምዘ ይብል፡-

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسِطِ

فَتَقْعَدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا [٢٩]

ኢድካ ናብ ክሳድካ እስርቲ ኣይትግበር (ኣይትቆቆፅ) ፤ ምዘርጋኽ ከኣ ብኸሉ ኣይትዘርገሓይ ፤ ሕመይን ጉሁይን ትኸወን (29-ኢስራእ)

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ

قَوَامًا [٦٧]

እቶም ምስ ዝምዕዉቱ ዘይዘርወን (ዘየባኸኑን) ዘይበቁን (ዘይቁቁፀን) ኢዮም ፤ (ምዕዋተኦም) ኣብ ሞንገዚ ትኸክል ኢዮ። (67-ፍርቃን)

وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَّ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ

فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ

الصَّالِحِينَ [١٠]

ንኣዲኹም ሞት መጻእዎ፡ ኦ ጎይታይ! ክምዕዊትን ካብ ሰናዖት ክኸወንን ቁሩብ እንተተፅንኣኒ ቅድሚ ምባሉ ካብ ዝሃብናኩም ሸሻይ መዕዉቱ (10-ሙናፊቁን)

3. ሽለልተኛነት (ዕሽሽነት):- ኣብዛ ዓለም ቡቲ ናይዛ ጠፋኢት ዓለም ዘበለጭልጭ ነገር ተታሊሉ ቡቲ ሽልማታ ተማሪኹ ንመፃኢ ዓለም ዘይዳለዉ ሰብ ኣዝዩ ዓሻን ሽለልተኛን ኢዩ። ኣብዚ ንላዕሊ ድማ ንተቅዋ ዝድርጎሱን ናይ ኢብሊስ ሰዓባይ ዝገብርን ካልእ የለን። ኣብ ቁርኣን ዉሽጢ ብዛዕባ ከምዚኦም ዓይነት ሰባት ኣላህ ይነግረና።

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا
وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ [٧]

እቶም ንምርኻብና ዝኖቡ (ተስፋ ዝቆረፁ) ንቀረባ ህይወት ዝፈትዉ ብእኣ ከኣ ዝግገቡ ንሳቶም (ካብ ዓንቁፃት) ዝንጉዓት ኢዮም። (7-ዩኑስ)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ^ط فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ [٥]

ኦ ኣንቱም ሰባት! ቆረ ኣላህ ሓቲ ኢዩ፡ ቀረባ ና ህይወት ኣይተታልኩም ፤ መታለሊ (ሰይጣን) (ብምክረት) ኣላህ ኣየታልልኩም። (5-ፋጢር)

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ^ج
فَالْيَوْمَ نَسَاهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا
يَجْحَدُونَ [٥١]

እቶም ንሃይማኖት መላገዲን መግደቲን ዝገበሩ ቀረባ ህይወት ዘታለሉቶም ከምቲ ንመጻፍቶም ምርኻቦም ዘርስዮምን ኣብ ትእምርትታትና ይክሕድ ዝገበሩ ሎሚ ንርስዮም(51-ኣዕራፍ)

ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ብዛዕባ ትልልን ዝንጉዕን ዝኾ ሰብ ገፀባህሪኡ እንትብራህርሁ ከምዚ ይብሉና፡- «በሊሕ (ጎበዝ) ማለት ስምዒቱ ተቆፃፂሩ ሒዙ ድሕሪ ሞት ንዘሎ ህይወት ዝዳለዉ እዩ። ሰነፍ (ዕሽዉ) ማለት ድማ ስምዒቱ ተኸቲሉ ዝፀድፍን (ኣብ ሓጢያት እናሓሙስ) ካብ ኣላህ እዉን ብዘይ ገለ ልፍዓት ርሕመቱ ኮንቱ ተስፋ (ትምኒት) ዝገብር ኢዩ።» -ቲርማዚ

* ኣቡሰዲዲኒል ኹድሪ(ረ.ዓ) ካብ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ከምዘስዕብ እንትብሉ ሰሚዐ ይብሉና። እዛ ዓለም ዚኣ(ዱንያ) ሓምለወይቲን ምቅርቲን ኢያ፡ ኣላህ ኣብዛ ዓለም ንእትሰርሕዎ ክዕዘብ ተተካእቲ (ኸሊፋታቱ) ጌሩኩም። ምስዛ ዱንያ ዝህልወኩም ረኽቢ እዉን ተጠንቀቑ ከምእዉን ምስ ደቂ ኣንስትዮ ዘለኩም ረኽቢ ተጠንቀቁ። ንኣላህ ፍርሑ ፤ ምኽንያቱ ናይ ደቂ እስራኤል ናይ መጀምርያ ዝተፈኑሉ ብደቂ ኣንስትዮ ኢዩ ኔሩ። (ሙስሊም)

4. ናይ ገንዘብ ፍቕሪ፡- እዚ ድማ እቲ ራብዓይ ናብ ተቅዋ ኣብ ንጉብሮ ጉዕዞ ዓጊቱ ዝሕዘና ኢዩ። ገንዘብ ጎይታኻ ድዩ? ብዝብል ርእስ ባርያኻ? ብዝብል ርእሲ ኣብ ናይ ሓደ ሃይማኖት ዝቀርብን ዝዳሉን ብሮሽር(መዝገብ) ዘግነኽዎ ዕሑፍ ምስ ቁርኣንን ናይ ነቢ ሓዲስነትን ኣስማዕሚዕና እስቲ ድህሰሳ ንግበር። ምኽንያቱ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ጥበብ(ፍልጠት) ናይ ሓደ ሙስሊም ዝጠፈኡቶ ኣቅሑኡ ኢያ። ኣብ ዝረኽባ ይርከባ ክሕዛ (ክወስዳ ፡ ክልዕላ) ኣለዎ። ስለዝበሉና ኢዩ። ካብዚ ሓሊፉ ድማ እዚ ዘለናዮ ወድሰብ ብናይ ገንዘብ ፍቕሪ ዝዓበድሉ ኢዩ። ስለዚ ነዚ ዕሑፍ እንተዳህሲስናዮ ካብዚ ናይ ተቅዋ ቀንዲ ጠንቂ (ፀረ) ዝኾነ ነገር ኣብ ምፍጥስ ገለ ይረድእና ይኸዉን ኢዩ ኢለ ምገበርኻ? ድኻምን

ላዕልን ታሕትን ዘይብሉ መነባብሮ ንምሕላፍ ዶ ምሓሰብካ? ነቲ ናይ ቁርኣን መፅሓፍ ተረጋጊእኻ ንምንባብን ኣብወሽጡ ዝሓዞ ጥበባት ንክትዕዘብ ዶኾን ንወሕ ዝበለ ሓቢርካ ምተቀመጥካ ኔርካ?

* ኣዚዩ ዘሕዝን ነገር ግና ብዙሓት በዓል ዓቢ ሃፍቲ ዝኾኑ ሰባት ነዚ ነገር (ዝርዝር) ኣይገብርዎን። እኳደኣስ ነቲ ኣብ ድኽነት ግዜኦም ዝሰኣንዎ (ዝሃረፍዎ) ናይ ካብ ሰባት ዝምነይዎ ክብረት ኣዚዩ ንነዊሕ ግዜ ንክፀንሓሎም ካብቲ ዝነብርዎ ብዝገደደ እናደኸሙን እናተጨነቑን ነቲ ዝተረፈ ህይወቶም ካልእ ሃፍቲ ንክወስኹ ኢዮም ዝጓዩዩ።

زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النَّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ

الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِصَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ

وَالْحَرْتِ ^ط ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ^ط وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ

الْمآبِ [١٤]

ካብ ኣንስቲን ኣወዳት ቆልዑን ፣ ዝተጨረሐ(ዝተኻዘነ) ገንዘብን፣ ካብ ወርቅን ብሩርን ፣ ካብ ዝተዋፈሩ ኣፍራስን ፣ ማልን ፣ ካብ ዝርእቲን ዝኾኑ ድሌታት ምፍታወ ንሰባት ተዋህቦ ፣ እቲ ኹሉ መገልገሊ ቀረባ ህይወት ኢዩ። ኣላህ እውን ፅቡቕ መመሰሊ (ጀነት) ኣለዎ (14-ዲምራን)

ይኹን ደኣምበር ቁፅርም ወሑዳት ዘይበሃሉ ሰባት ንገንዘብ ናይ ዘለዎም ፍቕሪ ኣብ ጥዕነኦም ፣ ኣብ ስድራቤቶም ፣ ኣብ ህይወቶም ደቆም ስነምግባርን ዘብፀሑ ፀገም እናረኣዩን ዝዘርእዎ እና ዓፀዱን ኢዮም። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ኣብ ሓዲስ ከምዝስዕብ ይሕብሩና

* ወዲ ኣዳም ሓደ ሽንጥሮ ሙሉእ ወርቂ እንተዘህልዎ ካልኣይቲ ሽንጥሮ ወርቂ ክትህልዎ ምተመነየ ኔሩ። ነዚ ግና (ንወድሰብ) ኣፍ ዝመለኦ ሓመድ ጥራይ ኢዩ። (ቡኻሪን ሙስሊምን)

* ኣብ ቀረባ ግዜታት ብመፅሓፍቲ ፣ ብመፅሔታት ጋዜጣታት ዝመፁ ርእስታት ፣ ብተሌቪዥን ዝመሓላለፍ ፕሮገራማትን ካብ ልክዕ ንላዕሊ ናይ ቅብጠት(ሕንቁቅ) ሂወት ዘምፀኦ ፀገም እውን ብዙሓት ምንጭታት ከም ዝሕብርዎ ብናይ ቁሳዊ ነገራት ምፅማድ ንኣእሙሮ ኮነ ንሰውነት ከም ዝጎድእን ከምእዉን ንስምዒት ከምዝጎድእን ኢዩ።

* ሓደ ፍሉጥ ምሁር ከምዚ ይብሉና። ሓደሰብ ካብ ድኻነት ኣብ ዝላቐቐሉ ግዜ ድሕሪዚ ናይቲ ሰብ ኣታዊ ምወሳኹ ምስቲ ዝረኽቦ ደስታ እንትነፃፀር ኣዝዩ ንእሽተይ ኢዩ። ኣብ ዝሓለፈ ዘበናት ሓደ ጋዜጠኛ ምስ ካብ ናይ ዓለም ኣለዉ ዝተብሃሉ ሃፍታም ዝኾኑ ናይ ሓፂን መፂን ፋብሪካ ዝነበሮም ኣንድሩ ካርን ምስኦም ናይ ቃል ምልልስ (ቃለ-መሕተት) እንትገብረሎም እቶም ሃብታም ዝተሃረብዎ ቁምነገር ዝርሳዕ ኣይነበረን። ካርን ከምዚ ኢሎም ኔሮም፡-

- ሰባት ብኣይ ክቐንኡ ኣይግብኦምን። እቲ ዝኣኩብኩዎ ሃብቲ እንታይ ክጠቐመኒ ይኸእልዶ? ሎሚ 60 ኢዩ ዓመተይ። እቲ ዝበለጸ ምግብ እኳ ብደንቢ ኣይሓቀለይን። መንእሰይነትን ጥዕናን ዝሸጠለይ ሰብ እንተዝርከብ ብብዙሕ ሚልዮናት ምግባእኹዎ ኔረ። እቲ ጋዜጠኛ ድማ ሚስተር ካርን ሃንደበት ገፃም ኣዙር ኣቢሎም ድምፃም ኣትሒቶም ካብ ብስጭት ዝተላዕለ ዉሽጦም ዘሎ ንሂ ክገልፁ ብዘይምኽኣሎም ከምደገና ክነብር ዝኸእል እንተዝኸዉን ኔረ ኩሉ ነገር ፈትዮ ምሃብኩ ኔረ።

* ብናይ ነዳዲ ዕዳጋ ብብዙሕ ሚልዮን ዝግመት ሃብቲ ዘለዎ ዲንፓል ነዚ ሓሳብ ምስ ሰመዐ ንዕኡ ብምድጋም ድሕሪ ግዜ

ከምዚ እንትብል ተሰማራው፡- ገንዘብ ምናልባት ምስ ደስታ ምስኣን ርክብ ክህልዎ ይኸእል ደኣ ይኸን እንበር ምስ ደስታ ምግናይ ግና ርክብ ኣለዎ እዩ ኢልና ክንሓስብ የብልናን።

* ስለዚ ነዚ ታሪኽ እንትነስተወዕል ኣብዛ ዓለም ስራሕ ጥራሕ ምስራሕ ዋጋ ከምዘይብሉ ኢዩ። ሓደ ኣዉስትራልያዊ ሰብ ከምዚ ይብል፡- ሓቂ ንዘራረብ እንተተባሂሉ ማንም ሰብ ክመወት ኢሉ ዓዕረሞት ኣብ ዝተሓዘሉ ግዜ ዋይ ኣነ! ኣብ ስርሐይ ቁሩብ እንተዝገገሙን ንእሽተይ እንተዝሰርሕ ኢሉ ዝጉሂ የለን። ብርግፅ ህይወትና ምእንታን ትርጉም ክህልዎን ስክሂት ክህልዎ ንስራሕ ዝኸዉን ግዜ ክንምድብ ኣለና። ነገር ግና ብኡልክዕ ንካልኣት ነገራት እዉን ግዜ ወዘተ። እሞኽ ነዞም ናይ ህይወት ኣገደስቲ ዝኾኑ ነገራት ብሚዛናዉነት ምክያድ ይከኣልዩ ይኸን?

ናይ ገንዘብ ካልኣዊ መልክዕ፡-

«ወርቂ ናብ ወርቂ ይመርሕ። ካብኡ ናብ ዕረፍቲ ምስኣን ኣብ መወዳኦታ ድማ ናብ ዕሩይ ድኸነት የብዕሕ።» ካህሊል ጂብራን ሊባኖሳዊ ፈላስፋን ደራሲን)

ብናይ ገንዘብ ሕማም ትሰቃይ ዶ ትኸዉን? ኣብ ዓለም በዚ ሕማም ዝተለኸፉ ብዙሓት ሰባት ከም ዘለዎ ፀብባባት ይሕብሩ። ንሙኻኑ እንታይ ዓይነት ሕማም እዩ? ኣብ ብሪጣንያ ናይ ኣእምሮ ጥዕና ተመራማሪ ዝኾነ ዶክተር ሮጀር ሄንደርስን ብሰብዚ ገንዘብ ምስኣን ብጻሂን ብምጭናቅን ንዘጋጥሞም ኣካላዊን መንፈሳዊን ሕማምን ንምርዳእ ነቲ ሕማም ናይ ገንዘብ ምስኣን ብጻሂን ብምጭናቅን ንዘጋጥሞም ኣካላዊን መንፈሳዊን ሕማምን

ንምርዳኢ ነቲ ሕማም ናይ ገንዘብ ሕማም ኢሎም ሰይይሞም ኣለዉ። በዚ ሕማም ዝተለኸፉ ድማ ዝርኣዮም ምልክታት ናይ እስትንፋስ ፀገም ፣ ርእሲ ሕማም ፣ ዕዉልዉል ፣ ሽፍታ ፣ ምግብ ምዕፃዉ ፣ ብዝኸነን ብዘይኮነን ምቁጣዕ ናይ ምርባሽ ስምዒትን ኣዚዩ ዝብፀብፀ ኣተሓሳስባታት ይርከቡዎም። ሄንደርሰን ብዛዕባ ገንዘብ ምጭናቅ ንፅበት (ናይ ኣእምሮ ፣ ጥዕና ፣ ግዜ ፣ ኩሉ ነገር ምዕባብ) ቀንዲ መልዕሊ ኢዩ ፣ ይብሉ።

ኣብቀረባ ግዜ ጀሚሩ ቁፅሮም እናበዘሉ ዝመፀ ሰባት ብሰንኪ ገንዘብ ዝመፀ ሕማማት ምልካፎም ኣይገርምን። ገንዘብ ንምግናይ ኢልካ ካብ ዓቕን ንላዕሊ ምስራሕ ጎዳኢ ርጉዲ ፣ ናይ ኣልኮል (መስተ ወልፊ ፣ ንልቢ ሕማም ፣ ኣብ ስራሕ ቦታ ዘጋጥሙ ፀጋማት ፣ ንናይ መነቓቓሒ መድሓኒት ወልፊ ንኣይል ድኻም ፣ ንናይ ኣእምሮ ጭንቀትን ብሰንኪ ፅበት ዝመፀ ዝተፈላለዩ ሕማማትን ይጋልፅ ኢዩ። ሓደ ናይ ጃፓን ፀብባብ ከም ዝሕብር ኣብ ጃፓን ብብዓመቱ ብሰንኪ ስራሕ ምብዛሕ ክሳብ 10000 ሰባት ከምዝሞቱን እዚ ቁፅሪ ድማ ምስ ናይታ ሃገር ብብዓመቱ ብሰንኪ

መኪና ሓደጋ ዝሞቱ በዚሒ ሰባት ተመሳሳሊ ኢዩ። ከሮሻ «ካብ መጠን ንላዕሊ ብምስራሕ ዝመፅእ ሞት)» ተባሂሉ ዝፅዋዕ እዚ ፀገም ኣብ ጃፓን ጥራይ ኣይኮነን። ኣብ ኩሉ ዓለም እዩ። ነዚ ኣጉል ጉድኣታት ዘስተዉዐሉ ሓደ ሙሁር ከምዚ ይብል። «ንኸንነብር ኢና ንሰርሕ እምበር ንኸንሰርሕ ኣይኮናን ንነብር።»

ስለዚ እቲ ኩነታት እናቀነሰ ድዩ ወይስ እናኸበደ ኢዩ ዝኸይድ? እናገደደ እንድያዉም ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናከፈኸ እዩ ዝመፅእ ዘሎ። ሓንቲ ኢንግሊዛዊት ከምዚ ትብለና እቲ ስርሒይ ካብ ሓይለይ ገለ ስለዘዮቕየለይ ንደቀይ ዝኸዉን ጉልበት ይስእን እዩ። ክትብል ምርረታ ትገልፅ። ኣብ ዩናይትድ ስቴት ሃገር 5 ዝኸኑ

ደቂ ዓሰርትታት ሰገናት እንትሕተቱ ሓዲኦም ኣነ ኣገዩ ዘጉህየኒ ጊዜይ ምስ ወለደይ ኮይነ እናትዝናነኹ ብዘይምሕላፊይ ኢዩ ይብል። ኣብታ ጉዳ ትብሃል ሃገር ክልተ ሰብኣይን ሰብይትን ኣብ መዓልቲ ብማእኸላይ ደርጋ 12 ደቂቃ ጥራ ኢዮም ዘዋግዑ (ካብ ብስራሕ ኣገዩም ምፅማዶም) ዝተላዕለ። ብዙሃት ሰባት ኣብ ስራሕ ካብ ዘጋጠሞም ጭንቕንቕ ምልስ ኢሎም ንድሕሪት ጠጠዉ ኢሎም ብምሕሳብ ነቲ ዝነበረዎ ብምርማርም ንእሽተይ ለዉጢ ኣግንዮም ኢዮም። ሓደ በዓል ክልተ ደቂ ዝኾነ ኣቦ ከምዚ ይብል ኣነ ትርፌ ሰዓት ይሰርሕ ስለ ዝነበርኩን በዓልቲ ሓዳረይ እዉን ቀዳምን ሰንበትን ትሰርሕ ስለ ዝነበረት ኣይንጋነይን ኔርና። ደሕራይ ግን ነቲ ዝነበርናዮ ህይወት ከም ሓዲሽ መርማርና ኣካይይዳና እንትንልዉጥ ሕዚ ኣዚና ሕጉሳት ኢና።

* ኣብዚ ዘለናዮ ዘመን ካብ 850 ሚልዮን ንላዕሊ ሰባት ብናይ ጥማት ሓለንጊ ኣብ ዝግረፍሉ ዘበን ሃፍታም ሙኝን ኢልካ ምሕሳብ ኣገዩ ከቢድ እዩ። ይኹ ደኣንበር ደቂ ሰባት ኣብዛ ዓለም ዓላማኦም ሃብታም ንሙኝንን ገንዘብ ዝገዝኦም ነገራት ንምእካብ

ጥራ እንተኾይኑ እንታይ ከስዕብ ይኸእል? እዚ ዓይነት ኣተሓሳስባ ኣብ ደቅናኽ ዘስዕቦ ፀገም እንታይ ኢዩ?

* ኣብ ዩናይትድ ስቴት ሓደ ቆልዓ ኣብ ሓደ ዓመት ዉሽጢ ጥራይ ብቴሌቪዥን ዝመሓላለፍ ናብ 40000 ማስታወቅያ (ኣድቨርታይዝ) ከምዘርኢ ተበባሒ። ኣብ ልዕሊዚ ድማ ቆልዑት ኣብዳ ዕርኽነቶም ገዛ ዝርኣ ሺድዮ ፣ ናይ ኮምፒተር ጌም ፣ ኣገዩ ዝማርኽ ክዳወንቲ ንኸግዘኡም ንወለዶም እንትሓትዎም ድማ ገምት።

ምስዚ ጎሲ ንጎሲ ድማ ወለዶም ደቆም ዝደለይዎ ነገር የማልኡሎም ንምንታይ? ምኽንያቱ ቆልዑ እንክለው ንሳቶም ገለ ነገር ስለዘይተማላኡሎም ንደቆም ግና ደስ ዝበሎም ነገር ከማልኡሎም ይወስኑ። ካልኦት ድማ ንደቆም ኩሉ ነገር እንተዘይገዚኡሎም ደቆም ከይኩርዩን ከይበኸዩን ይፈርሑ። ካልኦት ድማ ብስራሕ ምኽንያት ንደቆም ስለዘየግንይዎም ኣብ ዝመፅሉ እዋን ጥራይ ኣዚዩ ብዙሕ መጻውዒ ብምግዛእ ነዚ ከከሓሕሱ ይመክሩ። ካልኦት ድማ ሰሙኖም ኣብ ስራሕ ተፀሚዶም ስለ ዘሕልፍዎ ናብ ገዛ ኣብ ዝመፁላ ሰዓት ቆልዑት ሓደ ነገር እንተሓትዎም «ኣይኾንን» ኢልካ እንቢ ምባል ናብ ካልእ ምቁያኞቹ (ብፅብፅ) ስለ ዘሰጋግር ነቲ ዝደለይዎ ገዚእኻ ምግልጋል ይሓይሽ ዝብሉ እውን ኣለዉ።

ምዕራፍ - ሺድሺተ

ተቀጥ ጠባይና ንክዕረ ዘሰዎ ግዳ

እቲ ካባና ናይ ዓላማት ጎይታ ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ንደቂሰባት ኮነ ንፍጡራት ርህራሄ(ርሕመት) ጌይሩ እንትልእኹም ንናይ ቁርኣንን ሱናን መምህራ ብቁፅ ገይሩ ኢዩ። ስለዚ እቲ ምዕቡል ዝኾነ ስብእናኦም ምስቲ ሰናይ ባህሪኦም ኣፀናቢሩ ካብ ፍጥረታት እቶም ቆንጆን ዝተማልኡን ጌርዎም ካብኡ ድማ ሙሉእ ብሙሉእ ንክንስዕቦም ከምዚ ይእገዘና።

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ

وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا [٢١]

ኣብ ኣላህን ዳሕረወይቲ መዓልቲን ተስፋ ገይሩ ንኣላህ ለዙሕ ንዝገኸር ንዓኹም ብርግፅ ኣብ ሰናይ ኣርኣያ ልኡኽ ኣላህ ኣለኩም (21) (ኣሕዛብ)

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ [٤]

ንስኻ ኣብ ዝዓበዩ ባህሪ ኢኻ

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ [١٠٧]

(ኦ መሓመድ!) ንዓላማት ርህሄ ክንበር ኣይለኣኽናካን (107 ኣልኣንቢያኦ)

ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ናይ ዓርሶም ናብዚ ዱንያ ዝመፅኡሉ ቀንዲ ዕቅድ ከምዚ ይገልፅዎ። ኣነ ዝተላኣኸኩ ሰናይ ስነምግባር ንክመልእ ኢዩ። (ኢብን ረጀብ) ኣብ ክልእ ሓዲስ ድማ ኣብ ዝኾንካ ኮይንካ

ንኣላህ ፍራሕ። ነቲ ሕማቅ(ክፉኸ) ስራሕካ ሰናይ ስራሕ ኣስዕበሉ ምንታን ክሕብሰልካ። ምስ ሰባት ድማ ብፅቡኻ ስነ-ምግባር (ባህሪ) ተነባበሮም(ተኣታተዎም)።(ቲርማዚ)

* ሓደ ናይ ዳዕዋ ገባሪ ሰብ (ዱዓ) ኣብዚ ሕዚ ዘለዉ ሰባት ብኸልተ ዓይነት ይኸፍሉም።

- እቶም ናይ መጀመርያ ስነ-ምግባርም (ባህሪኦም) ኣዘዩ ዝተበላሸወን (ክፉኣት) ሰባትን ኮይኖም ክለዉ ነገር ግን እቲ ሃይማኖታዊ ግዴታታት ዝፍፀሙን ዘዩምልጡን ኢዮም።

- እቶም ካልኦዎት ድማ ስነ-ምግባርም ኣዘዩ ሰናይን ገርሂን ኮይኑ ነገር ግና ናይ ኣላህ ኣብ ልዕሊኦም ዘቐመጦ ግዴታታት ንምትግባር ዝዘናግዑ ኢዮም። ስለዚ እዞም ክልተ ሰባት ኣብ ኢስላም ከመይ ዓይነት ቦታ ዘለዎም ይመስለኩም? ምንም ቦታ የብሎምን ማለት እዉን ንኢስላም ከገልግሉ ኢዮም ተባሂሉ ተስፋ ዝግበረሎም ኣይኮኑን። ስለዚ ኣብዳ ኣላህ ፅቡኻ ደረጃን ተቀባልነትን ክህልዎ ዝደሊ ሰብ ስነ-ምግባሩ ዝተስተኻኸለ (ሰናይ) ኮይኑ ጎሲ ንጎሲ ድማ ኣብ ዒባዳ ጠንካራ ክኸዉን ኣለዎ። እዚ ዳዒ ናይ ስነ-ምግባር ጉዳይ ሸልል ዝበሃል ነገር ከምዘይኮነ በዚ ዝስዕብ ታሪኽ የረድኦና።

ሓደግዜ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ብጎይታይ ይኹነኒ ኣይኣመነን! ብጎታይ ይኹነኒ ኣይኣመነን! ብጎይታ ይኹነኒ ኣይኣመነን! ኢሎም። ብጎቶም ድማ ኣንቱም ክቡር ነቢ መን ኢዩ ቲ ዘይኣመነ? ኢሎም እንትሓትዎም ጎረቤቱ ካብ ሸሩ ዝሰግእ ዝኾነ ሰብ ኢሎም መለሱ። ንኣብነት ሓንቲ ሰበይቲ ክዳዉንቲ ሓዲባ ገና ምስማዮም ኣብ ናይታ ጎረቤት ሓዲባ ኣስጢሓቶም ክደርቁ ዝቀረቡ ክዳዉንቲ ኣብ ልዕሊኡ ደሪባ እንተስጢሓቶ እታ ጎረቤት ከመይ ኢያስቲ? ብስርሓት ሓርቅ (ትቆስል)? እታ ጎረቤት (ክፍእቲ) ዝሰረሐቶ ሸር ቀሊል ጌርኩም ኣይትሕሰቡዎ። ብርግፅ ክሳብ ዘይቶበተትን ንጎረቤታ ከይዳ ዓዉፍታ ዘይሓተታን በቲ ዘገህዮታ ልክፅ ዘዩሓጎስታን በቲ

ዘጉሀየታ ልክዕ ዘየሓጎሱታን ግዜ እቲ ሸሪ ዝዕሕፍ ኣብ ፀጋማይ (ግራይ) ጎና ዘሎ መልካይካ ከም ዝዕሕፍ ርግፀኛ ኹኑ። ምኽንያቱ ኣብ ልዕሊኣ (ኣብነታ) ክግበረላ ዘይትፈትዎ ነገር ናብ ካልእ ሰብ ስለ ዝገበረት ኢዩ።

* ሓዲ መዓልቲ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ተቀሚጦም ከለዉ ሰባት መዒኦም ብከምዚ ኣዋገዑዎም። ኣንቱም ልኡኽ ኣላህ እከሊት እኮ ኣብ ሰላት ፣ ፆም ፣ ሰደቃ ኣዝያ ጎበዝ ኢያ (ካብ ፈርዲ ሓሊፉ ሱናታት ተብዝሕ ኢያ) ነገር ግን ንጎራብታ ትሃስይ (ኣዛ ትገብር) ኢያ። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ኣብዚ ግዜ ንሳ ደኣ ናይ ጀሃነም እንዳኢያ በሉ። ሱብሓነላህ እስቲ ንመልከት ሓደሰብ ኣዝዩ ኣብ ዒባዳ ጠንካራ ኮይኑ ኣኽላቹ (ስነ-ምግባር) ዝተበላሸወ እንተኾይኑ ካብ ናይ ጀሃነም መቀፃፀሊ መጻኢን እንታይ የድሕኖ። ናይዛ ሰበይቲ ዕፃ ተመልከቱ። ካብ እቶም ሰባት ኣንቱም ልኡኽ ኣላህ እከሊት ድማ ካብ ፈርድታት ወፃኢ ብዙሕ ሰላት ፣ ፆም ፣ ሰደቃን የብለን ፣ ጥራይ ንሳ ንጎራብታ ጥዲቲ (ሰናይ) ኢያ ሓደሓደ ነገር እዉን ትገብረሎም እንትብልዎም ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ንሳማ ናይ ጀነት ኢያ። ኢሎም ብስራት ተዛረቡ። እቲ ክቡርን ምስጉንን ጎይታና ሸይጣን ባህሪና ከይዕይቐልና ብኸምዚ የጥንቅቐና።

وَأَمَّا يَنْزَعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۗ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ

[٣٦] الْعَلِيمُ

ካብ ሸይጣን ጉስጎሳ (ወስዋስ) እንተረኺቡካ ብኣላህ ተሓሎ፡ ንሱ ሰሚዒን ፈላጥን ኢዩ (36- ፍሲለት)

እቶም ኣብ ላዕሊ ዝገለፀናዮም ዳዒ ከምዚ ይብሉና፡-
እስቲ ለይቲ ተሲኣ ንወዳ ኣብ ጎረባብታ ዝመሓለፍሉ መንገዲ ርስሓት ክደፍእ እንትእዝዝ ሰበይቲኽ እንታይ ንበል? ምናልባት

ግን እኮ እዛ ሰበይቲ ፈጅሪ(ሱብሒ) ሶላት ሰጊዳ ክትኸውን ትክእል ፣ ሒጃብ እውን ኣፀቢቓ ትገብር ሰበይቲ ክትኸውን ትክእል። ኣንቱም ሰባት እስካብ መዓዝ ኢናስቲ? ዒባዳን ፅቡቕ ፀባይን እናፈላለና እንጉዓዝ? ኢማሙ ኣሕመድ ኣብ ዘወረይዎ ሓዲስ ነቢ(ሱ.ዐ.ወ) ኣብ ጀነት ናተይ ጎረባብተይ ዝኾኑ እቶም ሰናይ ባህሪ (ፅቡቕ ፀባይ) ዘለዎም ሰባት ኢዮም ይብሉና።

ተቅዋን ኢእሳርን ዘለዎም ርክብ

ኣል-ኢክላስ ኢልና እንፅወዎ ናይ ዓረብኛ ቃል ትርጉሙ «ኣብ ነፍስኻ ንላዕሊ ንኣልኦት ሰባት ኸይርን ፅቡቕ ነገርን ክረክቡ ምድላይን ምፍታወን ምቅዳምን ኢዩ። ብርግፅ ከምዚ ዓይነት ኣክላቅ(ባህሪ) ኣብዚ ዘለናሉ ዘበን ኣብ ሙስሊም ሱማ (ሕ/ሰብ) ክግነይ ፈጂሙ ዘይሕሰብ ኢዩ። ነገር ግን እዚ ኣብ ብዓት ነቢን ኣብቶም ድሕሪኦም ስዒቦም ዝመፁ ትውልድታትን ኣዝዩ ዓቢ ቦታ ዝወሃቦ ዝነበረ ኢዩ።

እቲ ክቡርን ሓያልን ኣላህ ናይ መካ ሙስሊሚን (ሙሃጂሪን) ናብ መዲና ኣብ ዝስደድሉ እውን ናይ መዲና ረዲአቶም (ኣንሳር) ድማ ንኣሕዋቶም ብኸመይ ዓይነት ድሙቕ ኣቀባብላ ከም ዝተቀበልዎምን ዘለዎም ሃፍቲ እውን (ካልእ ይትረፍ ኣንስቶም ንሕዋቶም ክብሉ ዝፈሉን) ከመይ ገይሮም ንነፍሶም ሓዲጎም ንሕዋቶም ከም ዘቐደሙን ዋላኳ ንዓርሶም ኣዝዩ ዘድልዮም እንትኾነ።

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ
إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ

عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۗ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [٩]

እቶም ቅድሚያም ነታ ሃገር መንበሪ ዝገበሩ እምነት እዉን ዝለመዱ ናብኦም ንዝተሰደዱ ይፈትዉ። (እቶም ስደተኛታት) ካብ ዝተወሃቡዎ ነገር ካብ ልቦም ቁምታ ኣይረኽቡን። ዋላካ ኣብኦም ሽግር እንተሃለዎም ካብ ነፍስታቶም ነቲ ካልእ ይመርፁ። ካብ ንፍገት ነፍሱ ዝሕሎ ንሳቶም እቶም ዕዉታት ኢዮም (9-ሓሸር) እዚ ዝስዕብ ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ሓዲስ ድማ ናይ ኣልኢእሳር ትኽክለኛ ትርጉም የብራህርሀልና ሓደ ካባኻትኩም ከምቲ ንነፍሱ ዝፈትዎ ንሓዉ እስከ ዝፈትዉ ኣይኣመነን።

ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ናብ መዲና ኣብ ዝስደድሉ ግዜ ነቶም ክልቲኦም ጉጅለ ማለት እዉን ንስደተኛታትን(ሙሃጂሪን) ንደቂ መዲናን (ኣንጂርን) ብናይ ኣላህ ዲን ሸም ሓደ ምስሓደ ሓዉ እናገበሩ ኣጣሚሮምዎም ኢዮም። ነዚ ዝገልፀልና ደስ ዝብል ዛንታ ናይ ዓብዱራሕማን ኢብን ዓዉፍን (ሙሃጂር) ምስ ሓዉ ኣንጂር ሰዒድ ኢብን ረቢዓ(ፈ.ዓ) ከምዚ እንትበሃሃሉ ተዘንቲዩ።

- ሰዒድ ንዓብዱራሕማን ከምዚ ይብሉ፡- ኣብ መዲና ካብ ዘለዉ ሃፋትም ዝወዳደረኒ የለን። ክልተ ምሩፃት ናይ ኣትኽልቲ ቦታታት እዉን ኣለዉኒ። ሓዲኡ መሪዕካ ወሰድ። ከምእዉን ክልተ ኣንስቲ ኣለዎኒ። ደስ ዝበለትካ ምረፅሞ ሓዲኣን ፈቲሐ ከመርዕወካ። ይኹንደኣምበር ዓብዱራሕማን ብናይ ሰዒድ ኣዘራርባ ዋላኳ ኣዝዩ ልቡ ነገር ኣይደልን ጥራይ እቲ ናይ ዕዳጋ ቦታ ክተርእየኒ ኢየ ዝደሊ። (እና ከይደ ንግዲ ክጅምር ኢየ ዝደሊ) በሎ።

* እዚ ዝስዕብ ታሪኽ ዑመር(ፈ.ዓ) ሓደ ግዜ ብኣጋጣሚ ናብ ገዝኡ ብዉህብቶ መልክዕ ዓሳ ተወሃቦ። ኣብዚ ግዜ ሰበይቱ ዓብዱላህ ዓሳ

ከምዝፈቱ አዝያ ስለትፈልጥ ብደንቢ ገይራ ጠቢሳ ኣዳሊያ ኣምፀትሉ። ንክበልፅ እዉን ኣቕረበትሉ። በዚ ግዜ ሓደ ለማኒ መዒኡ ደገኣፍ ኣንኳሕኩሐ ዓብዱላህ ድማ እቲ ምግቢ ነቲ ለማኒ ክትህቦ ንሰበይቱ ኣዘዛ። ንሳ ድማ ንዕኡ ናይ ስገም ሕንባሻን ስጋን ክህቦ ኢያ ንሳኻ ሱቅ ኢልካ ብላዕ በለቶ። ዓብዱላህ ግና ነዚ ዝስዕብ ናይ ቁርኣን ዓንቀፅ ኣንበበላ።

«ክሳብ ካብቲ ትፍትወዎ ትምፅወቱ ነቲ ሙሉእ ፍቶት ኣላህ ኣይትረኽቡን፣ ዝኾነ እትምፅወትዎ ኣላህ ይፈልጦ ኢዩ። (92-ዲምራን)»

ካብኡ ነቲ ዓሳ ሃብዮ በላ። ንሳ እዉን ነቲ ንኡስ ዓሳ ሒዛ ከደት ነቲ ለማኒ ሃብቶ ከምዚ ድማ በለቶ እዚ ጥቡስ ዓሳ ብሓደ ዲርሃም ኣይትቅይረንን? እቲ ለማኒ እዉን ሓደ ዲናር ተቀቢሉ ነቲ ዓሳ መሊሱላ ከደ። ካብኡ ሒዛቶ ኣትያ ናብ ሰብያኣ ቀረበቶ። ዓብዱላህ ብስርሓ ኣዚዩ ተገሪሙ ንክበልፅ እንትቐርብ እቲ ለማኒ ተመሊሱ መዒኡ ኣንኳሕኩሐ። ካብኡ ዓብዱላህ ደጊሙ ነቲ ዓሳ ሃብዮ በላ። ሰበይቱ ድማ ሓደ ግዜ ኮ ሂበዮ ኢያ በለት። ዓብዱላህ ድማ ሓደ ግዜ ጥራይ እኮ ኣይኮናን ክንምፅወት ተኣዚዝና ፤ ብዙሕ ግዜ ክንምፅወት ኢዩ በለ። እታ ሰበይቱ ድማ ነቲ ዓሳ ሒዛ ከይዳ ነቲ ለማኒ እንደገና ብሓደ ዲናር ገዝአቶ። ከምዚ እዉን በለቶ። በይዛኻ ተመሊስካ ኣትምፃእ ኢኻ።

ተቐዋ ኣብ ኢሕሳን እንትግለፅ

* ኢሕሳን (ምዕባቕ) ዝብል ቃል እቲ ቀጥታዊ ትርጉም ጌጋ ዘይብልካ ሙጃን ፣ ኣመዓራሪኻ ምስራሕ ብኢኸላስ እውን ምግብዳድ ኢዩ። ኢሕሳን ናይ ኢስላማዊ ስነ-ምግባር እቲ ቀንዲ መግለፂ እዩ። እቲ ንሰርሖ ስራሕ ዲባዳና ፣ ዘረባና ፣ ባህሪና ኩሉ ትሕቲ ኢሕሳን ውሽጢ ምእንታን ክጥመሩልና ንኣላህ ንክንፈርሕ ናይ ግድን ኢዩ። ቁርኣን ብዛዕባ ኢሕሳን ከምዚ ይብል-

إِنَّ اللَّهَ يُأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ

الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ [٩٠]

አላህ ብፍትሁን ብሰናይ ንበጻል ዝምድና ብምሃብን ይእዝዝ ፣ ካብ ዘክፍኡኻ (ካብ ዝመው) ካብ ዝፀላእ ካብ ምብጻል ይክልክል ፣ ምእንታን ክትዝክሩ ይምዕደኩም። (90-ነሕል)

ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ከም ዝስዕብ ይብሉና፡- አላህ ነቶም ስርሓም ኣፀቢቆምን ብደንቢ ኣፅኒዖም (ኣጠንኪሮም) ዝሰርሑ ሰባት ይፈትዉ።(ጠበራኒ ፣ ሃይስሚ) ኣብ ካለእ ሓዲስ ድማ ከምዚ ይብሉና። «ናይ አላህ ፍቶት ክትረክቡ ኣትሃርፉን ዲኹም? እንበኣርክስ ከምኡ ተኸይኑ ስሕኩም ኣፀብቑ። ስሕኩም ክተፅብቑ ኣዚዩኹም ብዝለፋዕኹም ቁፅሪ አላህ እናፈተወኩም ይመዕእ።»

ኣቡያዕላ ሸዳድ ኢብን ኣዉስ(ፈ.ዓ) ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ትብሉ ሰሚዐ ይብሉና። አላህ ኣብ ዝኾነ ይኹን ነገር ምፅባቕ ኣዚዙ ኢዩ። እንትትቑትሉ ኣፀቢቑኩም ቅተሉ። እንትትሓርዱ እውን ኣተሓራርዳኹም ኣፀብቑ። ካባኹም ሓደ እንትትሓርድ መጀመርያ ካርኡ ኣፀቢቑ ይስሓል። ነቲ ዝሕረድ እንስሳ እዉን ካብ ስቃይ ይገለግሎ። (ሙስሊም)

ምዕራፍ ሸዉዓተ

ተቅዋ ምስ ምብቅዕቃዕ (ፈዲ) ዘሰዎ ረኽቢ

ናይ ደቅሰባት ኩነታት ኣብ ዙርያኦም ናይ ዘለዉ ክስታታት ብኣርባዕተ ዓይነት መቁልካ ክርከ ይከኣል ኢዩ።

1. ደጊኦምን ወሽጦምን ሰናይት ዝኾነ ሰባት ፤ ሓደ ሓላል ብዝኾነ መንገዲ ስርሑ ሃፍቲ ኣግንዩ ነዚ ድማ ኣብ ፍቁዳት ዝኾነ ነገር ዘወዕል ክም ብብግዜኡ ምምዕዋት ፤ ናይ ደቅሰባት ህይወት ዝሓሸ ምእንታን ክኸውን ምርዳእ ፤ ናይ እንስሳታትን ኣብ ከባቢኡ ናይ ዘለዉ ኩሎም ፍጡራት ሓቆምን ሙስሊም ዝህልዉ እዩ። እዚ እቲ ዝሰርሑ ስራሕቲ ናይ ጎይታ ፍቶት ንክረክብ ጥይት ኢዩ። ክምዚ ዓይነት ሰብ ድማ ወሽጡን ደጊኡን ዝተመላኸዐን ኢዩ።
2. ደጊኦምን ወሽጦምን ኣዝዩ ዝረስሐ (ክፉኣት) ሰባት፡- እዚኦም ድማ ነፍሱ ኩሎ ግዜ ናብ ዝጎተቶ ናይ ጥመትን ዕዩቕ ተግባርን መንገዲን ዓይኑ ጨፊኑ ዝገተት ኢዩ። እዚ ዝገብረሉ ቀንዲ ምክንያት ድማ ራህዋ ክርከብ ኢዩ ኢሉ ንባዕሉ ብምትላል ኢዩ። ክምዚ ዓይነት ሰብ ድማ ኣብዛ ቀረባ ዓለም ኮነ ኣብታ ቀባሊት ዓለም ወርደትን ንሂን ጥራይ ኢዩ ዝጎናፀፍ።
3. ደጊኦም ዕቡቓት ዝመስሉ ወሽጦም ግና ክፉኣት (ሕማቕ) ዝኾኑ ክስተት፡- ሓደ ግዜ ደጊኦም እንትገሪኦም ዕቡቓት ዝመስሉና ኣብ ደሕራይ ግና ብዙሕ መዓትን ስቓይን ሒዞሙልና ዝመፁ ኢዮም። ንኣብነት ብሸለልተኛነት ዝእክብ ሃፍቲ ኣብ መወዳእታ ናብ ጥመት ንምወገታቱ ዝመዓራረዩ የለን። ስለዚ ንጎይታና ዝኾነ ሃፍቲ ወይ ፀጋ ንክህበና ኣብ ንልምነሉ እቲ ንደልዮ ነገር ክንወሃብ ጥራይ ዘይኮነስ እቲ ዝወሃበና ኣዝዩ

ዝጠቐመና እዉን ንክኸዉን ኣተሓሓዝና ምልማን። ንነገሩ ጎይታና ናይ ኩላትና ባህሪ ብደንቢ ስለ ዝፈልጦ እንትህበና እዉን ብዓቕን ኢዩ።

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ

بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ [٢٧]

ኣላህ ንኩሎም ባሮቱ ሸሻይ እንተተዘርግኦ ኣብ ምድሪ መበላሸዉ ግን ንዘደልዮ ብዓቕን የዉርድ ፣ ንሱ ኣብ ባሮቱ ዉስጠ ፈላጥን ተመልካቲን ኢዩ። (27-ሹራ)

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا

وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ۗ

وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ [٢١٦]

ዉግእ ንሰኻትኩም እናፀላእኩም ኣባኹ ተፀሓፈት (ተፈረደት)፡ ምናልባት ገለ ነገር ንሱ ንዓኹም ዝሓሸ እንክሎ ትፀልኡ ፣ ምናልባት እዉን ገሊኡ ነገር ንሱ ንዓኹም ሕማቕ እንክሎ ትፈትዉ ፣ ኣላህ ይፈልጥ ንሰኻትኩም ግን ኣትፈልጡን።(በቀራ 216)

4. ደጊኦም ክፋኣት (ሕማቕት) ዝመስሉ ውሽጢም ግና ፅቡቕት (ረባሕቲ) ዝኾነ ነገራት፡- ንኣብነት ሓደሰብ እንድሕር ደኣ ሓሚሙ እቲ ሕማሙ ኮነ ካልኣት ሰባት እዚ ሰብ ኣብ ዓቢ ፀገም ከምዝጠሓለ ኢዮም ዘሪእዩ። ነገር ግን እዚ ሰብ ነዚ ዘጋጥም

ክስተት ብናይ መለኮታዊ መነፀር እንተስተወዲልዎ ንዕኡ ዓቢ ረብሓን ዕቡቕ ነገር ሙጁኑን ይርዳእ።

- ዓብዱላህ ኢብኑ መስዑድ(ፈ.ዓ) ከምዚ ይብሉና፡- ናብ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) እንትኸድ ርእሶም ኣገዡ ረስኒ ኔርዎም (ማለት እውን ርእሲ ሕማም)። ካብኡ ኣንቱም ልኡኽ ኣላህ እዚ ረስኒኹም ኣገዡ ሓያል ኢዩ በልኩዎም። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) እወ ከመይደኣ! ሓደ ካባኹ ካብ ዝሕዞ ርእሲ ሕማም ዕዕፊ ኢዩ ዝሕመኒ በሉኒ። ኣነ ድማ ከምዚ ተኸይተማ ኣጅሪ እወን ዕዕፊ ኢኹ ተግንዩ ማለት ድዩ? በልኩዎም። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ከምዚ በሉኒ። ሓደ ሙስሊም ዝኾነ ሓደ ፀገም እንተጋጠሙዎ። ብኡልክዕ ካብ ወንጀሉ ገለ ይሕጠጠሉ ኢዩ። ዋላኳ እሾኽ ናይ ዝወገአቶ ክይቀረዩት። (ቡኻሪ)

ስለዚ ተቅዋ ተሰኒቕና ቡቲ ኣላህ ዝሃበና ፀጋ ተኣኻኺልና ንዕኡ እውን እናመስገና ነቲ ናይ ጎይታና ፍቶት ክንረክብ ንኸእል ኢና ማለት ኢዩ።

ተቅዋ ኣብ ተወበት ግዜ

ተወበትና ምእንታን ክቕበልና ካብ ልቢ ዝመንጨወ ነስሓን ነቲ ሓጥዖት እወን ሙሉእ ብሙሉእ ጠጠዉ ምባልን ናይ ግድን ኢዩ። ተወበት ኣብ እንገብረሉ እዋን ናይ ተቅዋ ጥቅሚ እቲ ብወንጀል ፀልሚቱ ዝነበረ ልብና ብርሃን ክረክብን እቲ ፀሚሙ ዝነበረ እዝንና ክኸፈትን እቲ ዓርሚሙ ዝነበረ ኣፍና እወን ክፍታሕን ይገብር። ብኸምዚ ዓይነት ድማ ነፍስና ካብ ሓንጎልና ተናዊፀ ዝወፅእ ናይ ነስሓ ድምዒ (ዋይታ) ብልብና ተንፀባሪቐ ናይ ጎይታና ንኸንቀርብ ይመርሐና። ኣዲንትና እውን ግደእን ብንብዓት ይፃወታ ፤ ኣእዳዉ እወን ናብ ሰማይ ይዝርግሑ። ብኸምዚ ዓይነት ኣካይዳ ድማ እቲ ሓቀኛ ናይ ተወበት መቐረት ናብ ተቕዋ ይመርሕ።

- እቲ ርህሩህ ፣ ለዋህን ፣ ፈላጥን ዝኾነ ጎይታና ባሮቱ ሓጢያት ሰራሖም (ዋላኳ ሺርኪ) ካብኡ (ካብ ኣላህ) ተስፋ ቅርፃም ከይጠፍኡ ብኸምዚ የፅናዕንዎምን ይዕድጥምን።

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ

اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۗ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

[፡፡፡]

ኦ ኣንቲም ኣብ ነፍስታትኩም ሓጢያት ዘብዛእኩም ባሮተይ! ካብ ርህራሄ ኣላህ ኣትቅበፁ ኣላህ ንሓጢያታት ብምልኡ ይምሕር ኢዩ። ንሱ መሓርን ርህሩህን ኢዩ በሎም (53-ዘ-መር)

ስለዚ ነስሓ ፣ ተወበትን ኸይር ስራሕ ምስራሕ ነቲ ኣብ ሞንጎ ኣላህን ባርያኡን ተፈጠሩ ዝነበረ መጋረዲ (ክዋሊ) ዝገፍፍ እዩ። ነቲ ዝሓርፈፈ ርክቦም የልስልስ ፣ ናይ ኣላህ ቁጥዑ የዝሕል። እዚ ድማ ተቅዋ እንብሎ እዩ።

* ሰይድ ዓሊ (ፈ.ዓ) ንሓደ ናይ ሓንቲ ከተማ መመሓዳሪ ከምዚ ይብልዎ። ንሰባት ብርሑቅ ኮይነ እናተፀናተወ (እናድበዩ) ንኣጣል ከም ዝእምት (ዝቋምት) ተኹላ ኣይትኹን። ንዕኡም ፍቕርን የዋህነትን ይሃልኻ። ካብ ልብኻ እዉን ቅነዕ ኩነሎም። እዚ ክትገብር ከለኻ ድማ ወይ ናይ እምነት ኣሕዋትካ (መ-ስሊሚን) ወይ ድማ ደቅሰባት ብመ-ኳናም ኢዩ። ደቅሰባትን ብብግዚኡ ክጋገዩ ይኸእሉ ኢዮም። ነዮም ሓገዝ ዘድልዮም ድወያት ኢድካ ዘርግሓሎም። ካብ ኣላህ እውን ርሕመት ለምነሎም። ኩሉ ግዜ ድማ ይቕረ በለሎም። ከኣሎም ድማ። ኣብ ናይ ኣላህ ትእዛዝ ግና ሸለል ከይትብል። ቃል ዓለም ኣይሃልኻ። ሓደ ሻዕ ይቕረ እንቴልካ ድማ ደገምካ ኣይተፍርስ። ዋላኳ ብዘጥፍእዎ ጥፋኣት ንሰባት ብምቅባዕኻ ኣይትተሓጎስ።

* ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ብባይ ዝነበረ ኣቡዳርዳእ(ፈ.ዓ) ኣብ ናይ ደማስቆ ቃዲ (ዳኛ) ኣብ ዝነበረሉ ዘመን ሓደ መዓልቲ ኣብ መንገዲ ሰባት ንሓደ ሓጢያት ዝፈፀመ ሰብ ተኣኪቦም ይፀርፍዎን የፀብድርዎን ተዓዘቡ። ካብኡ ከምዚ በሎም «ኣንቱም ሰባት! ሓደ ሓዉኩም ኣብ ገደል ፀዲፉ እንተትረኽቡ እንታይ ምገበርኩም? እቶም ሰባት ድማ ገመድ ክንወርወርሉ ኔርና ጎቲትና እዉን መወ.ዓእናዮ በሉ»። ኣቡዳርዳእ ድማ ከምዚ በሉ «ንምንታ ደኣ ነዚ ናብ ናይ ሓጢያት ገደል ዝፀደፈ ሓዉኩምከ ናይ ርህራሄ ገመድኩም ዘይትወርወርሉ? ንሳቶም ድማ እዚ ሰብ ኣየናዳደካን ማለት ድዩ? ኢሎም ሓተትዎም። ኣቡዳርዳእ ድማ ጥበብ ዝተመለከት ቃል ከምዚ መለሰሎም እቲ ሰብ ደኣ ታይ ገይሩኒ ዝፀልኦ? ኣነ ዘፀልኦኒ እቲ ስርሑ ኢዩ»

وَإِنِّي لَعَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ [٨٢]

ኣነ ኸኣ ንዝተናስሐን ዝኣመኑን ሰናይ ዝገበረን ካብኡ ንዝተመረሐን ብርግፅ መሓሪ ኢዩ (82-ጣሃ)

ተቋዋ ብልቡቕ ነገር ኣብ ምስኣዝን ካብ ጻድቅ ስራሕ ኣብ ምኽሰካሰን ዘስዎ ግደ

وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ

ናብ ጎይታኻ ፀወዕ..... (ቀሶስ- 86)

ادْعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ

ናብ መንገዲ ንይታኻ ብብልሓትን ብሰናይ ስብከት (ልዝብ ቃል) ፀውዕ..... (125-ነሕል)

«ንካልእ ሰብ ናብ ሰናይ ነገር ዝመርሖ (ዝሓበረ) ሰብ ምስቲ ዝተሓበረ ሰብ ማዕረ ዓስቢ (ኣጅሪ) ኣለዎ።» -ሙስሊም)

ኣቡሁረይራ ድማ ካብ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ይብሉና፡- ሓደሰብ ንሰባት ናብ ሰናይ ነገር እንተመሪሕዎም (እንተሓበርዎም) ቡቲ ናይቶም ስራሕቲ ዝሰርሕዎ ሰናይ ልክዕ ንዕኡ እውን ዓስቢ (ኣጅሪ) ኣለዎ። እዙይ እዉን ካብቲ ናቶም ገለ ከይተቐነሶም ኢዩ። (ሙስሊም)

* ናይ ሓደ ቅነዕ ሙስሊም ቀንዲ ባህሪ ንሰባት ናብ ኸይሪ ምሕባርን ኣብኡ እዉን ክፀንፀ ምሕጋዝን ካብ ፀይቂን ሸይጣናዊ ስርራሕ እውን ክርሕቁ ምምካርን ኢዩ። እቶም ቅነዓት ኣዚዮም በላሕቲን ዝኾኑ ናይ ኣላህ ፈተውቲ ነዚ ነገር ኣዝዩ ብዝገርምን ብዝማርኹን እዮም ዝፍፀሙዎ። ካብ ብዘረበኡም ንላዕሊ ድማ ብተግባሮም እዮም ዘምህሩን ዝኸልክሉን። ምኽንያት ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ኢሉም ስለዝኾኑ። «እቶም ትኽክለኛታት ናይ ኣላህ ፈተውቲ ክትሪኡም ከለኻ ነቲ መፃኢ ዓለም (ኣኺራ) ዘዘክሩ ኢዮም።»

ስለዚ ብፅቡቕ ነገር ምእዛዝን ካብ ሕማቕ ነገር ምኽልካልን ኣፍኩስኩም ከይትሪእዎ። እንድያዉም ካብቶም ናይ ካልኦት ነቢታት ህዝቢ (ኡመታት) ዝበለፀፍሉን ዝተመረፀፍሉን ባህሪ እዩ። ኣላህ ድማ ከምዚ ይብለና፡-

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ
 عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ^ط وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ
 خَيْرًا لَهُمْ ^ج مِّنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ [١١٠]

ንህዝቢ ዝተወገእኩም ብሉፃት ህዝቢ ኮይንኩም ብነገር ፀድቂ ትእዘቡ ካብ ሕማቕ ነገር እን ትክልክሉ፡ ብኣላህ እዉን ትኣምኑ..... (110-ዲ.ምራን)

* ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ነንሕድሕድና ኣብ ገግዚኡን ኣብ ኩሉ ምንቅስቃሳትናን ዘለና ግዴታ ብኸምዚ የፍልጡና። ነዉሪ (ፀይቂ) ስራህ እንትስራሕ ዝረኣየ ብኢዱ ይቐይሮ (ጠጠዉ የብሎ) እንተዘይኪኢሉ ድማ ብመልሓሱ (ብዘረብኡ) ይኸልክል ፣ እዚ ዘይኸልል እንኮይኑ ነቲ ነገር ብልቡ ይጻጻእ። እዚኣ ግና እታ ናይ መወዳእታ ናይ ኢማን ዝደኸመት ደረጃ ኢያ።

* ዘይነብ ቢንት ጃሕሽ ዝተበሃለት ናይ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ሰበይቶም ሓዲ መዓልቲ ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ሓቲታቶም። «ኣንቱም ልኡኽ ኣላህ ኣብ ሞንጎና (ማእኸልና) ኣመንቲ እንከለዉ እዉን ንጠፍእ ዲና? ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ሓጢያትን ፀየፍቲ ተግባራትን እንድሕር ተስፋሕፊሖም ከመይ ደኣ!» (ቡኻሪ)

ስለዚ ብሓፂሩ ካብቲ ናይ ኣላህ ቁጠዐን ቅፅዓትን ክነምልጠሉ ንኸልል ብሕታዊት መንገዲ ኣብ ሙስሊም ሕ/ሰብ ዉሽጢ ብኸይሪ ዝእዘቡን ካብ ሕማቕ ነገር ዝኸልክሉን ሰባት እንተህልዉ ኢዮ። እዚ ንክንገብር ድማ ካብ ቁርኣንን ሱናን መምርሒን ክንወስድ ኣለና። ከምእውን ኣብየ ዘበናቱ ዝፍጠሩ ዑለማታት እዉን ክነማኽርን ንኢጅቲሃድ ዝኸዉን ጥጡሕ (ምኻዉ) ባይታ ክንፈጥር

አለና። (ኢጅቴሃድ ማለት ዑላማታት ዝገብርዎ ምርምርን ፅንፃትን)

ተኣማኒ (ስሙን) ንሙኝን ስዉን ተቅዋ ዩድሲ ሲዩ

* ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ነዚ ተኣማኒ ዝብል ቃል ስፍሕ ብዝበለ ኣተራንጉማ ኣብ ዉሽጡ መንፈሳዊን ፣ ስጋዉን ሞራላዉን ነጥበታት ከም ዝሓቆፈ ኣምሂርም ኢዮም። ብኸምዚ ይገልፅዎ፡

- ሃይማኖተኛነት ሙኝን ማለት ተኣማናይ ሙኝን ማለት ኢዩ ፣ በሉ። ንሕና ብዎቶም ድማ ተኣማናይ ንመን? በልናዮም። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ንኣላህ ፣ ንመፅሓፍ ፣ ንልኡኽ ፣ ንናይ ሙስሊሚን መራሕቲን ንናይ ሙስሊም ህዝቢ(ኢማሙ) ኢዩ ፣ በለና። (ሙስሊሚን)

* ናይቶም ክቡር ልኡኽ ኣላህ ጠቅላላ ህይወት እንትነስተዉዕል ሙሉእ ብሙሉእ ብተኣማናይነት ዝተመላኸዐ ኮይኑ ነግንዮ። መጀምርያ ንኣላህ (ንጎይኦም) ፅኑ-ፅ ተኣማናይ ኔርም። ድሕሪዚ ድማ ኣላህ ዘዉረዶ መፅሓፍ (ሕግታት) ኣዚዮም ተኣማናይ ኔርም። ካብዚ ቀዲሎም ድማ ንናይ ሙስሊም ሕብረተሰብ ፣ ንስድራቤቶም ፣ ንኣዝማዶም ከሎም ተኣማናይ ከም ዝነበሩ ዘይምስክር ፍጡር የለን። ሙሓመዱል ኣሚን (እቲ እሙን ሙሓመድ) እናተበሃሉ ዝፅዉዑ ምንባርም ጥራይ እኹል መርትዖ ኢዩ።

* እኖና ኣዲሻ(ፈ.ዓ) ከምዚ ይብላና፡- ኣብ መዓልቲ ፈትሒ መካ (ነቢ መካ ብዓመት ኣብ ዝኸፈትሉ መዓልቲ ሓንቲ ዓባይ ሰበይቲ ናብ ነቢ.(ሰ.ዓ.ወ) እናሰጎመት መፀት። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ መን ሙኝና ሓተትዎ። ንሳ እዉን ናይ ሙዘንዋ ጀሲማህ ኢዩ በለት። ናይዚ ሽማ ቀጥታዊ ትርጉም ድማ ናይ ሙዘንዋ ገዛፍ ዝብል ስለ ዝኾነ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ብቐጥታ ከምዚ በልዎ። ኣይፋልክን! ንስኺ ካብ

ሎሚ ናይ ሙዘንዋ ጃሚላህ (ናይ ሙዘንዋ ምልክዕቲ) ኢኺ ኦሎም ቀየሩላ። ድሕሪዚ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ካብቲ ቅድሚ ሕዚ ናይ መወዳእታ ካብ ዝተረኣኣይሉ ግዜ ጀሚሩ ግዜኣ ከመይ ከም ዘሕለፈቶ እናሓተትዋ ንንወሕ ዝበለ ግዜ ኣዋግዕዎ። ንሳ ድማ ከምዚ በለት ኣነ ኾንኩ ስድራቤተይ ፅቡቕ ኣለና ወለደይ መስዋእቲ (ቤዛ) ይኹነልኩም በለቶም። እታ ሰበይቲ ንነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ተሰናቢታ ምስከደት ኣነ ድማ (ኣዲሻ) ንነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ኢለ ሓተትኩዎም። እዛ ከምዚ ዓይነት ክብረት ዝለገስክሙዋን ንነዊሕ ግዜ ዘዋግዑዋን ኣረጊት መን ኢያ? ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ድማ እዚኣ ኣብ ኸዲጃ ዘመን ናብ ገዛና ትመፅእ ዝነበረት ዓርኪ ኸዲጃ ኢያ። ተኣማኒነት ካብ ኢማን ኢያ። (ሓኪም)

* ኣዝዩ ዘጉህይ ግና ሎሚ እዚ እሙንነት መልክፀ ጠፊኡ ኣብ መጻሕፍቲ ጥራይ ኢዩ ተጻሒፉ ዝርከብ። ነዚ ድማ ቀንዲ ምክንያቱ ሰባት ንኣላህ ምፍራሖም እናቀነሱን ካብ እምነት ብዙሕ እናረሓቁን ስለ ዝመፁን ኢዮም። ነዚ ዝስዕብ ሓዲስ ተመልከት

«ቃል ኪዳን ንዘፍርስ (ቃል ንዝጻዕፍ) ዝኾነ ይኹን ሰብ ኣብ መጻልቲ ፍርዱ ባንዲራ ይወልብለበሉ። ምስ ተወለበለበሉ ድማ እዚ ቃል ኪዳን ዘፍረሰ (ቃሉ ዝጻዕፈ) ኢዩ ተባሂሉ ይእወጀሉ። (ቡኻሪን ሙሰሊምን)»

* ስለዚ ብዛዕባ እሙን ሙኝን እንትነወሪ መጀመርያ እሙን ክንኮኖ ዘለና ንኣላህ ኢዩ ድሕሪኡ ድማ ንነቢ(ሰ.ዐ.ወ) እዚ ድማ እዩ ናይ ዓወት ምንጭን ናይ ዘወታሪ ራህዋ መረጋገፅን። ንዓበይቲ ኮነ ፣ ብህይወት ንዘለዉ ኮነ ንዝሞቱ ፣ ንሃገርና ኮነ ንህዝብና ተኣመንቲ (እሙናት) ሙኝንና ናይ ተቅዋና (ንኣላህ ናይ ምፍራሕና) ባህሪ ዝግለፀሉ መንገድ ኢዩ።

ተቅዋን ፍቕርን

ዝኾነ ይኹን ነገር ይፅበ ይገኛል ንክንሰርሕ ኣብ ልብና ፍቕሪ ክህልወና ናይ ግድን ኢዩ። እዚ ዓለም ዝተሃነፀሉ ጥበብ ጎይታና ኣላህ ንወድሰብ ኮነ ንካልኦት ፍጡራት ዘለዎ ርህራሄ ዘረጋግፀሉን ንመጻኢ እዉን ዝረጋግፀሉን ዓርሱ ዝካኣለ ሓቂ ኢዩ። ስለዚ ጎይታና ንኹሎም ነገራት ብኹሎም ነገራት ፈጠርዎም። ሓደ ምስ ሓደ እናሰማዕመፀ ፣ እናወሃሃደ፣ እናስሓሓበ ፣ እናፋቀረ ፣ እናረሃረሀን የንብርዎም።

ኣብ ብርሃን ኣለኹ እናበለ ንሓዉ ዝፀልእ እንተኾይኑ ሓሳዊ እዩ ከምእዉን እስካብ ሎሚ ኣብ ፀልማት ኣብ ዝነበሩ ኢዩ። ንሓዉ ዝፈትዉን ግን ኣብ ብርሃን ይነብር። ኣየዐንቅፎን። ንሓዉ ዝፀልእ ድማ ኣዲንቱ ብፀልማት ተደፊነን ኢዩን። ናበይ ከምዝኸድ ኣይፈልጥን። ፍቕሪ ከም ናይ ሜዳ ሳፊሪ ተወሊዱ (በቂሉ) ዝፅንብብን ዝልምልም ደኣምበር ካብልቢ ተፋሒቁ ዝድርብ ክኾን የብሉን። ፍቕርን ምፍታዉን ኣብ ዝተሰኣኑሉ ግዜ ኩሉ ነገር ትርጉም ይስእን።

ብምብራቕ ኣንፈት ሓደ ዝተረኣየ መንፈሳዊ ሰብ ንካልኦት ምፍታዉን ከምእዉን ንዕኡም ምሕዛንን(ምጉሃይ) ዘይግብባእ መኻኑ እንትትሰብኽ ከምዚ ይብል።

ሕደጉ! ሕደጉ! ምንታን ናይ ዝኾነ ሰብ ልቢ ከይተጉህዩ ተዓገሱ! ተዓገሱ! ምንታን ንሓደ ሰብ ተስፋ ንክቆርፅ ምክንያት ከይትኾኑ። ዝኾነ ይኹን ሰብ ንካልእ ሰብ ጓህይ ከይኑ ኣብ ክነብርን ንካልእ ሰብ ተስፋ ንክቆርፅ ምክንያት ኣብ ክኾን ንባዕሉ ናብ ፀድፊ ክድርብ ይሕሾ።

ስለዚ ወድሰብ ንካልእ ወድሰብ ፣ ንፍጥረታት፣ ንእንስስታትን ንካልእ ምእንታን ርህራሄ ክህልዎ መጀመርያ ነቲ ዝሞ ኩሎም እዚኦም ዘግነዩን ዘመዓራረዩን ጎይታ ኣብ ልቡ ክፈትዎ ኣለዎ።

ልቡ ድማ ብናይ ኣላህ ፍቕሪ እንድሕር መሊኦ ፣ ልቡ ናይ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ፍቕሪ እዉን ምግናያ ኣየቀርዮን። ንኣላህን ንነቢን ምፍታወ ነዚ ፍቕሪዚ ድማ ካብ ኩሉ ነገር ንላዕሊ ጌርካ ምርኣይን ናይ ተቅዋ ዋና(ቀንዲ) ምልክት ኢዩ። ቁርኣን ከምዚ ይብሉና።

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى

يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ^ف وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ [٢٤]

ኣቦታትኩምን ደቅኹምን ኣሕዋትኩምን ኣንስትኹምን ኣዝማድኩምን ዝኣካብኩም ሃብትታትን ምክሳራ ትፈርሕዎ ንግድን ፣ ትፈትዉዎም መነባሪኩምን ኣባኹም ካብ ኣላህ ልኡኹን ብመንገዲ ኣላህ ምቅላስ ዝበለፀ ዝፍተወኩም እንተኾይኑ ኣላህ ትእዛዙ ክሳብ ዘምፅእ ተፀቦዩ በሎም ፣ ኣላህ ክይሲታት ህዝብታት ኣይመርሕን። (24) (ተውባ)

- ኣነስ(ፈ.ዓ) ብዘወረይዎ ሓዲስ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ ይብሉና። ኣነ ናብ ሓዲኹም ካብ ነፍሱ ካብ ወለዱ፣ ውሉዱን ካብ ደቅሰባት ኩሎም ንላዕሊ ብዝበለፀ ዝተፈተኹም እንተዘይኮይኑ ኣይኣመነን። (ቡኻሪን ሙስሊምን)

- ሕዚ እዉን ኣነስ(ፈ.ዓ) ካብ ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ከምዚ የወርዮና፡- ሓደስብ ሰለስተ ነገር እንተሃልየንኦ ናይ ኢማን መቐረት ይጥዕም ኢዩ። ካብ ኩሉ ንላዕሊ ንኣላህን ልኡኹን እንተፈትዩ ፣ ሰብ እንትፈትዉ እዉን ንኣላህ ኢሉ ክፈትዎ። ድሕሪ ኢማኑ ድማ ናብ ኩፍሪ ምምላሱ ናብ ሓዊ ከም ዝድርብ ልክዕ ገይሩ ክፀልእን

ኢየን። (ቡኻሪን- ሙስሊምን) ኣብ ካልእ ፀብዓብ ድማ ከምዚ ይርከብ፡-

ካባኻትኩም ሓደ ንካልእ እንትፈትዎ ንኣላህ ኢሉ እንተዘይኮይኑ ናይ ኢማን መቐረት ኣይረክቡን። (ኣይጥዕምን)።

- ዓብዱላህ ኢብን ዓባስ(ረ.ዓ) ካብ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ዝሰምዕዎ ከምዚ ይነግሩና። ንኣላህ ኢሉ ዝፈተወ ንኣላህ ኢሉ እዉን ዝፀልእ ፣ ንኣላህ ኢሉ እዉን ዝተፋተወ ከምእዉን ንኣላህ ኢሉ ዝተገለአን ናይ ኣላህ(ሱ.ወ) ፍቶት የግንይ ኢዩ። ሓደ ባርያ ከምዚ ክሳብ ዘይኮነ እዋን ሶላቱ ፣ ያሙ ክንዲ ዝበዘሐ እንተበዘሐ ናይ ኢማን መቐረት አየግንይን። ምስ ካልኣት ሰባት እዉን ዝፋተወሉ ምኽንያት ዓለማዊ ጉዳይ ኢዩ። ከምዚ ዓይነት ምፍታዉ ድማ ምንም ነገር ኣይጠቅምን። (ኢብን ጀሪር)

ካብ ኩሉ ንላዕሊ ንኣላህ ንፈትዉ ሙኻና ድማ ከም ቃልኪዳን መእሰሪ ዝኾኑና ክልተ ቁርኣን ዓንቀጥት እዞም ዝስዕቡ እዮም።

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

ذُنُوبَكُمْ ^{قُلْ} وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [٣١]

ንኣላህ ትፈትዉ እንተኾይኑም ኣላህ ንክፈትዉኩምን ንኣጠያትኩም ንክምሕርን ስዓቡኒ በሎም።.... (31 ዲምራን)

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [١٦٢]

ስግደተይ ምግዛዛይ ህይወተይ ሞተይ ንኣይታ ዓለማት ንኣላህ ኢዩ በል (162-ኣንግም)

* ናይ ኣላህ ልኡኽ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ኣብ ዝሞቱሉ መዓልቲ ብየቶም ኣዚዮም ስለ ዝንገሩን ዝደንገፁን ገሊኡም ብፈርስ ናብ ዝኸደዎ ከይፈለጡ ናብ ቀይህ ባሕሪ ኣከባቢ ጋሊቦም ክዱ። ዑመር ከዓ

በናይ ነቢ ሞይቶም ዝብል ቃል ክረጋጋእ ስለዘይከኣለ ነቢ ሞይቶም ዝብል ክሳዱ ክቆርጥ ኢየ ይብል ነበረ። ካልኣቶም ድማ ዝሕዝዎ ዝጭብጥዎ ኣይፈልጡን ኔሮም። እዚ ኹሉ ዝኾነሉ ምክንያት ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ዝነበሮም ወሰን ዘይብሉ ፍቕሪ ኢዩ። ዓብደላህ ኢብን ዘይድ(ረ.ዓ) እዉን ከምዚ ክብል ተደሚጹ ኢዩ። ኣንታ ጎይታይ! ድሕሪ ደጊም ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ኣብ ዱንያ እንድሕር ደኣ ዘይሪኦም ኮይነ ዓይኒ ኣየድልዮንን ኣዲንተይ ወሰደን ኢሉ ካብ ልቡ ዱዓ ገበረ። ኣላህ እዉን ዱዓኡ ተቀበሎ ወድያዉን ድማ ዓወረ። (ሱብሓነላህ!)

* ሰዉባን እዉን ንነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ዝነበሮ ፍቕሪ ኣዝዩ ሰዉነቱ ክወድኦ ፣ ክፅልሞን ፣ ክቅጥኖን ጀመረ። ሓደ መዓልቲ ግና ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ኣንታ ሰዉባን! እንታይ ኮይንካ ኢኻ ትዓብር ዘለኻ? ሓሚምካ ዲኻ ኢሎም ሓተትዎ። ሰዉባን ድማ ከምዚ መለሰ፡- ኣንቱም ልኡኽ ኣላህ(ሱ.ወ) ገለ ሕማም የብለይን። ነገር ግን ኩሉሻዕ ብሓደ ነገር ምስ ጉሃይኩ ኢዩ። ምናልባት ስርሐይ ፀቢቹ ጀነት እንተኣትዮ ክሪኦኩም ይኸዉን። ነገር ግን እንተዘይ ኣትዮ ግና ንዘልኣለም ዘይሪኤኩም ምኻንይ ኣዝዩ ኢዩ ዘገ-ህየኒ። እዚ ኢዩ ድማ ዓቢ ሕማማይ። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) በዚ ናይ ሰዉባን ኣዘራርባ ልቦም ተነኺኡ ከምዚ በልዎ። ኣንታ ሰዉባን! ሱብ ምስ ዝፈተዎ ኢዩ ዝተሰኸ (ዝኸዉን) ኣብሽር ክንራኽብ ኢና።

ምዕራፍ ሸሞንተ

ዝተፈሳሰዩ ናይ ተቅዋ መሰክዓት

ተቅዋ ኣብ ኢክዓስ (ስራሕኻ ንኣባህ ጥራይ ምንጻህ)

ዘለዎ ስጃም

ኢክላስ ማለት ሰናይ ስራሕቲ ኣብ ኣላህ ተቀባልነት ንክረክቡ ዝገብር'ዩ። እዚ ማለት ድማ ስራሕቲ ኣብ ዝኾነ ይኹን ዓለማዊ ጥቕሚ ነፃ ኮይንካ ናይ ኣላህ(ሱ.ወ) ፍቶት ኣቁድካ ዝስራሕ ኢዩ። ልኡኽ ኣላህ ከምዚ ይብሉና።

ሓደሰብ ተቅዋ እንተሃልይዎ ነዚ ተቅወኡ ድማ ብኢክላስ ዝኾወን እንተኾይኑ ብሓቂ ኣብዚ ዝበለፀ ዓወት የለን።

ተቅዋ ምስ ሕድሪ (ሓደራ) ምሕላወ ዘለዎ ርክብክ? እንታይ ይመስል ንዝብል ኣላህ ከምዝስዕብ፡-

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ

يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ ^ط إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا

جَهُولًا [٧٢]

ንሕና ንሕድሪ ኣብ ሰማያትን ኣብ ምድሪን ኣብ እንባታትን ቀሪባዮ ፤ ምሽካማ ኣበዩ ፤ ኣብኣ እዉን ፈረሖ ፤ ሰብ ግና ተሸክማ ፡ ንሱ በዳሊን ደንቆርን ኢዩ፡ (72-ኣሕዛብ)

እንበኣርከስ ሕድሪ እንትብል ኣብ ኩሉ ብመጀመርያ ዝርድኦ ናይ ኣላህ(ሱ.ወ) ሃይማኖት (ኢስላም) ሙጁኑ ልቢ ንበል። ነቲ ናይ ኢስልምና ሓሊኻ ምግትን ምስ ኣላህ ኣብ ምርኻብን ዝኣምሱኦ ንላዕሊ ዝበለፀ ሓደራ የለን። ኣላህ ከምዚ ይብል፡-

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ

مُسْلِمُونَ [١٠٢]

ኦ አንቱም ዝአመንኩም! ንኣላህ ዝግባእ ፍርሒዎ፡ ንስኻትኩም እዉን ሙስሊማን ኮይንኩም ድኣ እምበር ኣይትሙቱ (102-ዒምራን)

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ [A]

እቶም ንሳቶም ሓለዉቲ ሕድርታቶምን ኪዳናቶምን (8-ምእሚኑን)

ተቅዋ ምስ በዓል ስልጣን (ኣመሓዳዳራይ ሙኻን) እንታይ ይመስል? ኣመሓዳዳራይነት (ሓላፊነት) ማለት ኣብ ዝኾነ ይኹን ናይ ህይወት መዳይ ክንመሓዳድሮ ወይ ክንቆፃፀሮ ዝተወሃበና ኮይኑ ነዚ ድማ ብዝግባእ ምሕላውን 'ዩ። እቲ ሓቂ ንኣላህ ዘይፈርሕ ሰብ ናይ ሓላፊነት ቦታ (ስልጣን) ክወሃቦ ኣይግባእን። ናይ ሓደሰብ እቲ ዝዓበየ ሓላፊነት ድማ ዓርሱን ስድራቤቱን ካብ ክሕደት (ኩፍሪ) ሓልዩ እቲ ቅኑዕ መንገዲ ክሕዙ ምግባር ኢዩ። ኣብ ቁርኣን ከምዚ ተፃሒፉ ይርከብ፡-

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ

وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا

أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ [٦]

ኦ አንቱም ዝኣመንኩም! ነብስታትኩምን ስድቤታትኩምን መቀፃፀሊኣ ሰባትን ኣእማንን ካብ ዝኾነት ሓዊ ሓሊዉ(ተሕሪም-6)

ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ከምዚ ይብሉና:- ሕድሕድኩም ንሶት (ሓለዉቲ) ኢኹም ፣ ቦቲ እትሕልዉዎ ነገር ድማ ተሓተትቲ ኢኹም።

ተቅዋ ዘለዎ ሰብ ኣላህ ካብ ፀቡብኡ መወዕኢ ይገብረሉ:-

ኣቡዘር(ፈ.ዓ) ካብ ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ሓደ መዓልቲ ከምዚ ኢሎምና ይብሉና።

ሰባት እንተዝትግብርዎን እንተዝፈልጥዎን መድሓኒ ዝረኽቡሉ ዓንቀፅ ቁርኣን ይፈልጥ ኢዩ። ብዎቶም ድማ ኣየነይቲ ዓንቀፅ ኢዩ? ኢሎም ሓተቱ። ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ነዚ ዝኾፀል ኣንቡ:-

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ

عَلِيمٌ خَبِيرٌ [١٣]

ኦ አንቱም ሰባት! ንሕና ካብ ተባዕታይን ኣንስታይን ፈጠርናኩም ንክትላለዩ ቀቢላታትን ጌርናኩም ኣብ ኣላህ በላፂኹም ካባኹም እቲ ጥንቁቅ ኢዩ። ኣላህ ፈላጥን ወሽጠ ፈላጥን ኢዩ (ሐ.ጅራት-13)

ነቢ.(ሰ.ዐ.ወ) ድማ ንኣቡዘር ብፃዮም ከምዚ ይብልዎ:- ፃዕዳ ሰብ እኮ ካብ ፀሊም ሰብ ብተቅዋ ደኣምበር ዝበለፀሉ ገለ ነገር የለን። (ኣሕመድ)

ተቅዋ ዝግለፀሉ መንገዲ እንታይ ኢዩ?

ነቢዮላህ ዒሳ(ዓ.ወ) ብሳብ ተቅዋ ዝተዛረቡዎ ኣገዩ ማራኺ ትምህርቲ ከምዚ ስዕብ ኣሎ፡- ሓደ ሰብኣይ መዲኡ ኣንታ ናይ ሰናይ ነገር መምህር! ኣነ ከምይ ጌራ ንኣላህ ክፈርሐ ይኸእል? ኢሉ እንትሓቶም ነቢ ዒሳ(ዓ.ሰ) ድማ እዚ ቀሊል ኢዩ። መጀመርያ ንኣላህ ካብ ልቢ ፍተዎ ፣ ንደቂ ሰባት እዉን ዓቅምኻ ዝኻኣሎ ሰናይ ግበር ፣ ንደቂ ኣዳም ኩሎም ርህራሄን የዋህነትን ይሃልኻ። ሰባት ንዓኻ (ኣባኻ) ክገብርዎ ደስ ዘይብለኻ ነገር ኣብ ልዕሊኡም ኣይትግበር። ከምዚ እንተጌርኻ ፈራሒ ኣላህ ትኸዉን ኢኻ። (ኣሕመድ)

ናይ ተቅዋ ፈተና ምሕላፍ

ነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ብህይወት ኣብ ዝነበርሉ ግዜ ሰባት ኣብ ቅድሚኡም (ኣብ ጥቕኡም) እንትኸኑ ድምፃም ትሕት ኣቢሎም ምወግፃም ናይ ተቅዋ ምልክት ሙኻኑ ኣላህ ኣብ ቁርኣን የብራህርህ፡-

إِنَّ الَّذِينَ يَعْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ

امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ ۚ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ [٣]

እቶም ኣብ (ጥቕ) ልኡኽ ኣላህ ድምፅታቶም ዘትሕቱ ንሳቶም ኣላህ ንጥንቃቕ ልብታቶም ዝፈተኖም ኢዮም ፣ ምሕረትን ዝገቡን ዓሰብን ኣለዎም። (ሐ-ጁራት 3)

ካብዚ እንርድኦ ንነቢ(ሰ.ዐ.ወ) ምኽባርን ኣብ ጥቕኡም ኣደብ ምግባርን ናይ ተቅዋ ምልክት ኢዩ።

ተቅዋ ተኸደኑ

يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا
وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ۚ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ

يَذَكَّرُونَ [٢٦]

ኦ ደቂ ኣደም! ሕፍረት ነፍስኹም ዝኸወል ክዳንን ሽልማትን ኣወሪድናልኩም ፣ ክዳን ጥንቃቕ(ፍርሒ ኣላህ) ዝሓሸ ኢዩ።..... (ኣዕራፍ-26)

ሓደግዜ ኣቡሓኒፋ ትምህርቲ ኣብ ዝህብሉ ቦታ ከምዚ ተኸስተ፡- ኣቡ ሓኒፋ ኣብ ክዳኖም ዝኸነት ንእሽተይ ርስሓት (ነጃሳ) ኔራ ፤ ንዓኣ ከልግሱ ድማ ክዕዕሩ ከለዉ ተመሃርታቶም ረኣይዎም። ካብኡ ሓደ ተመሃራይ ኣንቱም ኢማም! ንሕናኮ ኣብ ናትኩም መዝሃብ ንእሽተይ ርኽሲ (ነጃሳ) ካብ ሶላት ከም ዘይኸልክል ኢና ተመሃርና ፤ እንታይ ዝኸለ ኣድከሞም ዘይሓድጉዎ? በሎም። ኣቡ ሓኒፍ ድማ እቲ ትምህርቲ ኢስላማዊ ፈትዋ እዩ እዚ ከዓ ተቅዋ ኢዩ ፤ በልዎ። ነዚ ናይ ኢማም ኣቡሓኒፋ ዘረባ ድማ ካብ ቁርኣን ብኸምዚ ይድገፍ፡

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ

ከምዚ ዝተኣዘዘኩዮ ቀጥ በል ፣ እቶም ምሳኻ ዘለዉ እዉን.... (ሁድ 112)

ተቅዋ ዝበለፀ ስንቂ

ሓደሰብ ንኣላህ ዘለዎ ፍቅርን ፍልጠትን ብዝወሰኸ ቁፅሪ ብኡ ልክፅ ድማ ንኣላህ ዘለዎ ፍርሒ ይወስኽ። ኩላትና ድማ ኣብዚ ደረጃ ክንበፅኡ እዩ ዝድለ፡- ኣላህ ከምዚ ይብለና።

لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ

ንኣላህ ስጋኣን ደማን ፈጊመ ኣይብፅሑን ፣ ግን ፍርሒ ካባኹም ይበፅሑ..... (ሓጅ 37)

* ጆላሎዲን ሩሚ ድማ ከምዚ ይምዕዱና፡- ኣንታ ሓወይ! እታ ጤል ንባዕላ ደኣምበር ፅላሎታ ክትሓርድ ኢልካ ኣይትልፋፅ።

أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةً رَبِّهِ

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

﴿ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾ [٩]

ንሱ(መቐጥባቲ) ዳከረወይቲ ዓለም ዝፈርኽ ርህራሄ ኅይትኡ ደልዩ ኣብ ሰዓታት ለይት ሰጋድን ደወ ባሃልን ኮይኑ ንኅይትኡ ዝግባእን (ከም ቀባዒ ከሓዲ ድዩ? በሎም) ፣ እቶም ዝፈልጡን እቶም ዘይፈልጡን ይመዓራረዩ ድዮም? ዝርድእዎ ሰብ ኣእመሮ ጥራይ ኢዮም (9-ዙመር)

* ፍልጠት ምድልላይና ከም ዘሎ ኮይኑ እናሃለወ ምስ ስራሕ ክከተሓሕዞ ግና ናይ ግድን ኢዩ። እንተዘይኮይኑ ስራሕ ዘይተሓወሶ ፍልጠት እዚ ዝስዕብ ሓዲስ ከምዘስግኦ ፍሉጥ ኢዩ። እቶም

ፍልጠቶም ደካምበር ተቅዋኔም (ንኣላህ ዘለዎም ፍርሒ) ዘይወስኽ ሰባት ካብ ኣላህ ዓርሶም እናርሓቑ ኢዮም ዝኾዱ።

ነዚ ድማ ኢዩ ኣላህ ካብቲ ናይ ቀፃሊት ዓለም ዝተኾመረ መከራ ምንታን ክነምልጥ ብተቅዋ ክንስነቕ ከምዘለና ዝምዕደና፡-

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ ۗ وَاتَّقُوا يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

[197]

ተሰነቑ ካብ ኩሉ ዝሓሸ ስንቂ ጥንቃቄ (ፍርሒ ኣላህ) ኢዩ....
(በቀራ-197)

_____ተዛዚሙ_____

**ምስጋና ነቲ ፍትው ዝኾነ ጎይታ ፣ ፍቕሪ
እውን ዝፈጠረ ፣ ንፈታዊኡ እዉን ዘይቀፅፅ
ዝኾነ ኣላህ ይግባኣዩ!!!**